

8

1990

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BİLECİK' TE ESKİ YAPILARIN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMAR TANJA TAN

İSTANBUL 1987

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
GENEL KİTAPLIĞI

Kot : R 151
Alındığı Yer : Fen Bil. Ens. 232
Tarih : 10.12.1987
Fatura :
Fiatı : 2000 TL.
Ayniyat No : 1/37
Kayıt No : 45201
UDC : 7.03
Ek :

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
D.B. No. 45201

BİLECİK' TE ESKİ YAPILARIN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMAR TANJA TAN

İSTANBUL 1987

ÖNSÖZ

İlk çağlarda çeşitli uygarlıkların gelip geçtiği Bilecik, yakınında bulunan Söğüt ilçesiyle birlikte tarihimizin önemli merkezlerinden biri olmuştur. Osmanlı Devleti, Bilecik yakınında oturan ünlü Türk bilgini Şeyh Edebali'nin elinde ilan edilmiştir.

Bu tarihten Bilecik'in 1922 yılında Yunanlılar tarafından yakılmasına kadar, yerli gayrimüslimlerle müslüman Türkler bu şehirde birlikte yaşamışlar, ekonomik ve sosyal yaşamda karşılıklı birbirlerini etkilemişlerdir.

Yunanlılar tarafından tamamen yakılan Bilecik bugünkü yerine yeniden kurulmuş ve Cumhuriyet döneminde fazla bir gelişme gösterememiştir. Bilecik'teki eski eserlerin bir bölümünün, Osmanlı mimarisinin çıkış noktasını teşkil etmeleri ve şimdiye kadar yörede sistemli bir araştırma yapılmaması bu bölgenin araştırmamıza konu olarak seçilmesine neden olmuştur. Tarihsel araştırma, rölöve, restitüsyon ve analiz çalışmalarıyla yapılacak yenileştirme ve restorasyon çalışmalarına ön zemin hazırlanmıştır.

Çalışmamın her aşamasında beni yönlendiren değerli hocalarım Prof. Turgut Övünç ve Yüksek Mimar Arkeolog Lemi Merey'e şükranlarımı arz ederken, Bilecik'teki çalışmamda yardımlarını esirgemeyen Bilecik Belediyesi, Kültür ve Turizm Müdürlüğü yetkilileri ile Dr. Mustafa Köymen'e teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iv-v
SUMMARY	vi
1. GİRİŞ	1
2. FİZİKİ TANIM	2-5
2.1. YERİ, YÜZÖLÇÜMÜ	2
2.2. TOPOĞRAFYA	2-3
2.3. JEOLOJİK DURUM	3-4
2.3.1. Zemin Etüdü	3-4
2.3.2. Yeraltı Su Durumu	4
2.3.3. Deprem Durumu	4
2.3.4. Heyelan Durumu	4
2.3.5. Seylâp Durumu	4
2.3.6. İl Gelişme Alanının Jeolojik Etüdü	4
2.4. İKLİM	4-5
2.4.1. Isı	4
2.4.2. Yağış	4-5
2.4.3. Rüzgar	5
2.5. ULAŞIM	5
3. TARİHİ GELİŞİM	6-62
3.1. TARİH ÖNCESİ DEVİRDE BİLECİK	6
3.2. TARİH ÇAĞLARI İÇİNDE BİLECİK	6-8
3.3. ROMA DÖNEMİNDE BİLECİK	8
3.4. BİZANS DÖNEMİ	9-13
3.5. ANADOLU SELÇUKLULARI DÖNEMİ	13
3.6. OSMANLILAR DÖNEMİNDE BİLECİK	13-52
3.6.1. Kuruluş Devri	13-32
3.6.1.1. Çadır Yaşantısından Yerleşik Düzene geçiş	13-16
3.6.1.2. Dini Yapılar	16-24
3.6.1.3. Sivil Yapılar	24-32
3.6.2. 19.Y.Y. Osmanlı Sonuna Kadar	32-52
3.6.2.1. Eski Bilecik'te Türk Yerleşimi	32-46
3.6.2.1.1. Dini Yapılar	32-39

	<u>Sayfa</u>
3.6.2.1.2. Sivil Yapılar	40-44
3.6.2.1.3. Resmi Yapılar	45-46
3.6.2.2. Gayrimüslim Yerleşimi	47-52
3.7. CUMHURİYET DÖNEMİ	52-62
3.7.1. Cumhuriyet'in İlk Yılları	62-61
3.7.1.1. Resmi Yapılar	52-56
3.7.1.2. Sivil Yapılar	56-61
3.7.2. Günümüzde Şehirleşme ve İmar Planı Uygulamaları	61-62
4. SOSYAL YAPI	63-64
4.1. NÜFUS	63
4.2. SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLER	63-64
5. MİMARİ ELEMANLAR	65-95
5.1. Pencere Biçimleri	65-74
5.1.1. Pencere Kayıt Düzeni	65-68
5.1.2. Ahşap Yapılarda Pencere Söve Biçimlenişi	69-72
5.1.3. Kagir Yapılarda Sıva Biçimlenişi	73-74
5.2. KAPI GİRİŞLERİ	75-77
5.3. ÇIKMALAR	78-84
5.3.1. Plandaki Düzenlerine Göre Çıkmalar	78
5.3.2. Payandalar	78-84
5.4. KAT SİLMELERİ	85-86
5.5. SAÇAKLAR	87-95
5.5.1. Saçak Silmeleri	87-91
5.5.2. Saçak Payandaları	91-95
6. SONUÇ	96-97
EKLER	
NOTLAR	98-99
BİBLİYOGRAFYA	100-101
ÖZGEÇMİŞ	102

ÖZET

Bilecik İli, bugün Türkiye'nin en gelişmiş yöresi olan Marmara Bölgesi'nin hemen yanbaşında ve gelişmemiş bulunan küçük bir il merkezimizdir.

Tarihin çeşitli devirlerinde Anadolu'da yaşayan uygarlıkların bir çoğuna sahne olan Bilecik'te günümüze kalan en eski yapı Bizans döneminde Bilecik Tekfurluğunun korunduğu Bilecik Kalesi'nin kalıntılarıdır. Osman Bey'in Bilecik'i ele geçirmesinden sonra Bilecik bir süre Osmanlılar'a merkezlik yapmıştır. Uzun bir süre Türkler Hamsu deresinin oluşturduğu vadide, gayri müslimler ise yukarı Bilecik denilen bugünkü Bilecik'in bulunduğu yerde yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Fakat zamanla aralarındaki sosyal, ekonomik ilişkilerin gelişmesi ve arazinin de uygun olmasından dolayı Türkler yerleşimlerini yukarı Bilecik'e kaydırmışlardır.

1922'de Yunanlılar'ın Bilecik'i tamamen yakmaları sonucu Eski Bilecik'ten eser kalmamıştır. Ancak Osmanlılar'ın ilk dönemlerine ait birkaç kagir yapı vardır. Yukarı Bilecik te ise, 19.YY.'dan gayrimüslim mahallesindeki ahşap konutlar kalabilmiştir. Osmanlılar'ın ilk dönemine ait yapılar fazla bir mimari özellik göstermemekle beraber, Osmanlı Mimarisinin ilk örnekleri olmaları bakımından tarihi değer taşır. Bu yapıların büyük bir kısmı herhangi bir koruma faaliyeti geçirmemiş ve kaderlerine terk edilmiş durumdadır.

Osmanlılar'ın son döneminden günümüze kalmış gayrimüslim mahallesindeki ahşap konutların ise ilk yapım düzenleri bozulmuştur. 19.YY'daki Bilecik'in durumu hakkında ancak eski fotoğraflar yardımıyla bazı tesbitler yapılabilmektedir.

Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde Bilecik yeniden inşaa edilmiştir. Yakın zamanlara ait önemli sayılacak yapılaşma ve şehirleşme faaliyetlerine sahne olmamakla beraber Cumhuriyet'in ilk dönemlerine ait yapılar da değerlendirmeye dahil edilmiştir.

Yapılaşmanın ve şehirleşmenin yavaş ilerlemesi aslında Bilecikin bir dezavantajı gibi görünüyorsa da, bu önemli bir avantajı da birlikte getirmiştir. Şöyle ki, adı geçen yapılar ve kalıntılar imar faaliyetlerinin fazla olmaması nedeni ile hiç olmazsa tamamen kaybolmamıştır. Bu avantaj kullanılarak yörenin yeni imar plan ve programlarında bu bölgeler korumaya alınmalıdır. Acil durumdaki yapılara süratle müdahale edilerek bu yapıların kurtarilmaları gerekmektedir.

SUMMARY

Bilecik is the small undeveloped province which is located near by Marmara District that is today most progressed region in Turkey.

The oldest monument remain today at Bilecik, which is to be field for lots of civilization in Anatolia at different terms of history, is the monument of Bilecik castle which had protected the Tekfurluk of Bilecik in Bizantian stage. Bilecik had become capital for Ottomans for a short time after kapt by Osman Bey. For a long time Turks lived at Hamsu Valley and christians lived at upside of Bilecik which becomes the center of the city now. But when the social and economic relationships began to grow between them Turks migrated to the up side of Bilecik.

The buildings couldn't survive from the sreek fire in Bilecik in 1922. But there are some brick buildings which were constructed in the first terms of Ottomans in the city. In the up side of Bilecik, where the christlans lived, there are some wooden buildings from the 19 th. century. Although the Ottoman's buildings don't have any architectural value they have historical value for they are the first examples of Ottoman's. Most of these buildings could not prevent and were left their fates. The wooden buildings which were constructed in the last terms of ottomans have destroyed the position of Bilecik, in 19 th. century could be fixed scarcely by the help of photographs

Bilecik rebuilt again at the beginning of the Republic. Although there aren't any important constructions and urbanizm these buildings also included in this evolution.

The lack of developing of construction and urbanizm of Bilecik seems to be the disadvantage but this position has brought together with a very important advantage. That is, the buildings we meet have not disappeared totally because of the lack of construction. These sides of Bilecik must be protected in the new urbanizm plans and programs by the helping of this advantage. The buildings have an emergency position so that they must be hold immediately.

1. GİRİŞ

1. GİRİŞ

Bilecik yalnızca bir Osmanlı-Türk merkezi değil, 1299'dan önceki devirlerde Bizans'ın önemli bir üretim ve ticaret merkezi de olmuştur. Fetihden sonra, Osmanlı tarihi boyunca gayrimüslimlerle müslüman Türkler yüzyıllar süren bir komşuluk hayatı yaşamışlardır. Bu farklı kültürler gerek ekonomik ve sosyal alanda gerekse yerleşme ve kentleşme açısından birbirlerini etkilemişlerdir. Fakat 1922 yılında Yunanlılar'ın Bilecik'i yakmasından sonra gayrimüslimler yöreyi tamamen terk etmişlerdir.

Araştırmamız bölgede yaşanan değişik devirlerin, yöre yaşamını etki altına alan çeşitli uygarlık ve kültürün mevcudiyetini göz önüne alan objektif bir anlayışla sürdürülmüştür. Dönemlerine ait tesbitler yapılarak araştırmaya konu teşkil eden ve günümüze kadar yaşayan yapıların içeriğini ve biçimlerini oluşturan etmenler ve yapı öğeleri incelenerek gerekli alt başlıklarla verilmiştir. Saptanan tarihsel 5 bölgede tesbit çalışmaları yapılmış, bu bölgelerden tarihi yapıların en yoğun bulunduğu bölgede rölöve ve restitüsyon çalışmaları ve seçilen bir yapıda restorasyon öneri çalışması yapılmıştır.

2. FİZİKİ TANIM

2. FİZİKİ TANIM

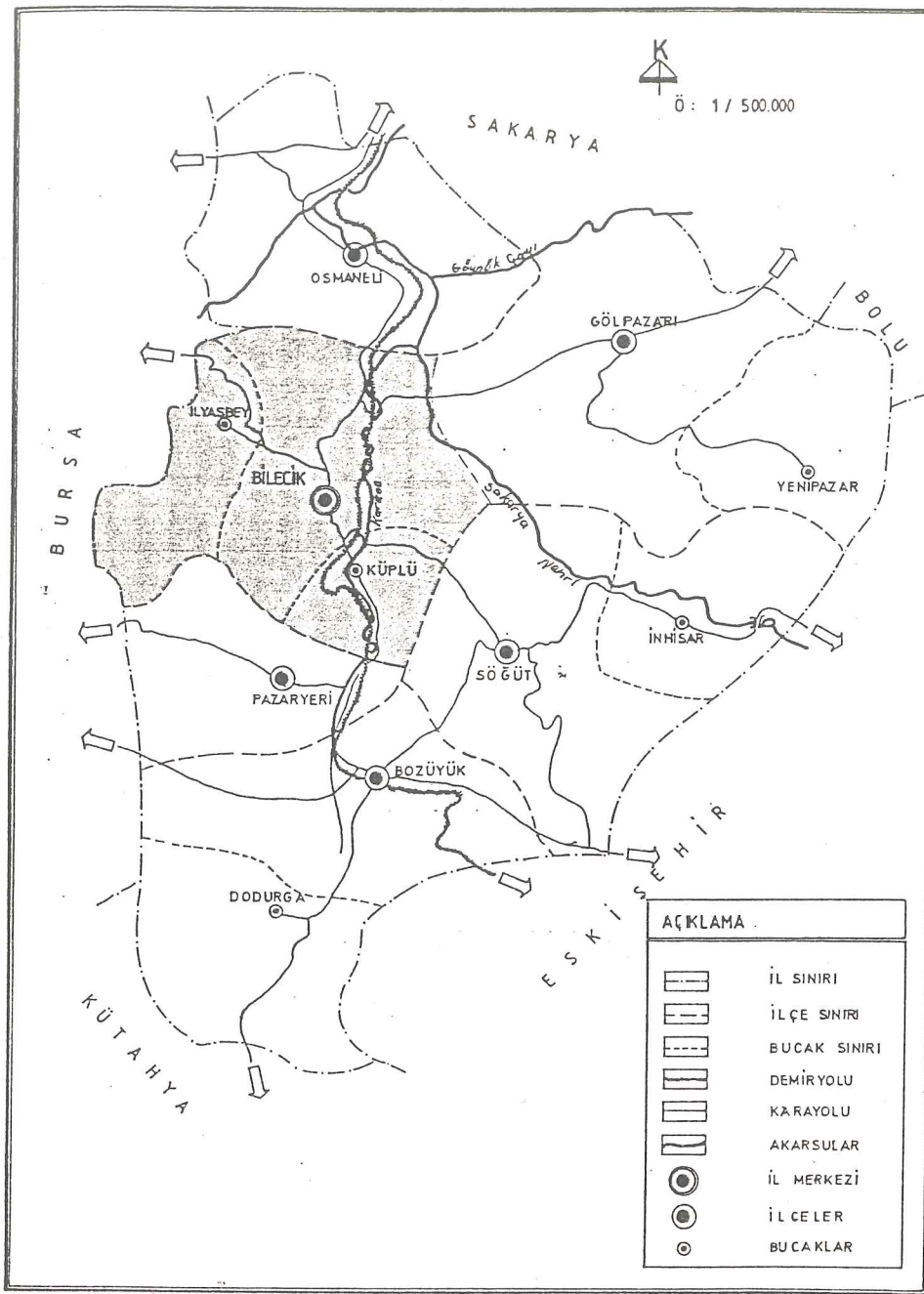
2.1. YERİ, YÜZÖLÇÜMÜ

Bilecik, Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara bölümünde, $39^{\circ} 36' 37''$ ve $40^{\circ} 27' 25''$ kuzey enlemleri ile $20^{\circ} 25' 08''$ ve $30^{\circ} 35' 34''$ doğu boylamları arasında yer alır. Doğusunda Bolu ve Eskişehir, güneyinde Kütahya, batısında Bursa ve kuzeyinde Sakarya illeri vardır. Merkez ilçe, ilin batı ortasında yer alır¹. (Harita I).

Bilecik ili alan sınırlaması bakımından Türkiye'nin 65. ilidir ve yüzölçümü 4715 km^2 dir².

2.2. TOPOĞRAFYA

Anadolu'nun Marmara havzasında kurulmuş olan il merkezi, engelli bir arazi üzerinde yerleşmiştir. Geniş ovaları yoktur. İlin batısında Ahıdağı ile Abbaslık dağı, güneyinde Yeşildağ ve güneydoğusunda Bozdağ bulunur. Merkez ilçenin doğusundaki Sipahi dağları 1824 m. yüksekliktedir. Sakarya nehrinin 75 km.lik bölümü il topraklarındadır. Hamsu deresi batıdan gelip şehrin kuzeyinden dolanarak, batıya doğru akmaktadır³.

Harita 1-

2.2. JEOLÖJİK DURUM

2.3.1. Zemin Etüdü

Bilecik'te düzlük alanlar çeşitli akarsular tarafından yarılmakta ve suların geçtikleri yol boyunca alüvyâl birikintiler toplanmaktadır. Hükümet konağından, Eski Bilecik'teki Orhangazi Camiine kadar uzanan yüksek arazi, kısmen mermerleşmiş çeşitli renkte kal-kerlerden oluşmuştur. Bu mermerin üstü çok ince bir toprak örtüsüyle kaplıdır. Hastahane tarafındaki inkişaf sahası ve eski Bilecik'in bulunduğu arazi gre, şist ve mermerden oluşmuştur. Bu kütleyi örten

toprak örtüsü oldukça kalındır.

2.3.2. Yeraltı Su Durumu

Bilecik'te sürekli bir yeraltı su seviyesi yoktur. Yukarı mahallelerde yeraltı su seviyesi çok derindedir.

2.3.3. Deprem Durumu

Bilecik 3.derece deprem bölgesindedir. Hatırlanan zarar verici deprem bilinmemektedir.

2.3.4. Seylâp Durumu

Sel suları ekili araziye basmaz.

2.3.6. İl Gelişme alanının Jeolojik Etüdü

Şehir güney kısımlarda halen boş ve hafif meyilli bir arazi üzerinde gelişme kaydetmektedir⁴.

2.4. İKLİM

2.4.1. Isı

Bilecik, kışları yağışlı ve ılık, yazları kurak ve sıcak olan Akdeniz iklim tipi ile yazları oldukça sıcak, kışları da daha soğuk olan İç Anadolu step iklim tipinin tesir sahası içindedir. Bu geçit bölgesinde zaman zaman Karadeniz ikliminin etkisi de görülür. En sıcak ayı Temmuz olup ortalama sıcaklığı 21, 8°C tir. En soğuk ayı ocaktır ve sıcaklık ortalaması 2, 6°C dir.

2.4.2. Yağış

Temmuz, Ağustos ve Eylül ayları dışındaki aylar yağışlıdır.

Yıllık ortalama yağışlar 40-50 cm.dir. Kış aylarında zaman zaman kar yağar. Kalınlığı en fazla 35 cm.dir.

2.4.3. Rüzgâr

Bölgede hakim rüzgâr kuzeybatıdan esen karayeldir. Hemen her mevsimde fakat en çok kışın eser. Bu rüzgâr kar getirir. Güneydoğudan esen günyeli ise kuru soğuklara sebep olur. Karayelden sonra en fazla esen batı rüzgarıdır⁵.

2.5. ULAŞIM

İstanbul-Ankara trenyolu güzergahı üzerindedir. İstasyon Bilecik'e 5 km. mesafededir. Karayolu Bilecik'in içinden geçmektedir. Gerek kendi ilçeleri ile gerekse komşu vilayetlerle karayolu irtibatları kuvvetlidir⁶.

3. TARİHİ GELİŞİM

3. TARİHİ GELİŞİM

3.1. TARİH ÖNCESİ DEVİRDE BİLECİK

Bilecik ve yöresine ait en eski bilgiler ilk Tunç çağına aittir. Anadolu'da ilk Tunç Çağı'nı araştıran Arkeolog Carl Blegen, bu kültür basamaklarının 3100-3000 yıllarına rastladığını ifade ediyor. Arkeolog Ufuk Esin de yaptığı çalışmalarda bu dönemde içerisinde % 10 kalay bulunan iyi kalite tunç elde edildiğini kanıtlamıştır.

Bilecik yöresinde maden devri öncesindeki hayat hakkında henüz hiçbir belge yoktur. Fakat maden üretiminin olması daha öncelerden yerleşik hayata geçildiğini gösterir⁷.

3.2. TARİH ÇAĞLARI İÇİNDE BİLECİK

Ordularını Asya'dan Avrupa'ya geçirmek, Avrupa'dan kalkıp Suriye, Filistin, Irak ve bunlara komşu yerlere gitmek isteyen hükümdarların Anadolu'dan geçmek zorunda kaldıklarında, ana yolların üze-

rinden geçtiği Bilecik'e uğradıkları daima görülmüştür. Uğrak bir yer olması yüzünden yabancıların değişik zamanlarda kısa da olsa idareleri altına aldıkları bir şehirdir⁸.

Bağdat ve Çin'e kadar uzanan tarihi ipek yolu Osmaneli ilçesinden başlayıp Bilecik'in merkez köylerinden Gülûmbe üzerinden gelip, Bilecik'in içinden geçerek Karasu vadisini takip edip Söğüt'e ulaşır⁹.

Thyniler

Bitinya bölgesinin tarihi, M.Ö. 1550 yılında Trak kavimlerinden Thynile'rin bu bölgeye yerleşmesiyle başlar.

Mısır Firavunları

M.Ö. 1550 yılında Mısır Firavunlarından II.Amozis'in fûtuhatı sırasında Bitinya bir süre Mısır'ın idaresine geçti.

Hititler

Hititler Anadolu'daki kavimleri birleştirerek hakimiyetlerini yürütmüşlerdir. Bitinya'daki Bilecik'te bu süre zarfından Hititler'in hegemonyasında kalmıştır.

Frigler

Frigler M.Ö. 1200 yıllarında Trakya ve Balkanlar üzerinden Anadolu'ya gelerek, Ön Asya'da yüzyıllardır parlak bir medeniyet kurmuş olan Hititler'in yıkılmalarına sebep olmuşlardır.

Frigler geldikleri dönemde yerleşik bulunan halkı sürmüşler, geri kalan halk ile zamanla karışarak melez bir toplum oluşturmuşlardır. O çağlarda halk çiftçilik ve hayvancılıkla geçiniyordu. Frigler'in yaylalarında beslenen hayvanların yünleri, incelikleri ve siyah renkleriyle değerli sayılmaktaydı.

Kimmerler

Kimmerler M.Ö. 676 tarihinde Frigler'i yenmişler, Anadolu'nun birçok şehirleri ile birlikte Bitinya bölgesinde bulunan Bilecik'i

Resim 1- Bilecik'in Hicri 1300 (M. 1882) yılında çekilmiş fotoğrafı (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Arşivinden).

3.4. BİZANS DÖNEMİNDE BİLECİK

395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması üzerine Bitinya Bizans'ın bir parçası olur. Bu dönemde Hamsu ile Tabakhane deresini arasında yükselen sarp tepeye kurulan kaleye yerleşen Tekfur, Bizans İmparatorluğu adına Bilecik bölgesinde hizmet görür¹³.

Muaviye devrinde (673-678) müslümanlar Bitinya'yı istila etmişlerdir. Bilecik müslümanların İstanbul önlerinde Bizanslılar'a yenilmesine kadar Emeviler'in hakimiyetinde kalmış ve yenilgiden sonra tekrar Bizans idaresine geçmiştir.

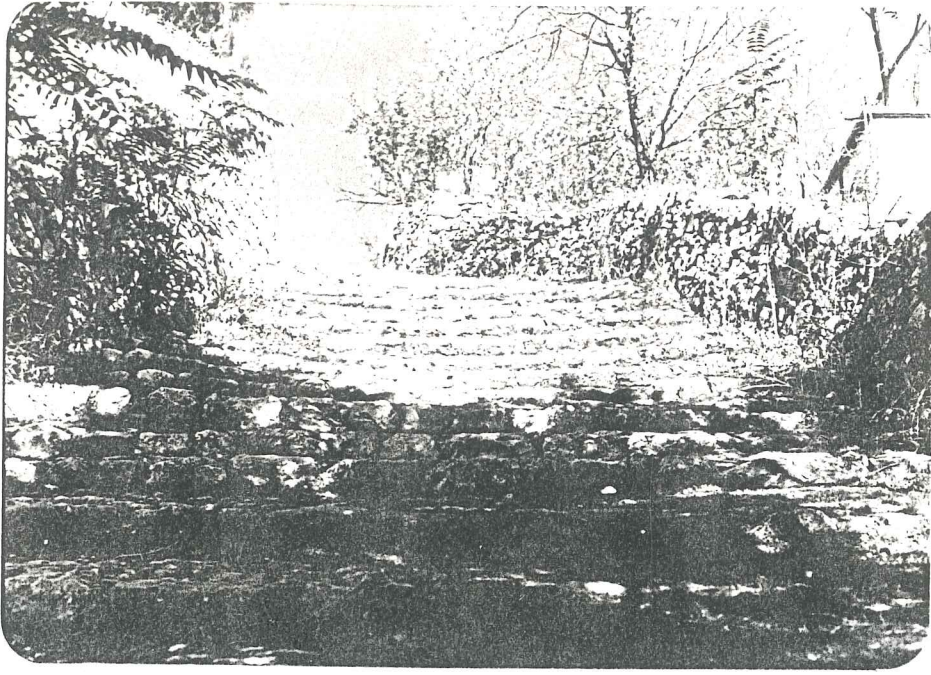
714-718 yıllarında müslüman orduları İstanbul önlerinde görülürler. Bitinya tekrar müslümanların eline geçer. Fakat müslümanlar Bizanslılar tarafından mağlup edilince bölgeyi terk etmek mecburiyetinde kalırlar.

Halife Harun Reşit döneminde, 797 tarihinde Bitinya bölgesinin diğer şehirleri gibi Bilecik de Abbasiler'in eline geçmiştir. Fakat Bizans İmparatoriçesi İrene ile Harun Reşit arasında yapılan antlaşma sonucunda Bilecik tekrar Bizans hakimiyetinde kalmıştır¹⁴.

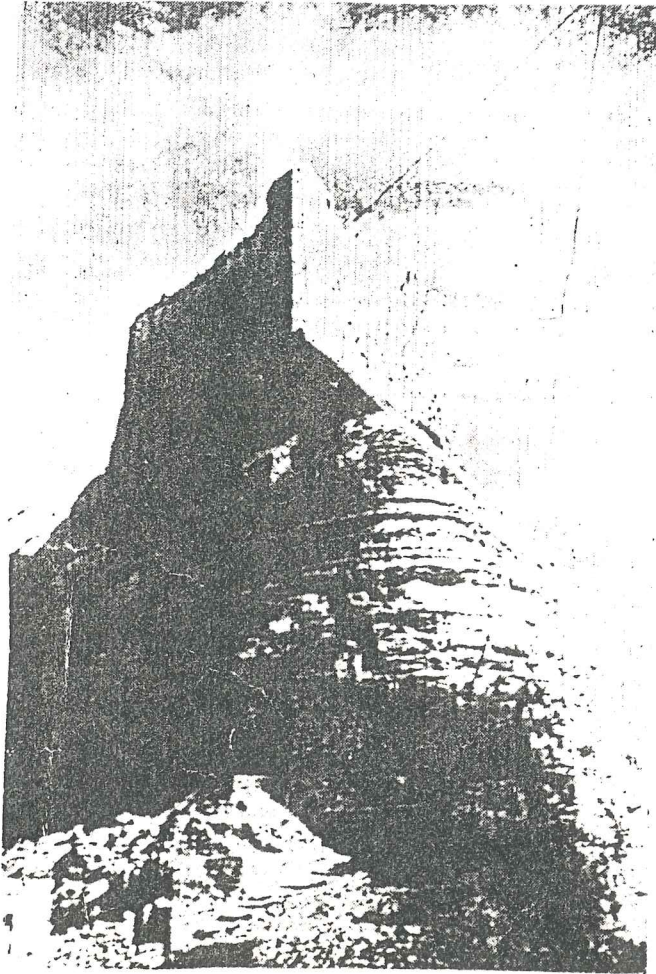
Bilecik Kalesi

Bilecik'te Bizanslılar döneminden kalan tek eser Bilecik kalesidir. Eskiden şehir şimdiki kuzey batısında vadinin en dik ve sarp yerinde kalenin eteklerinde idi¹⁵ (Resim 1). Kale Hamsu çayı kenarında büyük ve sivri bir kayanın üzerine kurulmuştur. Dere tarafında bir yolu olduğu gibi herkesin bildiği ve istifade ettiği diğer bir yol da kayaların oyulmasıyla oluşan merdivenlerdir (Resim 2). Kalenin iki kısımdan oluştuğu ileri sürülür. Şato biçimindeki ilk kısımda Tekfur oturur, ikinci kısımda ise Tekfur'un ailesi ile diğer yakınlarının oturduğu söylenmektedir. Her iki kısımda kagir olan kalenin nasıl ve ne zaman yapıldığı hakkında elde bir kayıt yoktur¹⁶.

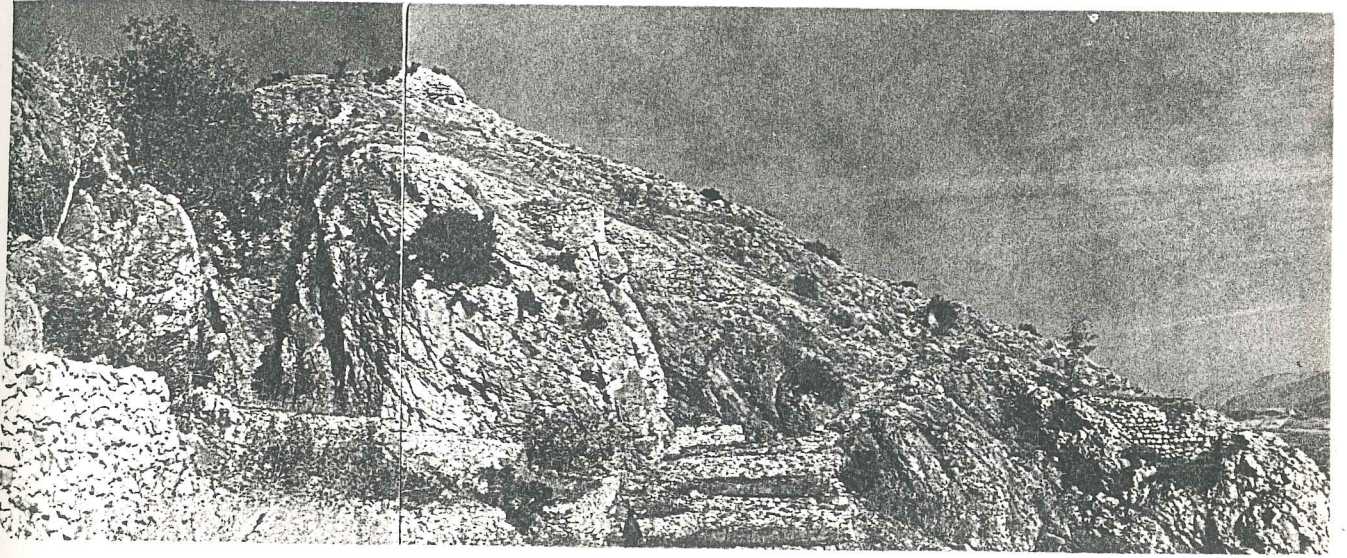
1882 de çekilen bir fotoğrafa göre ön kısımdaki beden duvarları tamamen ayakta görülmektedir (Resim 3). Bugün beden duvarlarından eser dahi kalmamıştır. Yalnız doğu yüzünde kayanın boş yerlerini dol-

Resim 2- Bilecik Kalesi'ne çıkan merdivenler.

Resim 3- Bilecik Kalesi Hicri 1300 (M.1882).

Resim 4- Bilecik Kalesi'nin bugünkü durumu.

duran duvar parçalarına rastlanmaktadır (Resim 4) .

3.5. ANADOLU SELÇUKLULARI DÖNEMİ

1078 yılında Süleyman Şah İznik'i fetederek bu şehri başkent yaptı. Genişleyen Anadolu Selçuklu Devleti'nin sınırları içinde bu tarihlerde Bilecik de bulunuyordu. Selçuk Türkleri Bizans'ın başkenti İstanbul'u tehdit etmekteydi. İmparator Mihail Dukas Selçuk Türkleri'ni ile başedemeyeceğini anlayınca Hristiyan aleminden yardım talebinde bulundu. Avrupa'dan toplanan haçlı kuvvetleri İstanbul'a gelerek İmparator Aleksi Komnen tarafından Anadolu Selçuklu Devletinin başkenti üzerine sevkedildiler. 19 Haziran 1097 tarihinde İznik'i kuşatıp aldılar. Bilecik bu tarihte yine Bizanslıların eline geçti ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna kadar Bizans hakimiyetinde kaldı¹⁷.

3.6. OSMANLILAR DÖNEMİNDE BİLECİK

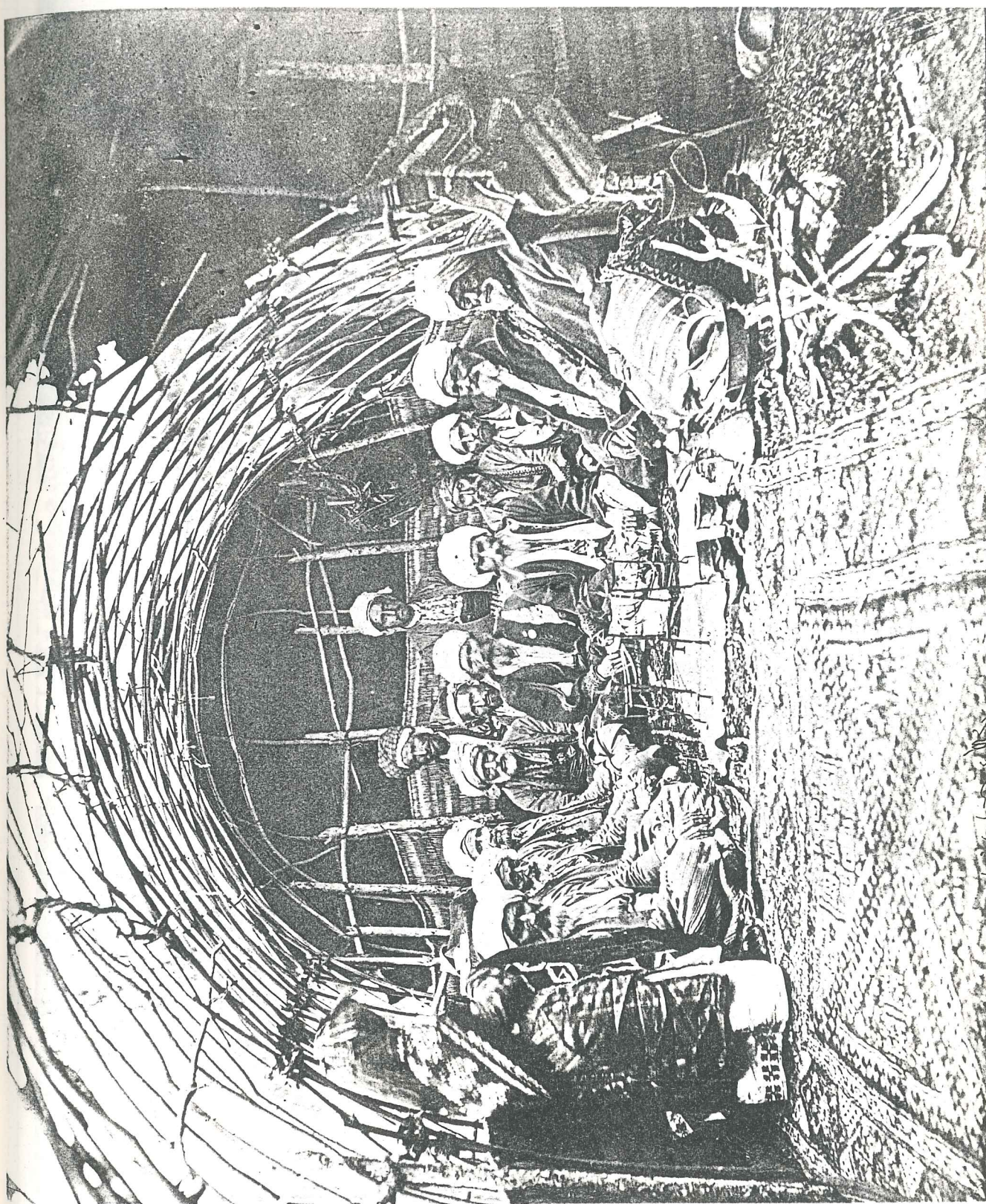
3.6.1.KURULUŞ DEVRİ

Kayı Boyu, I.Alaüddin Keykubat (1219-1236) zamanında Ankara yakınlarındaki Karacadağ tarafına yerleştirilmiştir. Aşiretin başında Ertuğrul Gazi bulunuyordu. Ertuğrul Gazi, Selçuklular'ın İznik Rum İmparatorluğu ile yaptığı bir savaşta gösterdiği yararlılık nedeniyle Söğüt ve Domaniç verilerek mükâfatlandırılmıştır(1278).

Osmanlı Devleti'nin doğuşu Ertuğrul Gazi'nin ölüm yılına rastlar. Ertuğrul Gazi'nin ölümünden sonra Kayılar ve bağlı aşiretler Osman Bey'i tanıdılar. İtburnu mevkiinde oturan ünlü Türk Ahi Şeyhi ve alimi Edebali aynı yıl Osman'ı Bey, devleti de Osmanlı devleti olarak ilan etmiştir(1299). Osman Bey başta Bilecik Tekfurluğu olmak üzere kısa sürede yörenin tüm kale ve şehirlerini ele geçirmiştir¹⁸.

3.6.1.1.Çadır Yaşantısından Yerleşik Düzene Geçiş

Ertuğrul Gazi'nin aymağı Bitinya ucundaki Savasion adlı bir Rum kasabası olan Söğüt'e geldiğinde oymak yaşantısını çadırdaki sürdürüyordu. Yazın Domaniç yaylasına gider, kışın Söğüt'e gelir ve bu konma göçme sürecinde hayvancılıkla geçinirlerdi¹⁹.

Resim 6- Söğüt Türk Dymekları Müzesinde sergilenen Topak Ev.

Bu obalarda oba halkının tüm ihtiyacını karşılayacak üretim vardı. Obalarda oymakların oturduğu keçi kılından yapılmış olan çadırlar, keçe, kilim, heybe, giysi ve tüm yiyecekleri üreten araç ve gereçlerle ilkel bir fabrika gibiydi. Türk Beyleri, büyük komutanlar ve aşiret reisleri topak evlerde otururlardı(Resim 5). Topak evler, güzem denilen kuzu yününden keçe imalatı biçiminde yapılan ve esnek gergi çubuklar üzerinde gerilerek oluşturulan mekanlardı²⁰. Bunlardan bir tanesi Söğüt'teki Türk Oymakları Müzesi'nde sergilenmektedir(Resim 6).

Ertuğrul Gazi zamanında yerleşik düzene geçme gereği duyularak Söğüt'te evler ve Ertuğrul Gazi Mescidi yapılmıştır ve daha sonra, hayvancılığın paralelinde zirai üretime de geçmişlerdir.

3.6.1.2.Dini Yapılar

Osman Gazi Camii

Eski Bilecik'in kuzey batı kesiminde dik yamaçlı iki tepenin sıralandığı vadi içinde kurulmuştur. Vakıflar Umum Kayd-ı Atıkası Bursa esas defterinde 187 numarada kayıtlı Sultan Orhan Vakfiyesinde Orhan Gazi'nin babasına yaptırılmış olduğu kaydedilmektedir.

Kayıtlardan camiın dikdörtgen planda ve ahşap tavanlı olduğu anlaşılmaktadır. Avlu duvarlarının kuzey batı köşede cami duvarları ile birleştiği yerde kare kaideli, kesme taştan yapılmış, silindirik tuğla gövdeli minare yer almaktadır(Resim 7).

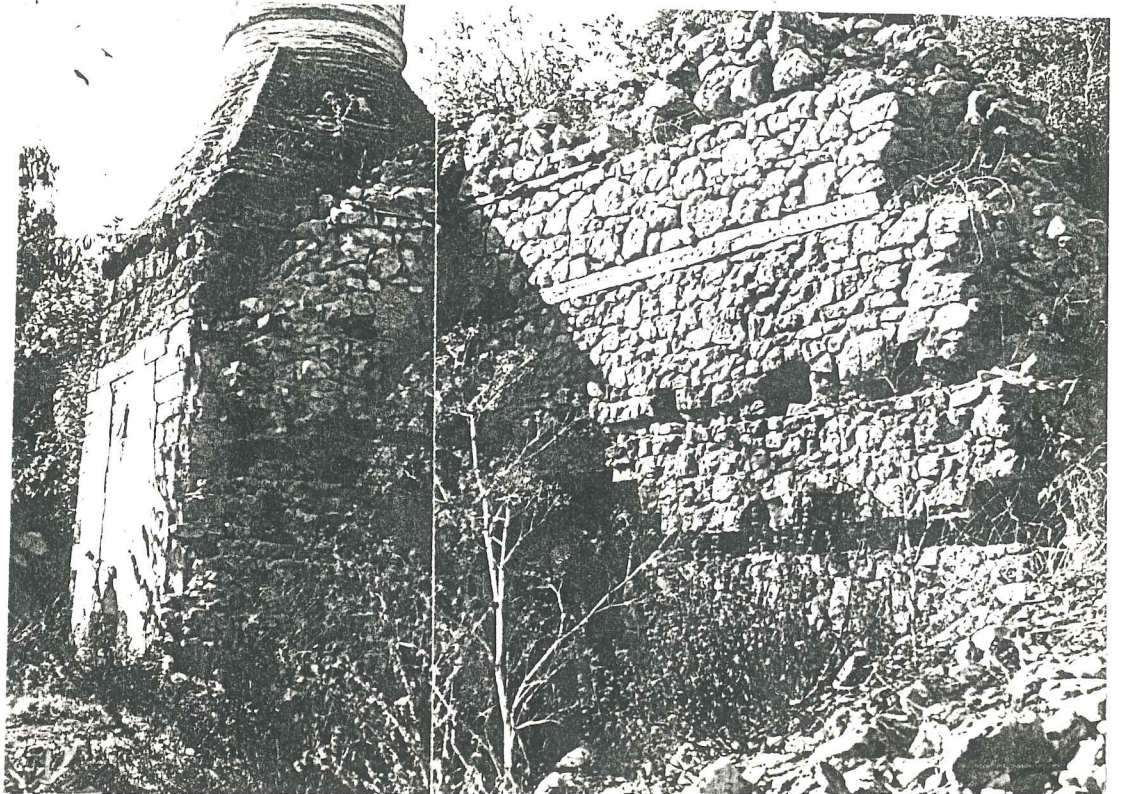
İstiklâl savaşı sırasında bölgeyi işgal eden Yunanlılar tarafından yakılıp, harab edilen caminin bugün kuzey duvarları ile minaresi ve avlu duvarlarından bir kısmı ayakta durmaktadır²¹ (Resim 8).

Orhan Gazi Camii

Bugünkü Bilecik şehrinin 500 m. güneyindeki dik yamaçlı ve kayalık bir vadi olan eski Bilecik şehrinin merkezini teşkil eden arazi üzerindeki platformda kurulmuştur(Resim 9). Yapılış tarihi kesinlikle bilinmemekle beraber yapı tekniği ve işçilik itibarıyla XIV. yüzyılın ilk yarısına ait olduğu anlaşılmaktadır²².

Resim 7- Osman gazi Camii

Resim 8- Osman gazi Camii.

Boyları takriben 16.50 m. ile 17.50 m. arasında değişen beden duvarlarının meydana getirdiği kareye yakın plan tipi görülmektedir (Resim 10). Yüksekliği 9.50 m. olup bu kitlenin üzerine sekiz köşeli alçak bir kasnak ve yarım küre kubbe oturmaktadır (Resim 11). Kubbenin yükü sivri uçlu kemerler vasıtasıyla köşelere aktarılmıştır. Bu nedenle kubbe altındaki orta mekânın dört yönünde ortalama 2.40 m. derinliğinde dört eyvan elde edilmiş ve iç mekânın kubbeye bağlı olmadan genişlemesi sağlanmıştır. Bina gönyesinde olmayıp kible tarafına doğru daralmaktadır. Bu sebeple kubbe dairevî değil hafif ovaldir. Çapı yaklaşık 9.50 m. dir. Altta ise Güney Kuzey yönünde 15.30 m. Doğu-Batı yönünde 14.30 m. ölçülerinde bir iç mekan oluşmuştur. Kemerler dört ayak üzerine oturuyor. Bu ayaklar kalın ve masif olup binanın köşelerini tamamen doldurmuştur. Sekiz köşeli gayri muntazam ve dar bir kaideye oturan kubbe köşelerde aşağıya indikçe daralan yatay panolar halinde oluşmuş düz yüzeyli, kırık pendentifler ile ayaklara bağlanmıştır (Resim 12).

Caminin giriş cephesine sadece bir kapı açılmıştır. Karşı cephe de ikisi mihrabın yanlarına biri üstüne düşmek üzere üç, yan cephelerde ise eyvanların tarafına rastlamak ve altlı üstlü olmak üzere ikişer pencere vardır.

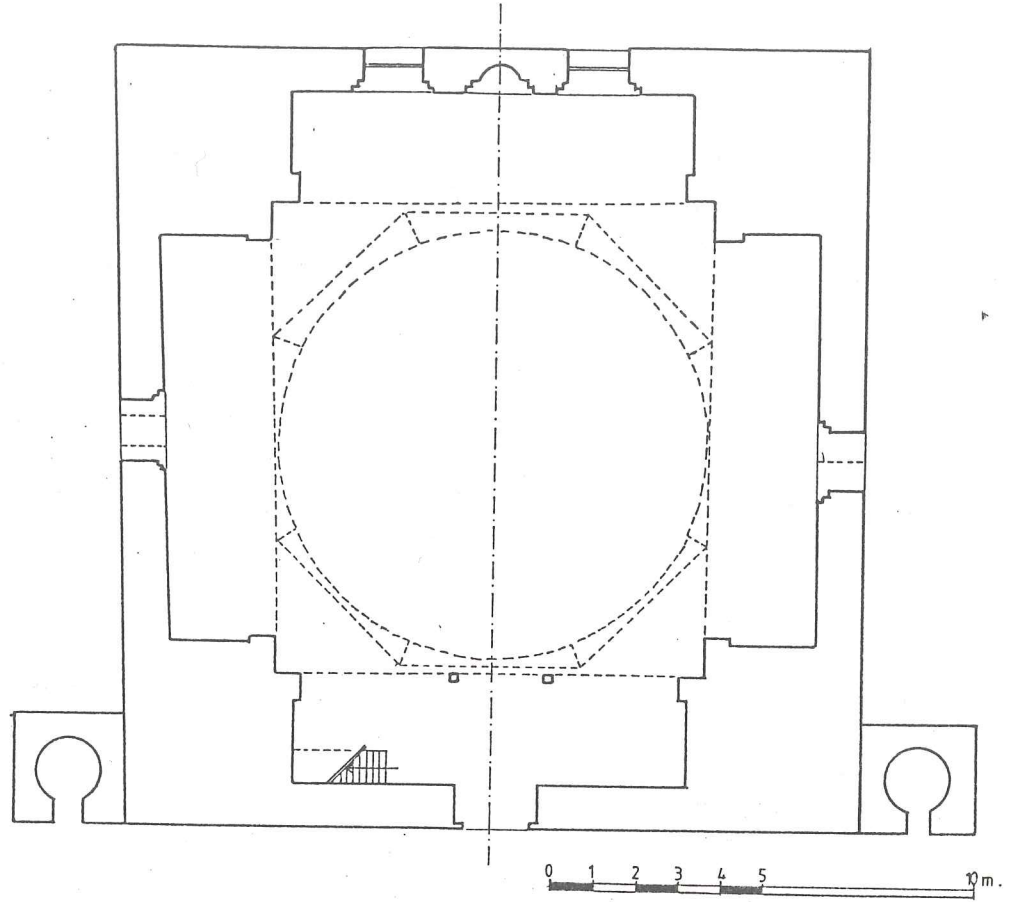
Bina tuğla katıllı taş yapıdır. Bir sıra taş, bir sıra tuğla, yine birsıra taş ve üç sıra tuğla olmak üzere inşa edilmiştir. Saçak girintisi altında içi boş üçgen dışlardan meydana gelen delikli bir kuşak vardır. Aynı tipte delikli bir kuşak da kasnak saçağı altında görülmektedir.

Caminin bugün son cemaat yeri yoktur. Ahşap veya kagir son cemaat yerinin izi de mevcut değildir. Caminin asıl minaresi güney cephesi yönünde ve binaya 30 m. mesafedeki kayanın üstündedir. Kısa taş gövdeli tuğla petekli olup üç sıra zarif taş işçilikli serefesi vardır²³ (Resim 13).

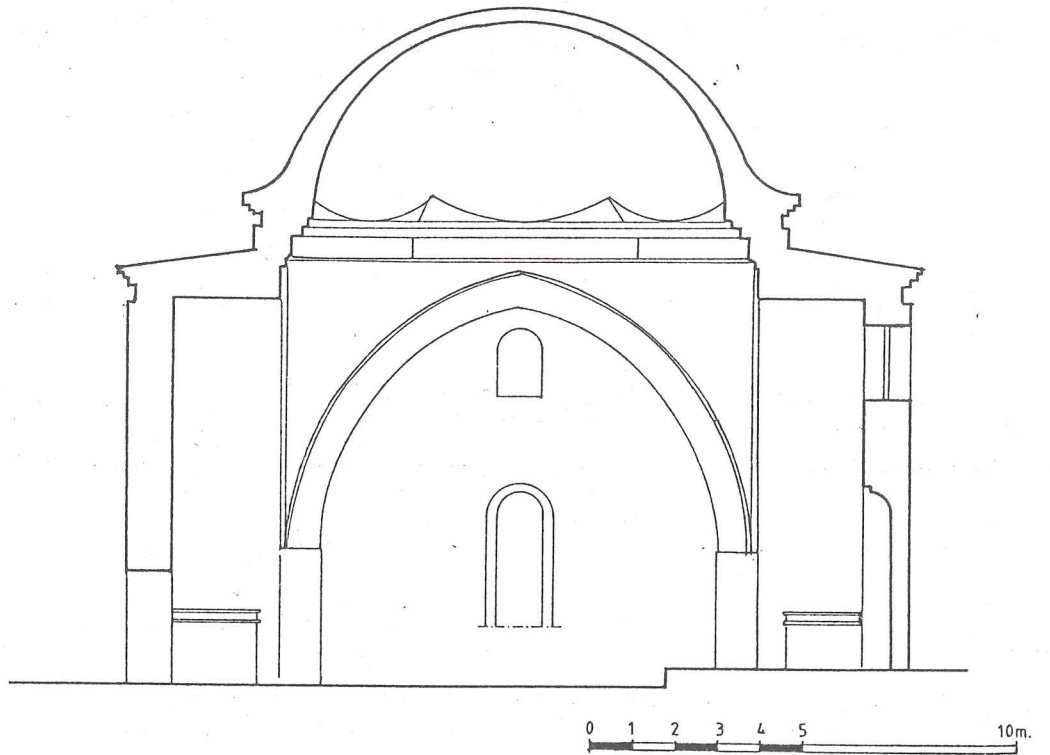
1882'de çekilmiş fotoğraflar caminin minaresiz olduğunu göstermektedir (Resim 9). Fakat 1909 senesine ait Hüdavendigâr Vilâyeti Salnamesi'ndeki Orhan Gazi Camii fotoğrafında minareler görülmektedir (Resim 14). Bu da Şeyh Edebalı Türbesi'nin 1889'da tamiri sırasında Orhan Gazi Camisi'ninde tamir edildiği ve minarelerin eklendiğini gösterir²⁴.

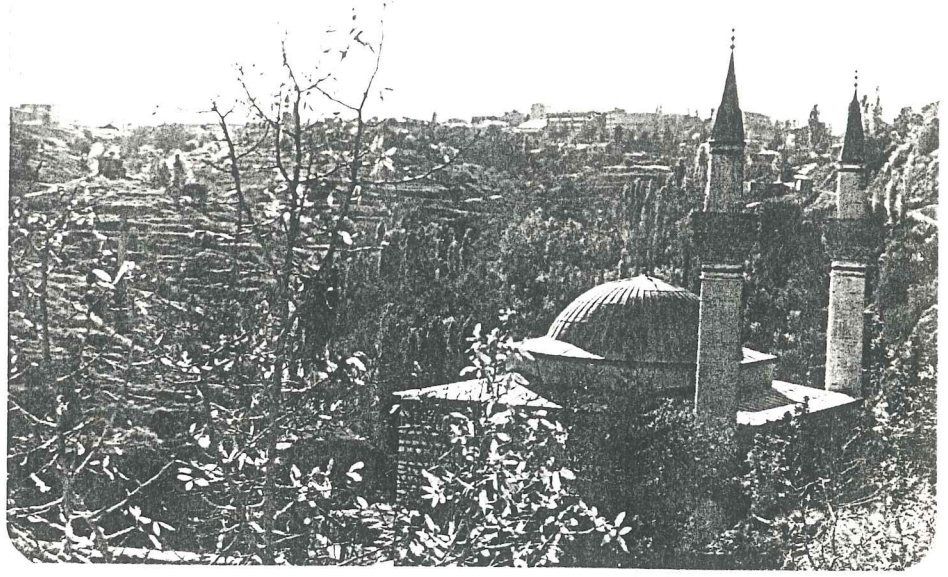
Resim 9- Bilecik'in Hicri 1300 (M. 1882) yılında çekilmiş fotoğrafı (İstanbul Üniversitesi-
Kütüphanesi Arşivinden)

Resim 10- Orhan Gazi Camii Planı.

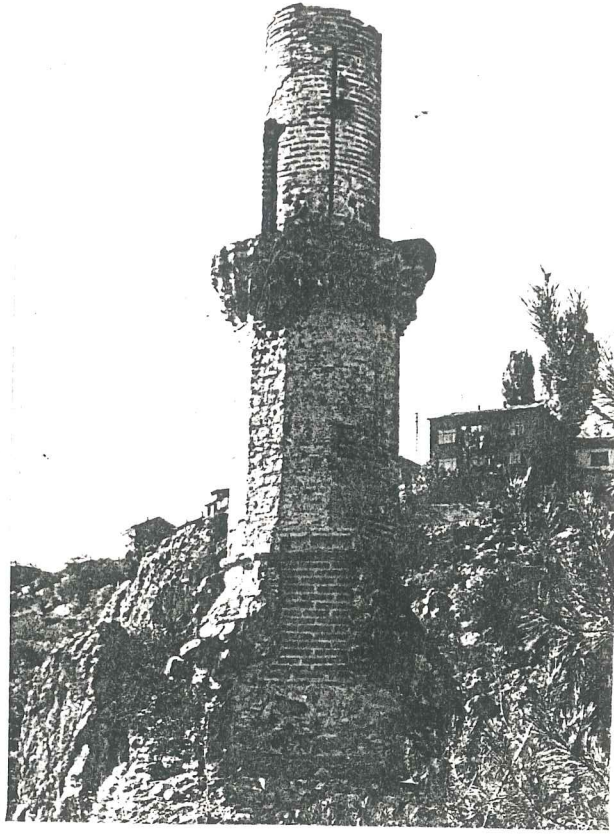
Resim 11- Orhan Gazi Camii Kesiti.

Resim 12- Orhan gazi Camii'nin bugünkü durumu.

بیاہ جکده اورخان غازی جامع شریفی

Resim 15- Karacanlar Camii.

Karacalar Camii

Emirler mahallesindedir. Bugün mevcut olmayan caminin dikdörtgen planda olduğu sanılmaktadır. Camiden günümüze sadece minaresi kalmıştır.

Diğer camilerden farklı olarak yapımında kesme taş kullanılması dikkati çekmektedir. Kaidesi kesme taş olmasına rağmen minare tuğladandır. Minarenin gövdesi altta ve üstte birer bilezikle sınırlanmakta, şerefe altı yatay ve dikey durumda konmuş tuğlalarla genişleterek şerefe çıkıntısı meydana getirmektedir. Bu Orhan Gazi Camiinin orjinal minaresinde de görülmektedir ki böylece Karacalar Camiinin yapılışını 14.yüzyıla kadar götürmek mümkündür²⁵ (Resim 15).

Süleyman Paşa Camii

Bursa Vilâyeti Salnâmesi'nde aynı isimdeki mahallede olduğu bildirilen caminin yeri tesbit edilememiştir. Camiyi hatırlayan yaşlılar duvar izi dahi gösterememektedirler²⁶.

Şeyh Edebali Zaviyesi ve Mal Hatun Türbesi

Eski Bilecik'in kuzeyinde Orhan Gazi Cami'sinden 50 m. uzakta ve 10 m. yüksekte kayalık bir burunun ucundadır. Orhan Gazi zamanında yaptırılmış olduğu sanılmaktadır. (Resim 16)

Zaviye, Mescit, türbe ve dergahtan oluşmuş bir yapı kompleksidir. Türbe ve yanındaki mescit kalın duvarlarla yapılmıştır. Mal Hatun Türbesi'yle beraber bunların ilk yapılanlar olduğu ahşap bölmeli iki odanın ise 19.yüzyılda ilave edildiği sanılmaktadır²⁶ (Resim 17). Türbe dikdörtgen planlıdır ve üzeri ortada çapı 4.90 m.olan bir kubbe ile yanlarda düz ahşap tavanlı iki eyvanla örtülüdür²⁷. Türbenin yanındaki büyük oda mihrablı bir mescittir. Mescitin yanında türbedara ait bir oda, hizmet yeri ve ahşap bir hayat vardır (Resim 18). Kompleksin en doğusunda zemini daha aşağıda kalan Mal Hatun türbesi yer alır. Kare planda moloz taştan beden duvarlarına sahip ve kubbe ile örtülüdür. Kubbenin üzeri kiremitli bir çatı ile kaplanmıştır. Her iki yapı arasındaki kat farkı bir kaç basamakla giderilmiştir²⁸ (Resim 19).

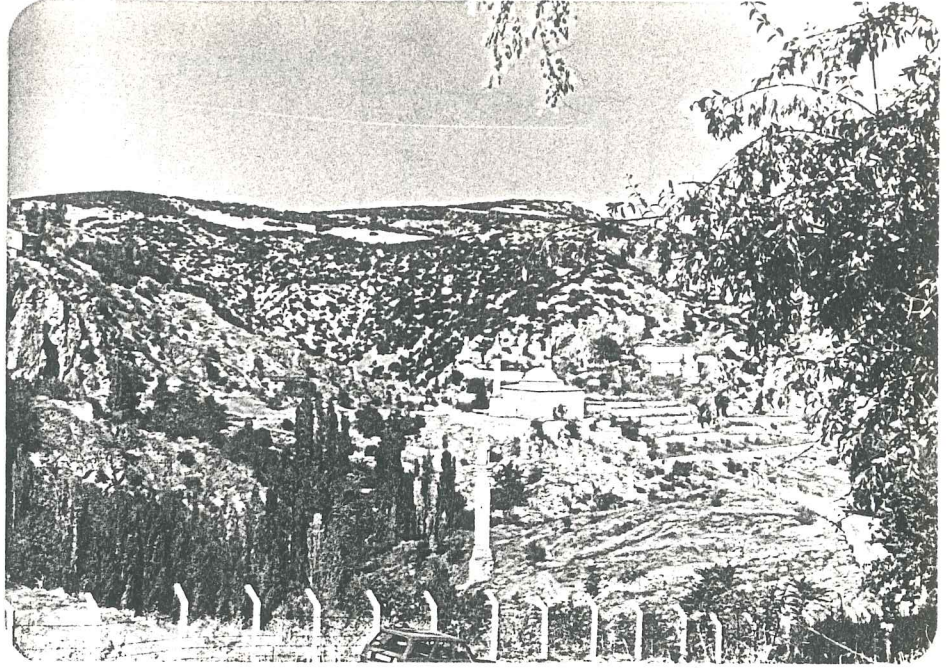
Şeyh Edebali Zaviyesi ve Mal Hatun Türbesi 1889'da Sultan Hamid zamanında tamir ettirilmiştir. Bugün Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından organize edilen restorasyon çalışmaları sürmektedir.

3.6.1.3.Sivil Yapılar

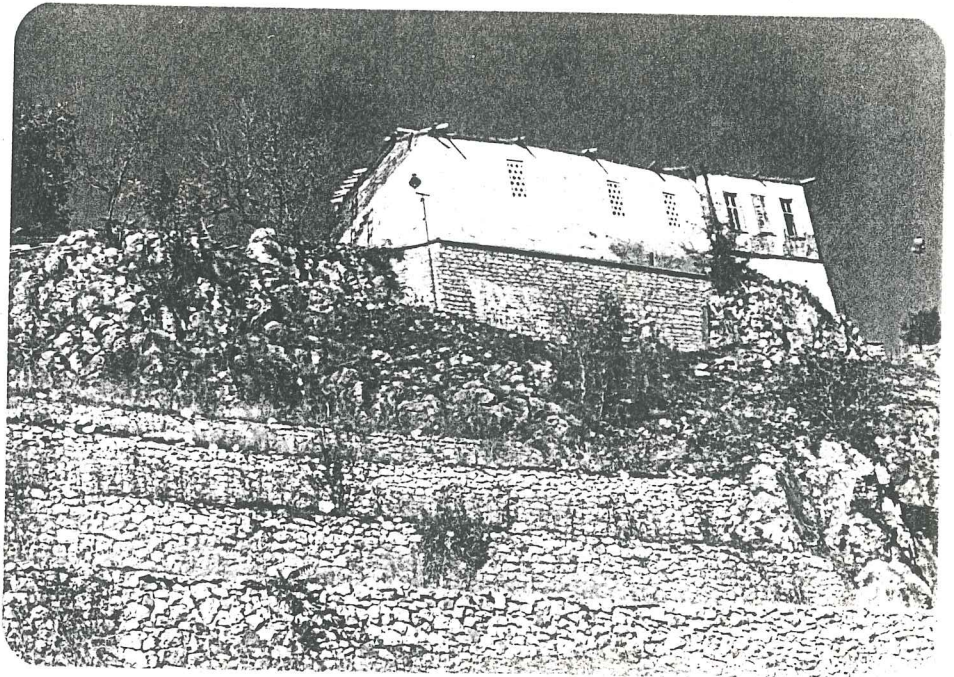
Osman Gazi'nin Evi

Osman Gazi Bilecik'i aldıktan sonra kendisi için de bir ev yaptırmıştır²⁹. Yunanlılar'ın Bilecik'i işgali sırasında bütün Türk evleri gibi Osman Gazi'nin evinin de yandığı sanılmaktadır.

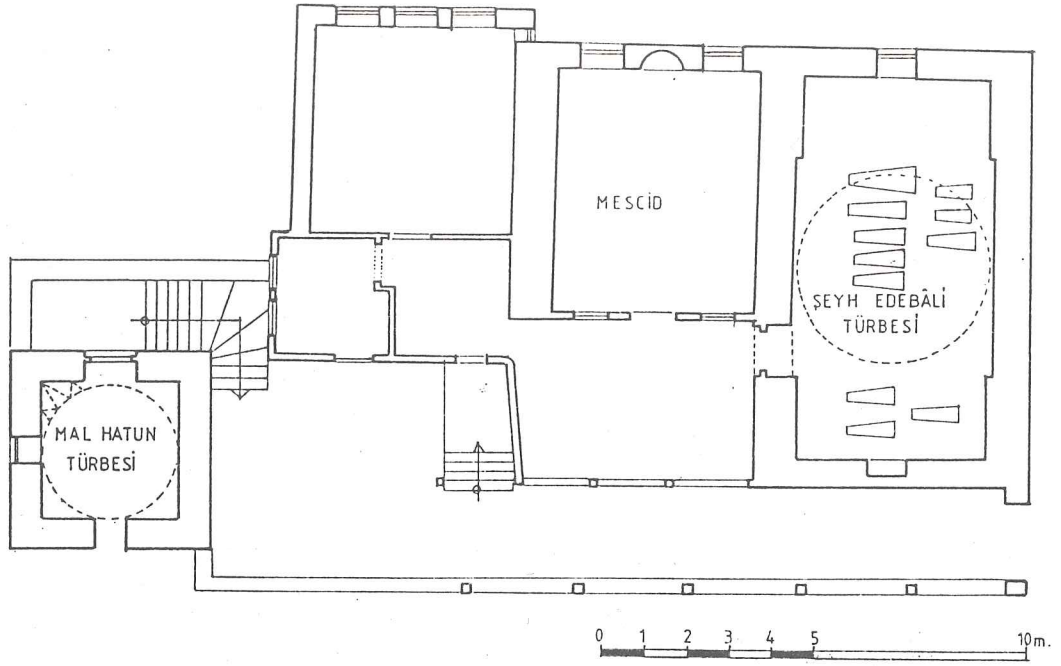
İnönü Savaşları sırasında yapımı sürdürülen Haydarpasha-Bağdat demiryolu inşaatında görevli Alman mühendisin hanımı tarafından palet üzerine yapılan yağlıboya tabloda Zincirli Kaya'nın eteklerinde Osman Gazi'nin evi olduğu idda edilen bir yapı görülmektedir³⁰ (Resim 20). İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi arşivinden alınan ve ay-

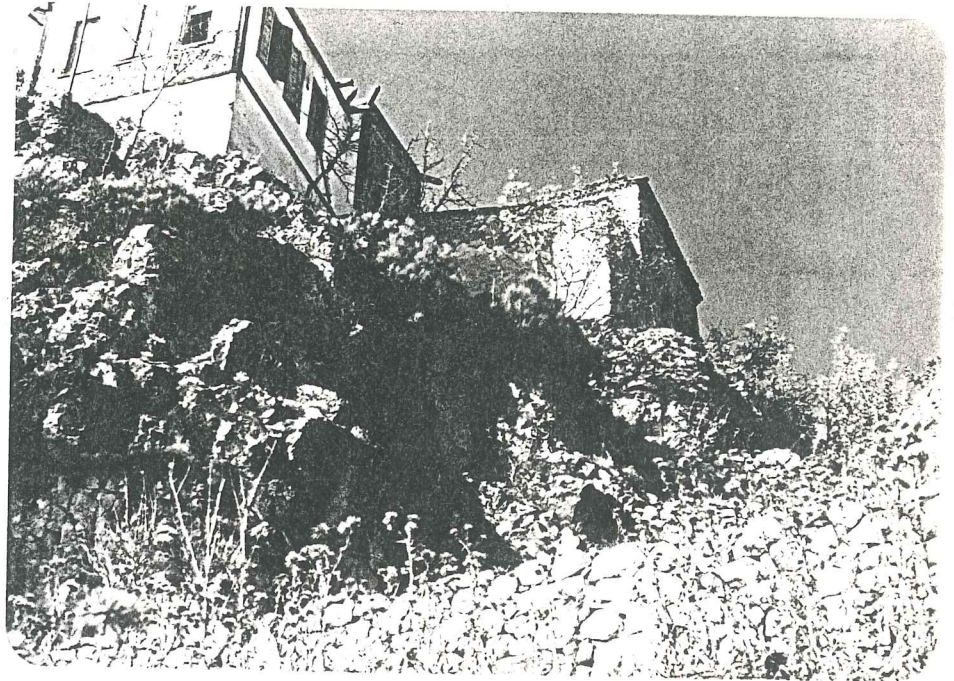
Resim 16- Şeyh edebali zaviyesi ve Malhatun Türbesi.

Resim 17-

Resim 18- Şeyh Edebali Zaviyesi ve Mal Hatun Türbesi Planı.

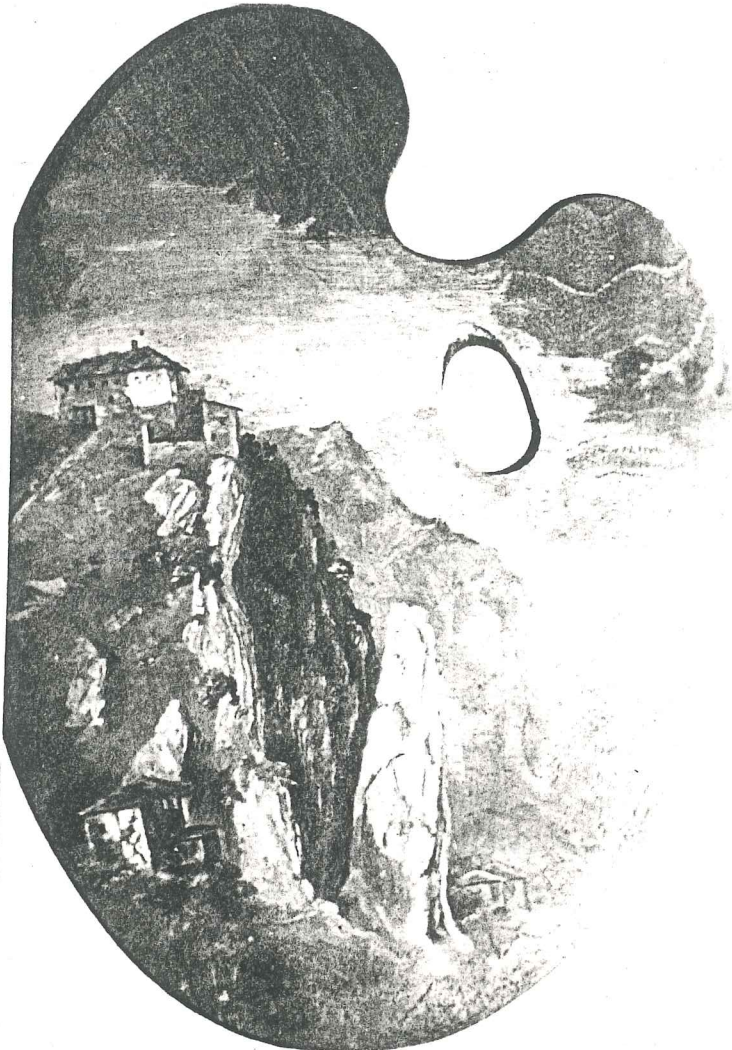

Resim 19- Mal Hatun Türbesi.

Resim 21- Orhan Gazi'nin Evi Hicri 1323(M.1905

(İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Arşivinden.

Resim 20- Orhan Gazi'nin Evi (M.1920-1922)

nı açıdan 1905 yılında çekilen bir fotoğrafta Osman Gazi'nin evi daha net görülmektedir (Resim 21).

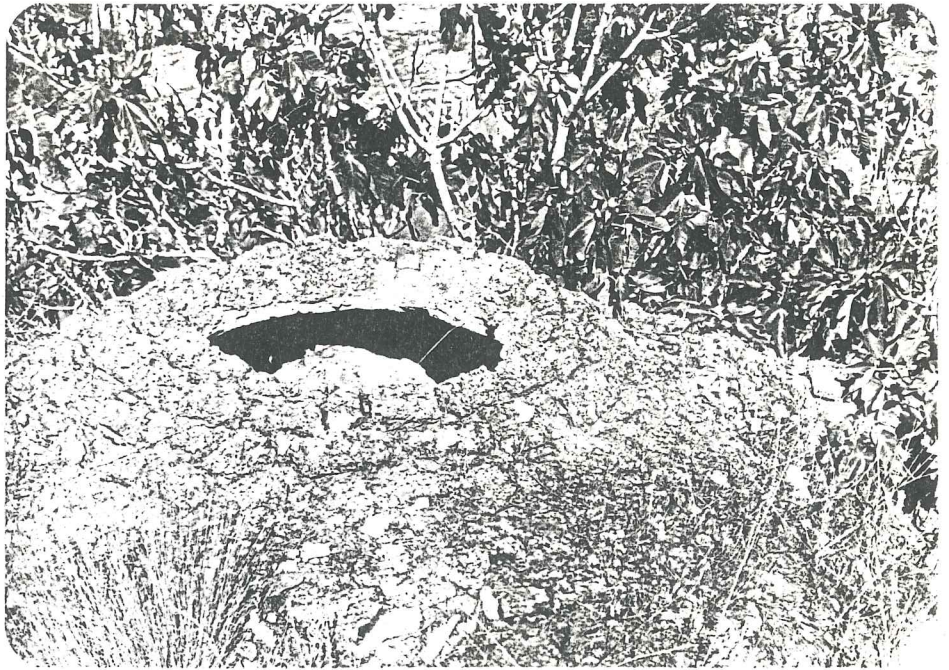
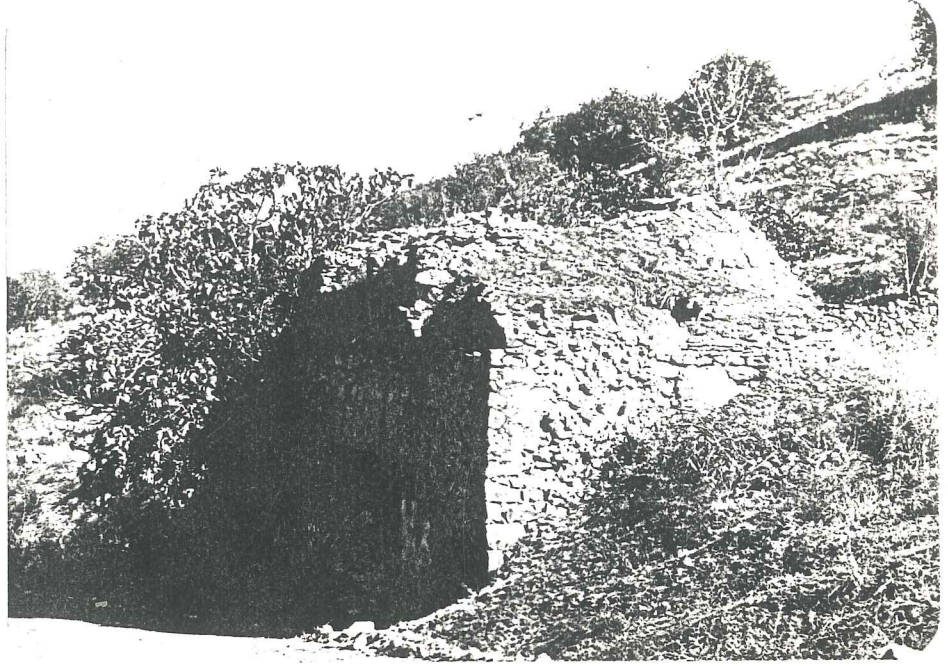
Baki Hamamı

İstiklâl mahallesinde küçük bir hamamdır. Bugün mevcut olmayan soyunmalığının ahşap olduğu sanılmaktadır. Mevcut kısımlar dikdörtgen planlıdır. Doğudaki bugünkü giriş kapısı arkasında kubbe ile örtülü soğukluk ile bu kubbeli kısma büyük bir kemerle açılan sıcaklık bölümü yer almaktadır³¹ (Resim 22).

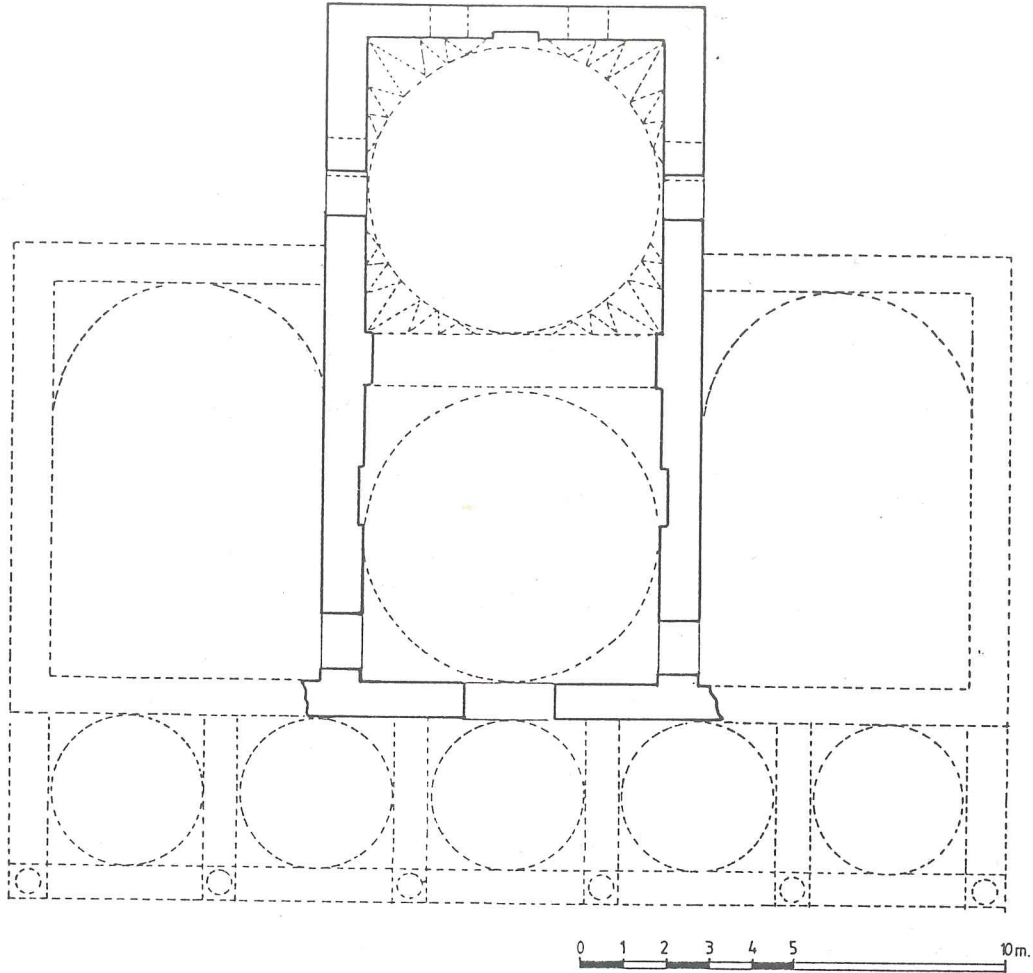
Bugün harap durumdadır ve acil müdahale gerekmektedir.

Orhan Gazi İmareti

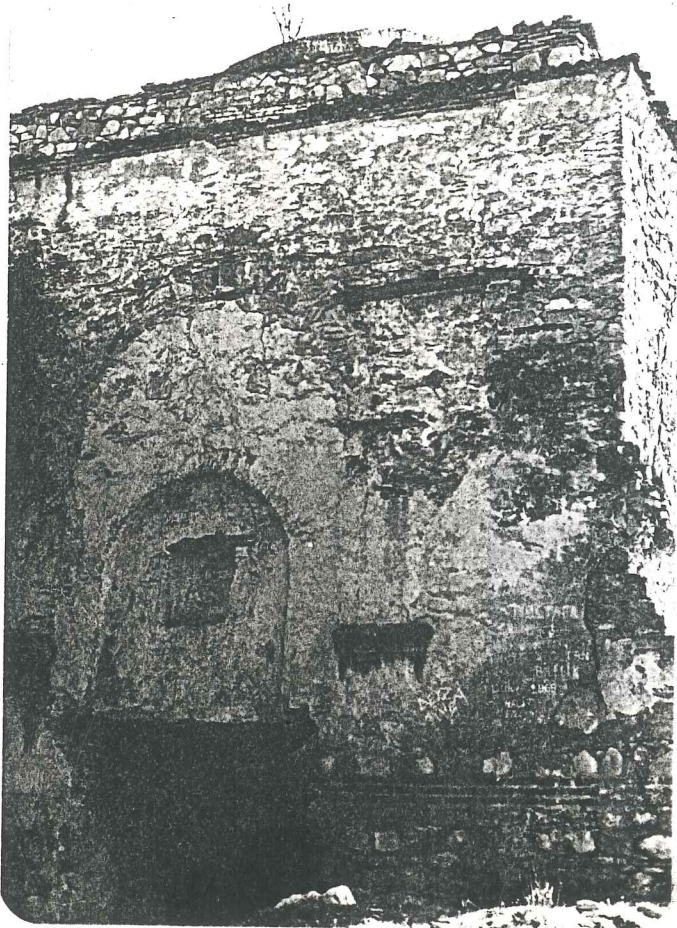
Eski Bilecik'in doğu ucunda boş bir arazide tek başına bulunmaktadır. Kayıtlara göre bu binanın Orhan Gazi devrinde yapıldığı bilinmektedir. Zaviye planında olan Bilecik imareti orta eksen üzerindeki mekan duvarlarını muhafaza etmekte yanlar ise tamamen yıkılmış bulunmaktadır (Resim 23). Orta eksenindeki yanyana iki kubbeli bölümden oluşan kısım büyük bir kemerle birbirine birleşmekte ve kuzey, güney istikametinde uzanan dikdörtgen mekanı meydana getirmektedir. Her iki bölümünde üzerini tuğla kubbeler örtmektedir. Bugün orta kısım duvarlarının kuzey kesimi moloz taştan inşaa edilmiş olmasına karşılık güneyde çıkıntı teşkil eden bölümler kesme taştan yapılmıştır (Resim 24). Böylece binanın bir veya birkaç defa onarım gördüğü anlaşılmaktadır (Resim 25). Aşığıdan itibaren 4 taş sırası arasına 3 sıra tuğla hatıllar atılarak oluşturulmuştur. Yapının sadece kible yönünde çıkıntı teşkil eden kısımlarında pencereler bulunmaktadır. Orta kısımdaki hacimlerin iki yanında bulunması gereken yan mekanların orta kısımdan daha alçak ve tonozla örtülü olduğu anlaşılar. Binanın kuzey kısmında 6 sütun üzerine oturan 5 kemerli ve 5 kubbe ile örtülü son cemaat yeri olduğu kalıntılardan anlaşılmaktadır. Giriş kısmında son cemaat yerinin iki yanda orta kısımdan daha yüksek seki şeklinde olduğu, binanın zemininin ise daha alçak olduğu görülür. İki kanat halinde olduğu anlaşılan cümle kapısının kapı söveleri yok olmuştur. Cümle kapısının üzeri yuvarlak

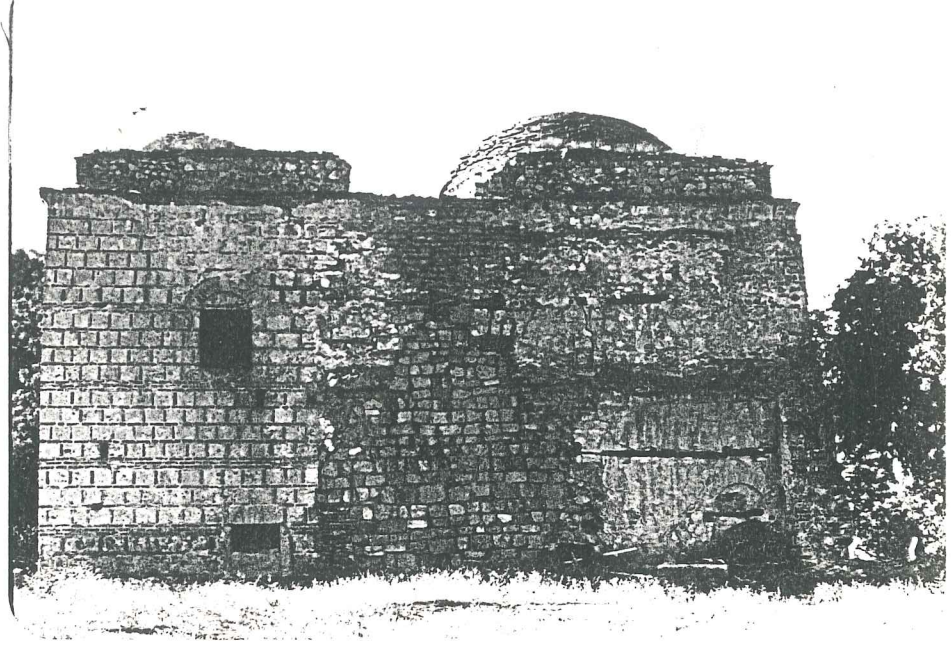
Resim 22- Baki Hanam.

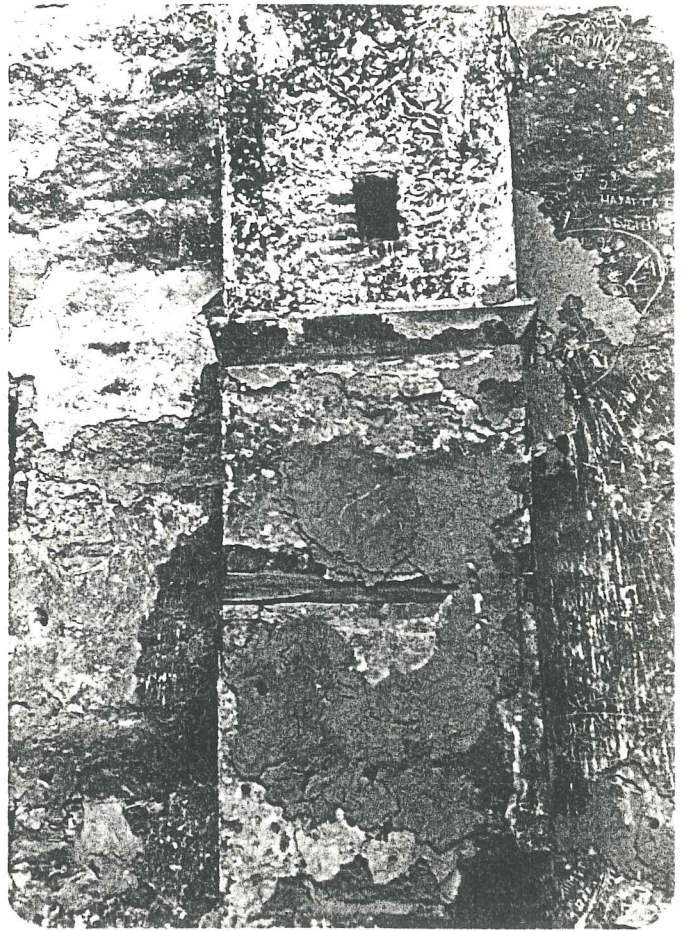
Resim 23- Orhan gazi İmareti Planı

Resim 24- Orhan gazi İmareti Kuzey Cephesi.

Resim 25- Orhan Gazi İmaretı Doğu Cephesi.

Resim 26- Orhan Gazi İmaretı Büyük kener üzerindeki alçı kabartmalar.

kemerli niş halinde olup alınlıkta kitabe yerlerinin izleri bulunmaktadır.

İbadet mekanını teşkil eden orta eksendeki iki hacimi ortadan ayıran büyük kemer özengilerinden itibaren malakari alçı kabartmalarla süslenmiştir (Resim 26). Aynı dekorlar mihrab nişinde de bulunmaktadır. Bu dekorların Osmanlı mimarisinin malakari ilk örnekleri oldukları bilinmektedir. Kıvrık dal, rumî motifleri ile bezenmiş olan bu süslerin plastik değeri çok büyüktür³².

Yapı bugün harab durumdadır ve acil müdahale gerekmektedir.

3.6.2. 19.YY.Osmanlı Sonuna Kadar

3.6.2.1. Eski Bilecik'te Türk Yerleşimi

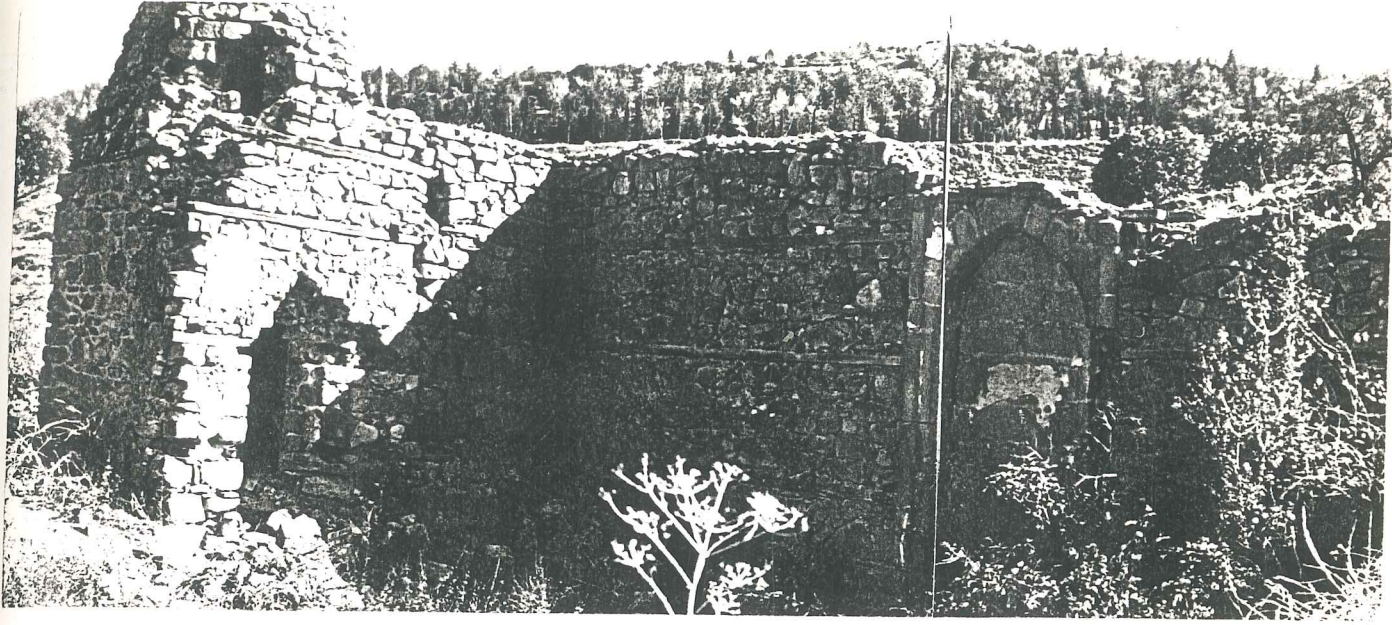
3.6.2.1.1. Dini Yapılar

Emirler Camii

Bugünkü Bilecik şehrinin doğusunda, Emirler mahallesinde bulunmaktadır. Yapılış tarihi bilinmemekle beraber son yüzyıl içinde yapılmış olabileceği tahmin edilmektedir.

Dikdörtgen planlıdır. Moloz taştan yapılmış beden duvarlarında birer metre arayla ahşap hatıllar kullanılarak duvarların mukavemeti artırılmıştır. Kible duvarı ortasında kesme taştan yapılmış mihrap, basit bir niş halindedir. Mihrap nişi üzeri sivri kemerlidir (Resim 27). Duvarlar üzerinde yer alan minarenin kaidesi bulunmamaktadır. Kordon şeklinde bir bileziği takiben 16 köşeli minare gövdesine geçilmektedir. Şerefe altında ikinci bir kordonu takibeden kirpi çıkıntılar genişleyerek şerefeyi meydana getirirler (Resim 28)

Yunan işgali sırasında yakılarak harabe haline getirilmiştir. Bugün ancak kible ve doğu duvarı ile doğu duvarı üzerinde şerefesine kadar yıkılmış olan minare kalıntısı bulunmaktadır³³.

Resim 27- Emirler Camii mihrabı.

Resim 28- Emirler Camii Minaresi.

Bilecik Camii Şerif

Bugün mevcut değildir. Günümüzdeki Hükümet Konağı'nın yerinde bulunan eski Hükümet Konağının yanında olduğu fotoğraftan anlaşılmaktadır (Resim 29). İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi arşivinde bulunan 1905 yılında çekilmiş fotoğrafların alt yazı tercümelerinden II. Abdülhamid adına yaptırılmış olduğu ortaya çıkmaktadır. Son dönem özelliklerini taşıyan zengin ahşap işçilikli mihrap ve mimberi olduğu görülmektedir (Resim 30-31).

Günümüze bu yapıdan ve yapıyı oluşturan elemanlardan hiçbir iz kalmamıştır.

Ayşe Hatun Çeşmesi

Orhan Gazi Camisi'nin 30 m. batısındaki platform duvarlarında kalıntıları bulunan bir çeşmedir. Ayna taşı bulunmayan bu çeşmenin sivri klasik kemerli nişi içindeki altı satırlık mermer kitabe de : " Bilecik Ayanı Himmet Ağa'nın validesi Ayşe Hatun hayratıdır, 1228 " cümleleri okunmaktadır. Buradaki Hicri 128 (M.1813) tarihi ile Orhan Gazi Camisi'nin kuzey duvarındaki sıvalar altından çıkan onarım tarihi arasında bir yıllık farkın oluşu çeşmenin bu onarım esnasında yapılmış olabileceğini ortaya koymaktadır³⁴ (Resim 32).

Bugün çeşme harab durumdadır ve mermer kitabesinin nerede olduğu bilinmemektedir.

3.6.2.1.2. Sivil Yapılar

Türkler fethettikleri ülkelerdeki halkları dini inançlarında serbest bırakmışlardır. Bilecik'te de aynı uygulama yapılmış ve bu nedenle şehirde bir hayli gayrimüslim kalmıştır. Şehir büyüdükçe Türkler ve gayrimüslimler ayrı ayrı oturmak gereğini hissetmişler ve ayrı mahalleler kurmuşlardır. Osman Gazi, Orhan Gazi ve Edebali Zaviyesi'nin etrafına evler yapılmaya başlamış, bu suretle kale ve civarı İslâm mahalleleri olarak kalmıştır (Resim 1,9). Gayrimüslimler ise bugünkü Bilecik'in bulunduğu yere yerleşmişlerdir. Zamanla iki ayrı mahallede oturan iki topluluk arasında ekonomik ilişkiler

gelişmiş ve kaynaşma başlamıştır. Şehir yavaş yavaş yukarı mahalleye kaymış ve bundan sonra devlet yapıları ve evler buraya inşa edilmeye başlanmıştır³⁵ (Resim 33).

Bugün Türk mahallesindeki sivil yerleşimden hemen hemen hiç bir iz kalmamıştır. Yunanlılar 6 Eylül 1922'de Bilecik'ten çekilirken bütün şehri yakmışlardır. 1956 ev, 331 dükkân, 18 han, hükümet konağı, bütün fabrikalar, okullar, camiler ve türbeler tamamen yanmıştır³⁶ (Resim 34).

Eski Bilecik'ten günümüze kadar kalabilen tek ahşap ev de son birkaç sene içinde yanmıştır. Bugün harap durumdadır ve heran çökme tehlikesi söz konusudur (Resim 35). İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi arşivinden alınan fotoğraflar bize 1882-1909 seneleri içindeki Bilecik'in şehirciliği ve Türk konut tipi hakkında bilgi vermektedir (Resim 36, 37, 38, 39, 40).

3.6.2.1.3 Resmi Yapılar

Asker Dairesi

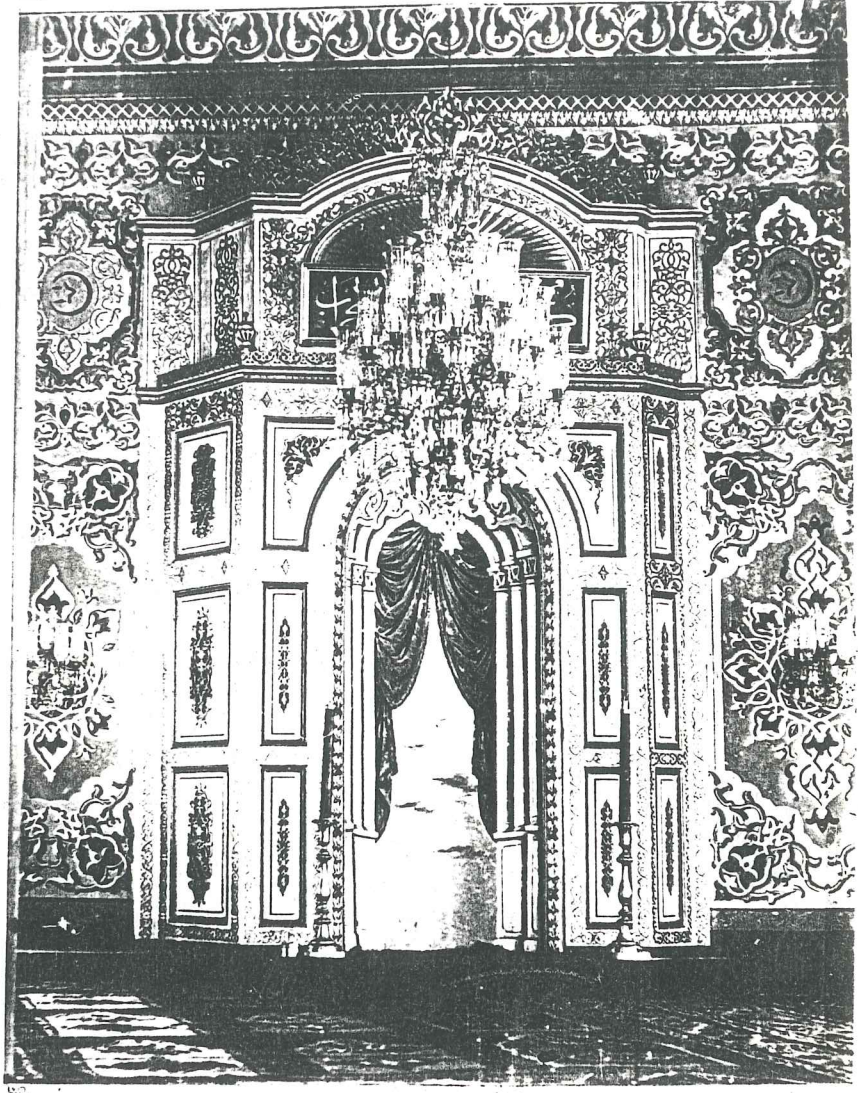
1909 yılına ait Hüdavendigâr Vilâyeti Salnamesi'nde " Asker Dairesi " denilen bir yapı görülmektedir (Resim 41). Ne zaman ve kimin tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Şu anda yapıdan hiçbir iz yoktur.

Bilecik Eski Hükümet Konağı

İstanbul Üniversitesi Arşivinden alınan fotoğrafların alt yazı tercümelerinden " 1905-1909 yılları arasında II.Abdülhamit tarafından yaptırılmış " olduğu anlaşılmaktadır. Bugünkü Hükümet Konağı'nın bulunduğu düz arazide inşa edilmiştir (Resim 42). Zengin taş işçilikli giriş kapısında II.Abdülhamit'in tuğrası görülmektedir (Resim 43). Bugün binadan ve gösterişli giriş kapısından eser kalmamıştır.

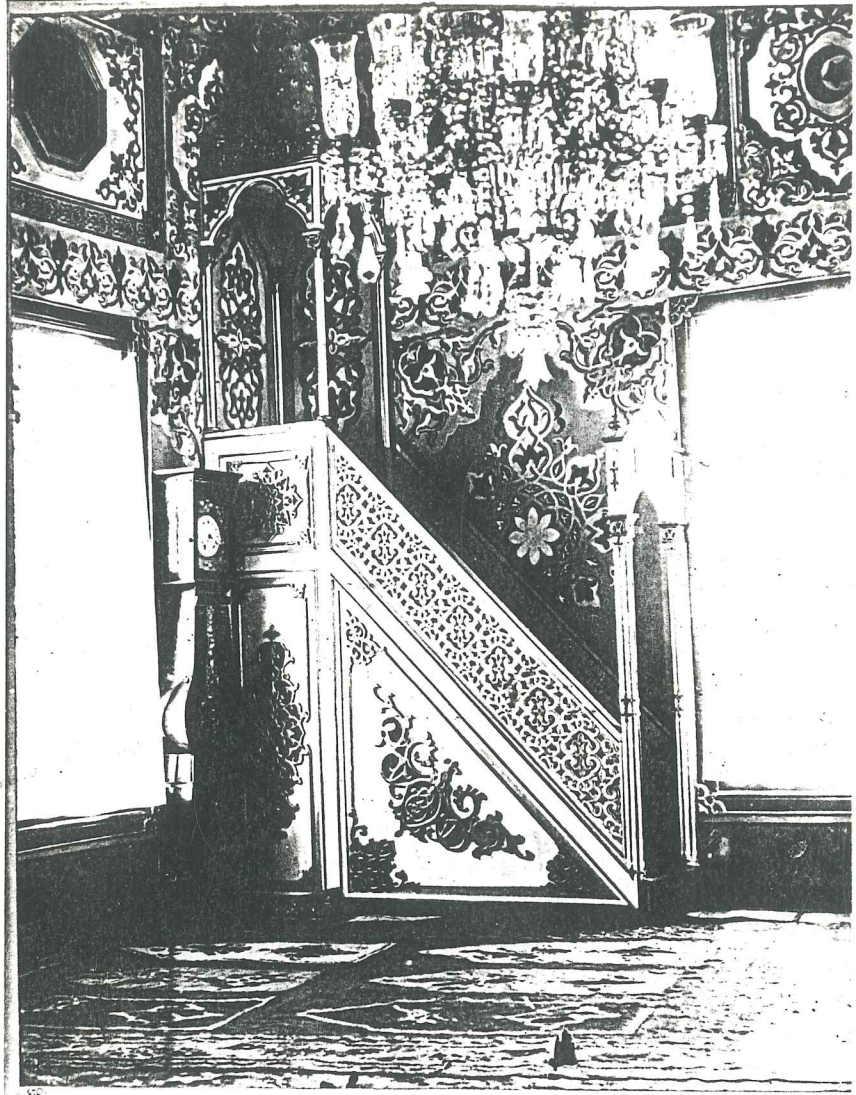

Resim 29- Bilecik Camii Şerif Hicri 1323 (M.1905) (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi arşivinden.)

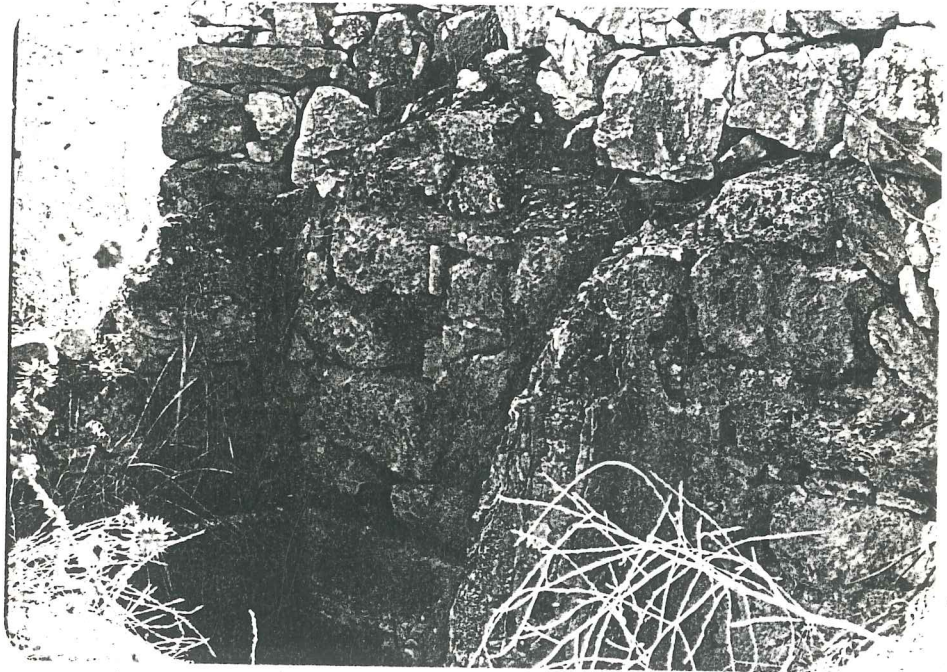
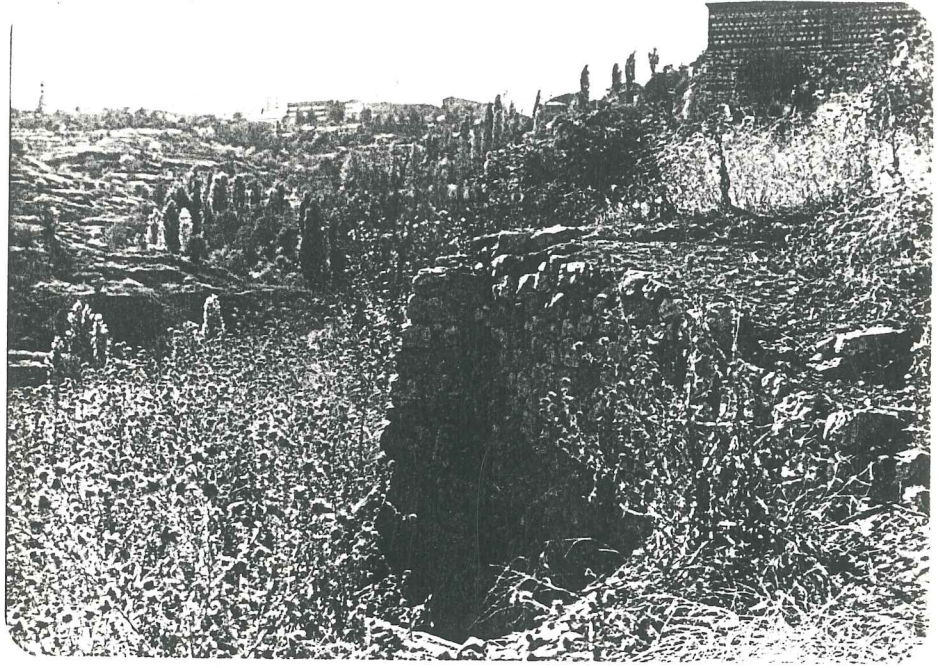
بیلک حیات جامع شریف

Resim 30- Bilecik Camii Şerif Mihrabı Hicri 1323 (M.1905) (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi arşivinden.)

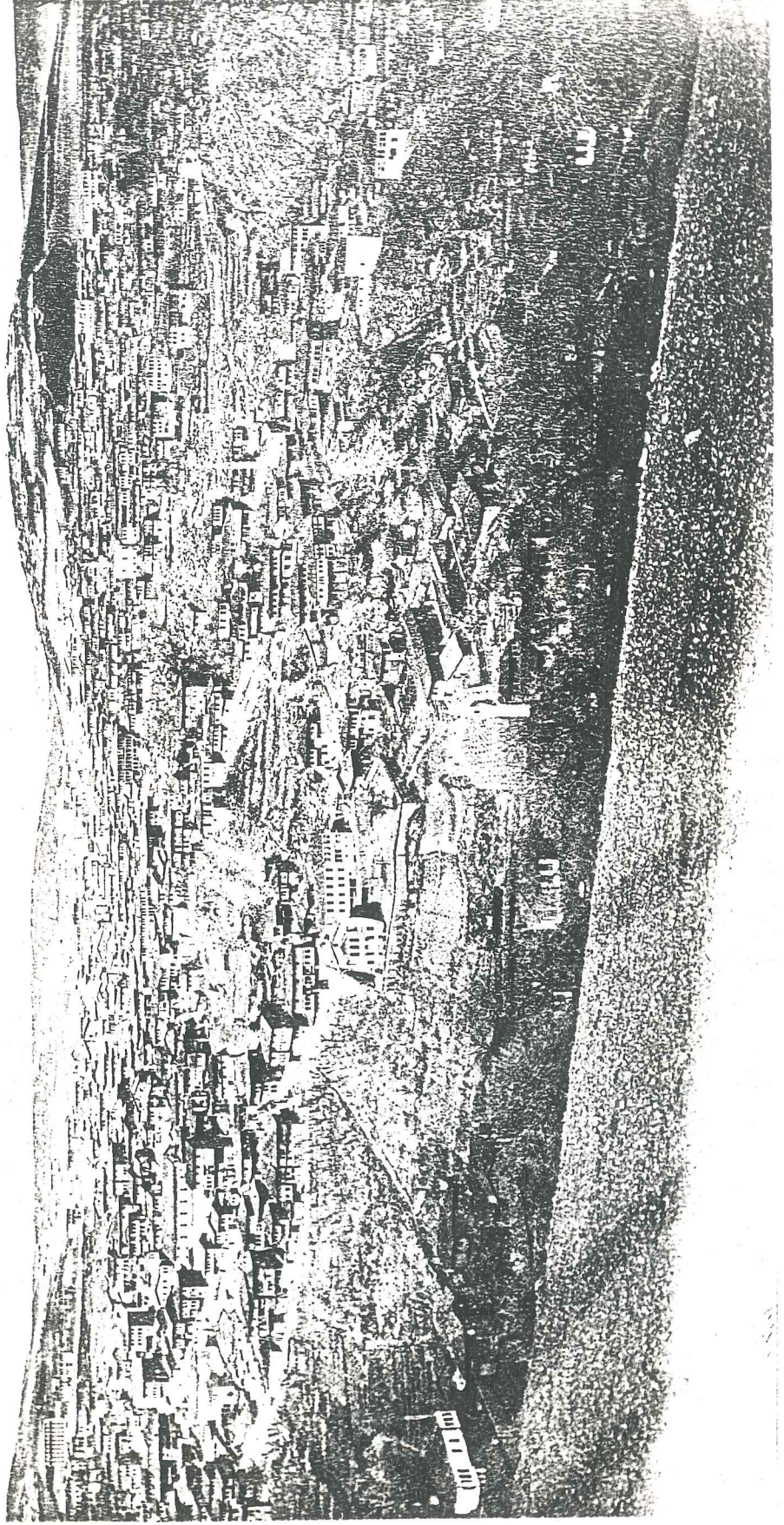

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعلنا من عباده المخلصين

Resim 31- Bilecik Camii Şerif Mımbiri Hicri 1323 (M. 1905) (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Arşivinden)

Resim 32- Ayşe Hatun Çeşmesi.

Resim 33- Billecik'in 6 Eylül 1922'den önceki durumu. Hicri 1323 (M. 1905) (Hüdivandi-
gar Vilâyeti Salnamesinden)

Resim 34- Bilecik'in bugünkü durumu.

Resim 35- Eski Bilecik'ten kalan tek ahşap yapı.

Resim 36- Hicri 1300-1327 (M. 1882-1909) (İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü Arşivinden)

Resim 37- Hicri 1300-1327 (M.1882-1909) (İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü Arşivinden)

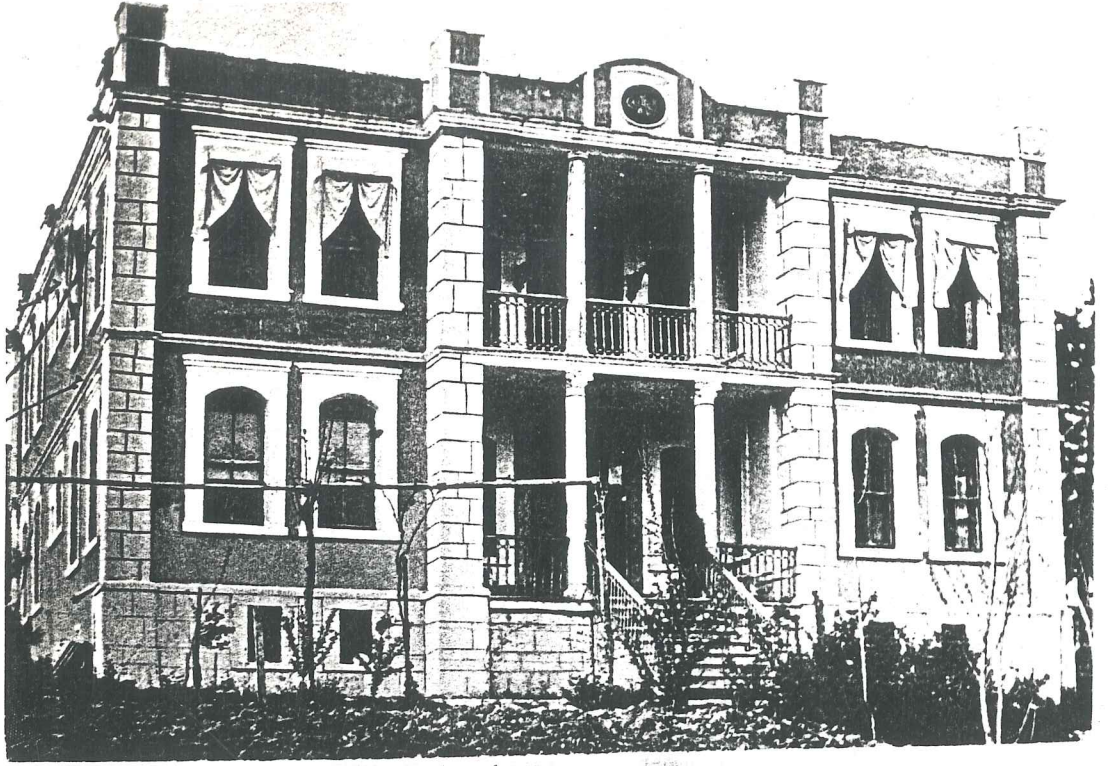
Resim 38- Hicri 1300-1327 (M.1882-1909) (İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü arşivinden)

Resim 39- Hicri 1300-1327 (M.1882-1909) (İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü Arşivinden)

Resim 40- Hicri 1300-1327 (M.1882-1909) (İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü Arşivinden)

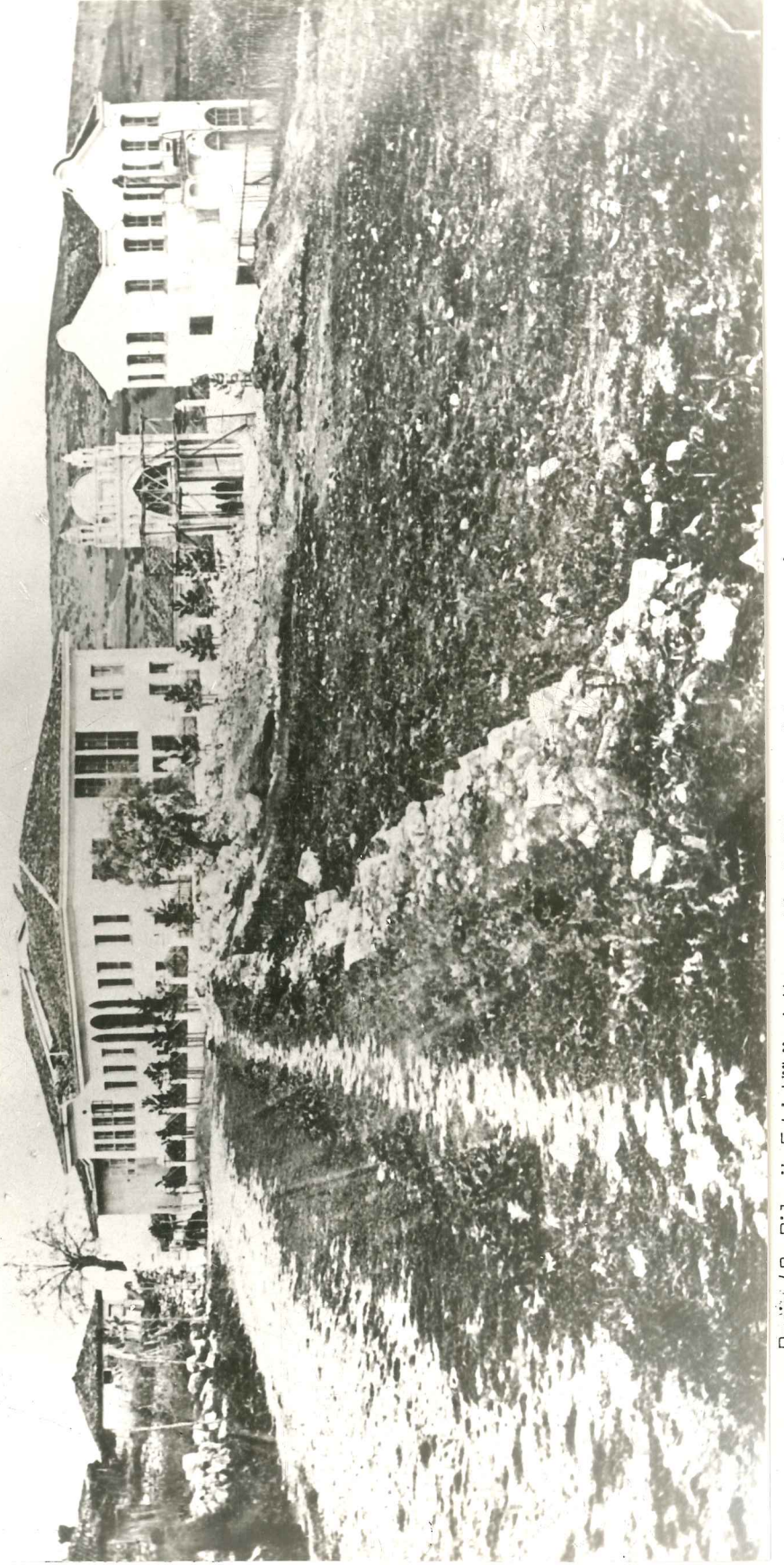

بيله‌جك ردیف دائره‌سی

Resim 41- Bilecik Asker Dairesi Hicri 1327 (M.1909) (Hüdavendigar Vilâyeti Salnamesinden)

Resim 43- Bilecik Eski Hükümet Konağı Kapısı. Hicri (1327 (M.1909) (Hüdavendigar Vilâyeti Salnamesi'nden)

Resim 42- Bilicik Eski Hükümet Konagi Hicri 1323-1327 (M. 1905-1909) (İstanbul Üniversitesi-
Tarihi ve Edebiyatı Enstitüsü)

3.6.2.2. Gayrimüslim Yerleşimi

Gayrimüslimler bugünkü Bilecik'in bulunduğu düz arazide yerleşerek yaşamlarını sürdürmüşler, fakat Yunan işgalinden sonra bölgeyi terk etmişlerdir³⁷. Yukarı Bilecik'ten günümüze yalnızca Gazi Paşa Mahallesi, Hamam Sokaktaki yapılar kalabilmiştir. Bu yapılar bir çok kere el değiştirmiş, cephe düzenleri ve plan şemaları çok fazla değişime uğramıştır.

Günümüze kadar ulaşan yapılar şunlardır.

-No: 27 Doktor Fincanyan'ın evi. Bugünkü sahibi emekli öğretmen Semiha Göncü'dür. Cephe genel karakterini korumuştur. Planda yapılan değişikliklere rağmen döneminin özelliklerini yansıtmaktadır. Ana merdivenin bodrum kata inen kolu kaldırılıp girişten bodruma ulaşılmıştır. Bodrum katında odanın biri genişletilmiş ve kozalık olduğu tahmin edilen bölüm iptal edilmiştir. Giriş katında mutfak dışarıya doğru büyütülmüştür ve orjinal ocak korunmuştur. Birinci katta odanın biri iptal edilerek banyo ve mutfak haline getirilmiştir. Bu kattaki ocak ve sedir kaldırılmıştır (Resim 44).

-No:28 Bugün emekli bir öğretmene ait olan yapının ilk sahibinin Mıgırdıç olduğu söylenmektedir. Üç katlı ahşap konuttur. Giriş katı ev sahibi tarafından atölye olarak kullanılmaktadır. Cephe ve planda çok fazla tahribat yapılmıştır. Yapının pencere boyutları değiştirilmiş, ahşap payanda, silme ve bezemeleri sıva ile kapatılarak çevreye aykırı duruma getirilmiştir(Resim 45).

-No:29 Kozalık. Bugünkü sahibi Nihat Özsezen'dir. Koza büyütmek için yapılan üç katlı ahşap bir yapıdır. Cephe düzeni ve plan şemasında hiçbir değişiklik olmadan günümüze kadar gelmiştir. Ahşap dikmeler üzerinde oluşturulmuş geniş mekanlara sahiptir. Bugün depo olarak kullanılmaktadır ve harap durumdadır(Resim 46).

-No:30 İki katlı ahşap konuttur. Cephesi fazla değişikliğe uğramamıştır ve döneminin özelliklerini yansıtmaktadır. Giriş katında kozalık iptal edilerek büyük bir oda oluşturulmuştur. Bu kattaki orjinal sedir ve ocak korunmaktadır. Birinci katta ise öncephedeki büyük salona dokunulmamış arka cepheye bakan oda bölünerek küçük

Resim 44

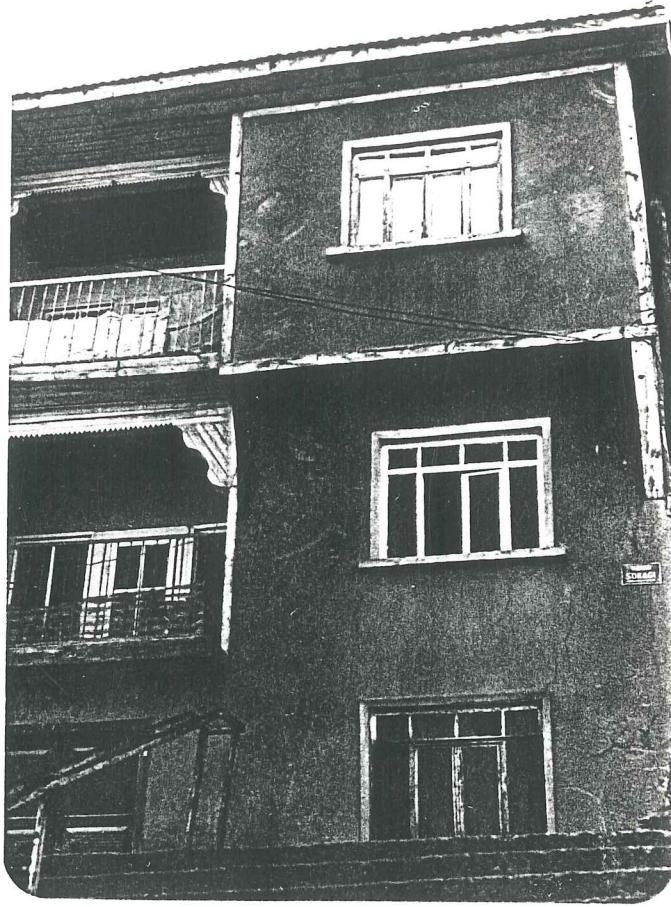
Resim 45

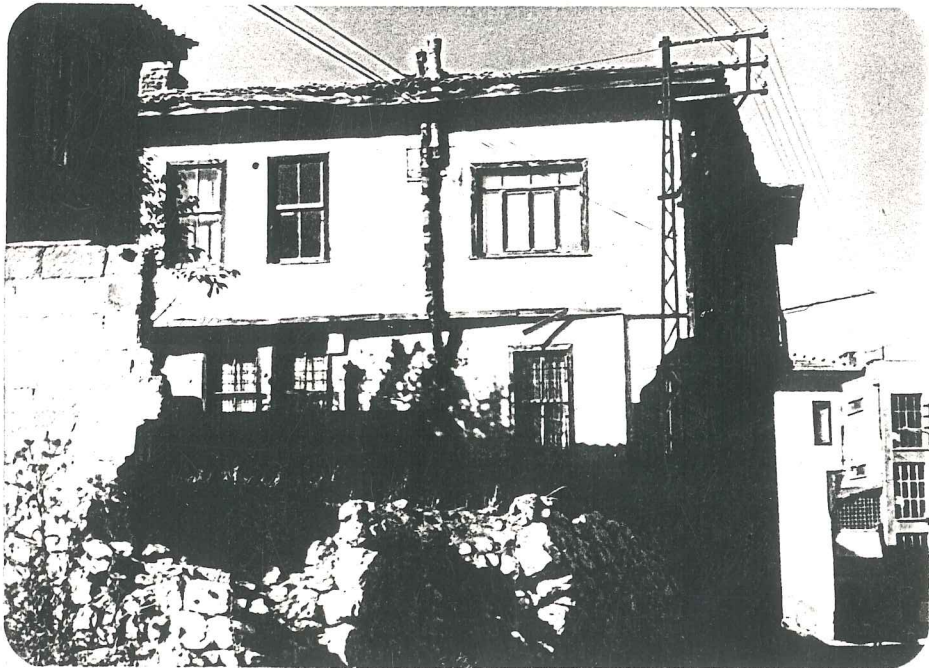
Resim 46

Resim 47

Resim 48

Resim 49

Resim 50

mekanlar elde edilmiştir(Resim 47).

-No:31 Bugünkü sahibi Davut Aynur'dur. Üç katlı ahşap bir yapıdır. Konut olarak kullanılmaktadır. Cephede ve plan şemasında çok fazla değişiklik yapılmıştır (Resim 48).

-No:32 nolu arsada üç katlı ahşap bir yapı olduğu söylenmektedir. Yakın zamanda yıkılmıştır ve temel kalıntıları görülmektedir (Resim 49).

-No:33 Üç katlı ahşap konuttur. Cephede bir kısım pencerelerin ve balkon kapısının orjinal olmasına karşılık diğer pencereler ve giriş kapısı tamamen değiştirilmiştir. Plan şeması bütün özelliğini yitirerek yapı ortadan ikiye bölünmüş ve iki ayrı konut oluşturulmuştur (Resim 50).

3.7. CUMHURİYET DÖNEMİ

3.7.1. Cumhuriyet'in İlk Yılları

Kurtuluş savaşından tamamen yıkılıp tahrip edilmiş bir şekilde çıkan Bilecik, Devlet'in yardımları ve halkın çabalarıyla bugünkü yerine yeniden inşa edilmiştir³⁸.

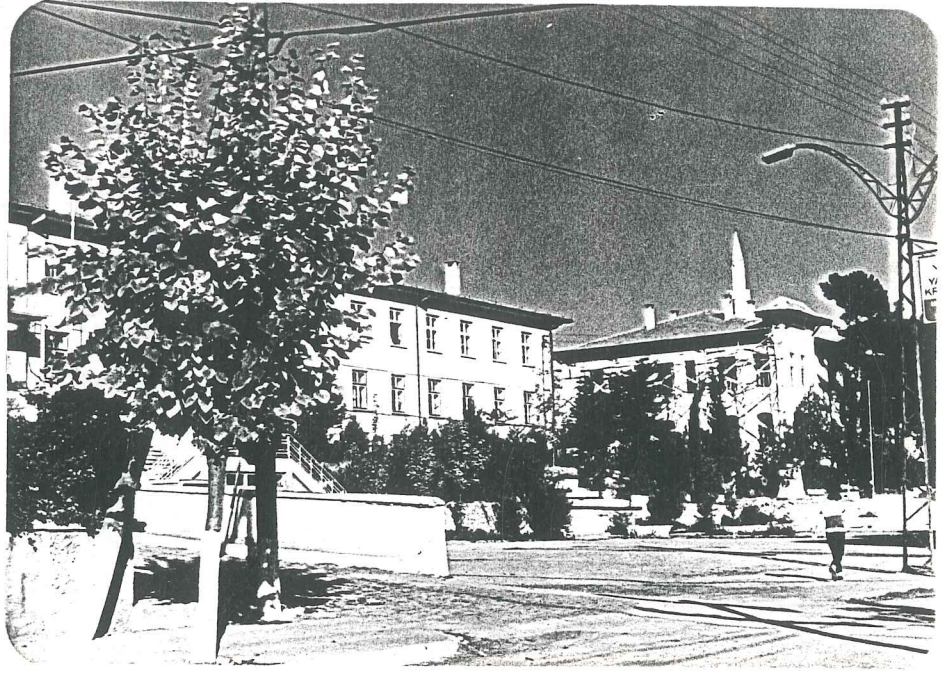
3.7.1.1. Resmi Yapılar

Bilecik Hükümet Konağı

Cumhuriyet mahallesi, Cumhuriyet caddesinde iki katlı kağır bir yapıdır. Eski Hükümet Konağı'nın Yunanlılar tarafından yakılmasından sonra Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılmıştır. İhtiyaca cevap vermeyince arka tarafına yeni bir yapı eklenmiştir. 1986 senesinde restore edilmiştir (Resim 51).

Bilecik Postahanesi

Cumhuriyet mahallesi, Kuvva-i Milliye sokağında üç katlı kağır bir yapıdır. Sol tarafındaki tek katlı bölüm sonradan eklenmiştir. (Resim 52)

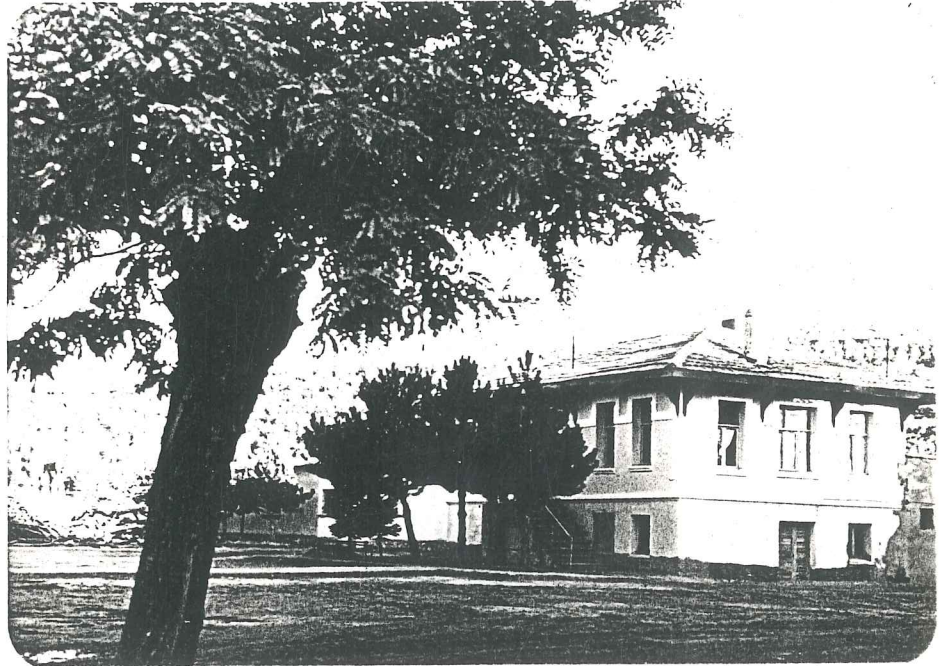
Resim 51- Bilecik Hükümet Konağı

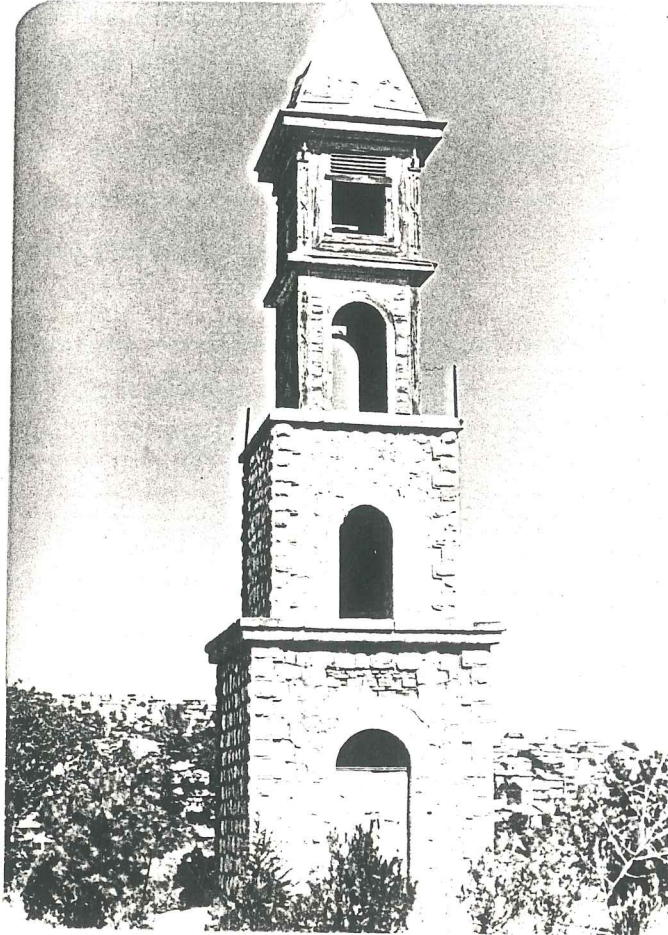
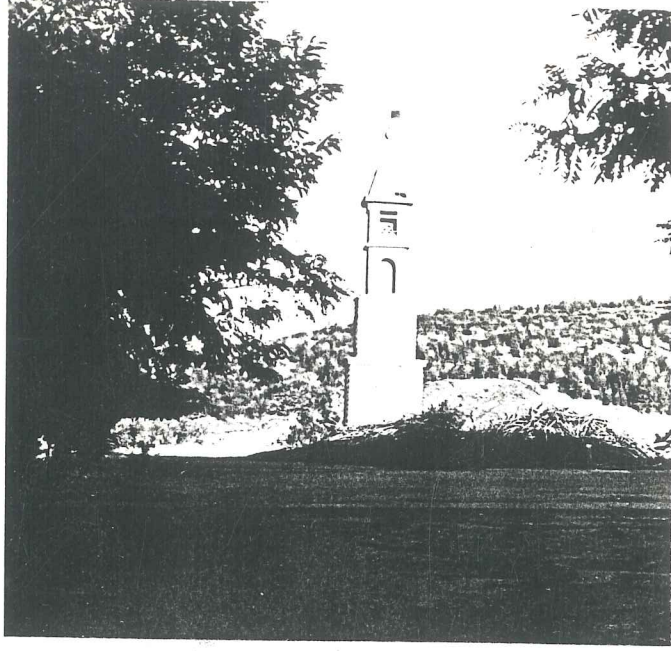
Resim 52- Bilecik Postahanesi

Resim 53- Bilecik Anadolu Lisesi

Resim 54- Bilecik Anadolu Lisesi Lojmanı

Resim 55- Bilecik Saat Kulesi

Anadolu Lisesi

İstiklâl mahallesi, Ertuğrul Gazi caddesinde üç katlı kagir bir yapıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Bilecik Ortaokulu olarak yapılmıştır (Resim 53). Arka tarafında tek katlı kagir bir Öğretmen lojmanı bulunmaktadır (Resim 54).

Saat Kulesi

Bilecik Anadolu Lisesi'nin arka bahçesindedir. Günümüzde kullanılmamaktadır. Saati ve çanının nerede olduğu bilinmemektedir. (Resim 55).

3.7.1.2. Sivil Yapılar

-No:17 Cumhuriyet mahallesi, Cumhuriyet caddesinde üç katlı ahşap konuttur. Bilecik'teki Türk konut tipinden çok gayrimüslim yapılarına benzemektedir. Gayrimüslim ustalar tarafından yapılmış olma ihtimali fazladır. Cephesinde ve plan şemasında değişiklik yapılmadan günümüze kadar gelebilmiştir (Resim 56).

-No:18 Cumhuriyet mahallesi, Cumhuriyet caddesinde iki katlı ahşap konuttur. Cephe pencere boyutlarında ve yapının girişinde değişiklikler yapılmıştır (Resim 57).

-No: 19 Cumhuriyet mahallesi, Cumhuriyet caddesinde iki katlı ahşap konuttur. Cephe düzeni eski Bilecik'teki Türk konutlarına benzemektedir. Cephesinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır (Resim 57).

-No: 20 Gazi Paşa mahallesi, Bursa caddesinden Atatürk Bulvarına çıkan köşede, iki katlı, ahşap, oldukça büyük bir yapıdır. Bursa caddesine bakan kısımda giriş katı değiştirilerek ticari amaçla kullanılmaya başlamıştır. Diğer kısımlar ise konut olarak kullanılmaktadır. Birinci kattaki pencerelerin bir kısmının orjinal olması na karşın diğer pencereler değiştirilerek cephenin karakteri bozulmuştur. Yapı ahşap saçak silmeleri, payandaları ve özelliğini koru-

Resim 56

Resim 57

Resim 58

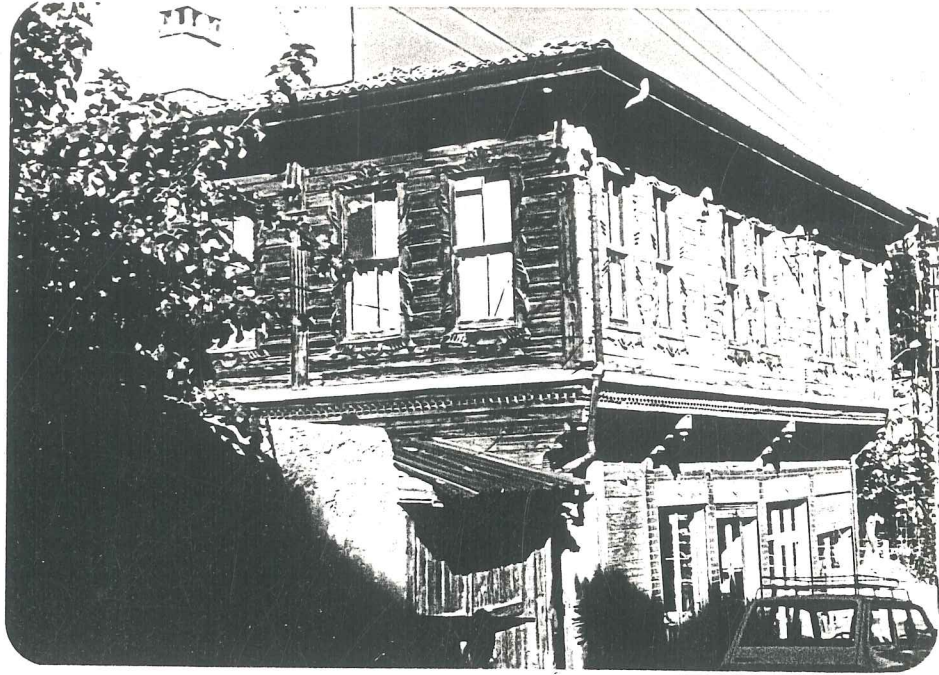
Resim 59

Resim 60

Resim 61

Resim 62

muş pencereleriyle oldukça güzel ve çevreye uyumludur (Resim 58). Fakat iç kısımda yıpranmalar söz konusudur ve taşıyıcı sisteminde bozulmalar başlamıştır.

-No:21 Gazi Paşa mahallesi, Bursa caddesinde iki katlı ahşap bir yapıdır. Giriş katı ticaret, birinci kat konut olarak kullanılmaktadır. Ahşap saçak silmeleri, kat silmeleri ve payandalarıyla döneminin özelliklerini yansıtmaktadır (Resim 59).

-No: 22, 23, 24 Cumhuriyet mahallesi, Atatürk Bulvarında fazla özelliği olmayan iki katlı ahşap yapılardır (Resim 60).

-No:25 Gazi Paşa mahallesi, Tefik Bey caddesinde iki katlı ahşap yapıdır. Konut olarak yapılmasına karşın bugün her iki katı da ticari amaçla kullanılmaktadır. Cephede pencere boyutlarının büyütülmesine rağmen ahşap saçak ve kat silmeleri ile payandaları orjinaldir. Birinci kattaki orta hol tavandan aydınlatılmaktadır. Bilecik'te incelenen yapılarda ilk kez böyle bir uygulamaya rastlanmaktadır (Resim 61).

-No:26 Gazi Paşa mahallesindedir. Tefik Bey caddesinin, Gülistan sokakla birleştiği köşede iki katlı ahşap bir yapıdır. 1930 yılında yapılmıştır. Alt kat ticaret, birinci kat konut olarak kullanılmaktadır. Birinci katta hiçbir değişiklik yapılmamış, cephesindeki ahşap bezemeler bütün güzellikleriyle günümüze kadar gelebilmiştir. Giriş katı ise sonradan ticari amaca yönelik konuma getirilmiştir³⁹ (Resim 62).

3.7.2. Günümüzde Şehirleşme ve İmar Planı Uygulamaları

Bilecik ili, diğer birçok şehrimiz gibi hızlı bir şehirleşme ve gecekondulaşma sürecine girmemiştir. Dolayısıyla bu iki konuda oluşan sorunlarla karşılaşmamıştır. Ancak şehircilik konusunda kendine özgü sorunları olagelmıştır.

1956 yılında yaptırılan Şehir İmar planı pek çok kere değişik uygulamalara uğramış, ihlâl edilmiş ve dışına taşılmıştır. Böylece

20'den fazla değişiklik sonradan Bakanlığa onaylatılmıştır. Uygulamada şehir İmar planının öngördüğü yeşil sahalara, sosyal ve kültürel merkezler gözardı edilmiştir. Eski bir yerleşim merkezi olan Bilecik'te tarihi eserler sağlıklı bir şekilde korunamamış ve restorasyon çalışmalarına gereken önem verilmemiştir.

21.7.1969 tarihinde onaylanan yeni imar planı askeri saha ve istasyon gibi yeni yerleşim bölgelerini içine almakla beraber, ilk plandaki mevzi uygulama sürdürölmüştür .

En son Organize Sanayi Bölgesi, İstasyon'da Alaçayır yönüne doğru gelişecek sanayi sergi ve fuar alanı ile yeni inkişaf iskân sahalarını içeren imar planı uygulamaya konulmak üzere dir. İller Bankası aracılığı ile ihale edilen yeni İmar Planı çalışmalarının süratle ilerlediği yetkililerce ifade edilmiştir.

4. SOSYAL YAPISI

4.1. NÜFUS

1325 (1909) yılına ait Hüdavendigâr Vilâyeti Salnamesi'ne göre " Ertuğrul Sancağı'nın toplam nüfusu 240.001'dir. İl merkezinde ise 1250 hane bulunmaktadır". Bu da ortalama 15000 dolayında nüfusa tekabül eder. Oysa 1927'de yapılan ilk sayımda Bilecik merkez nüfusu 3581'dir. Kurtuluş Savaşı'nda 1956 hanenin yandığı ve pek azının kurtulduğu bilinmektedir. En son 1985'de Bilecik nüfusu 18000'e ulaşabilmiştir⁴⁰.

Harpten sonra gayri müslimlerin gitmesi, giderek iktisadi hayatın bozulması sonucu nüfusun yakın cazip merkezlere erezyonu, şehir nüfusunun normal gelişimini engelleyerek Bilecik'i Türkiye'nin en az nüfuslu ili haline getirmiştir.

4.2. SOSYO- EKONOMİK ÖZELLİKLER

Bilecik İstanbul ve Bursa gibi merkezlerin kavşağında bulunması, tarihi İpek Yolu'nun yakınından geçmesi nedeniyle tarihte bir çok kavimin uğrak yeri olmuştur. XI.yüzyıldan itibaren doğudan gelen Oğuz Türkleri Bitinya bölgesinde Anadolu Selçuklu Devleti'ni kurmuş olup bölgenin en önemli şehirlerinden biri olan Bilecik'i ekonomik bir merkez haline getirmişlerdir⁴¹.

Osmanlı Devleti'ni kuran Kayı boyuna bağlı aşiretlerin ekonomik hayatını hayvancılık oluştururdu. Kış merkeзде, yazı yaylalarında hayvanlarını otlatıp, geçimini sağlayan aşiretin ekonomisi konma, göçme süreci içinde oba üretim tarzı diyebileceğimiz ihtiyaçlarını kendi kendine karşılayan bir sistemdi⁴².

Yörede çoğunluğu teşkil eden gayrimüslimler zanaatı ticaret, imalat dallarında uğraşlarını geçirdikleri halde, Türkler geçen süreye içerisinde hayvancılıktan ziraate geçebilmişlerdir. XIX.yüzyılda Türkler azınlıklarla birlikte hareketli bir ekonomi oluşturdular. Bağcılık, ipek böcekçilik, kadifecilik, şarapçılık, el sanatları ve dokumacılık ekonominin temelini oluşturmuştur.

Ancak Osmanlı imparatorluğu'nun çöküşü ve genel ekonomik kriz Bilecik'i de çökertmiş ve halk İstanbul ve Bursa gibi büyük illere göçmeye başlamıştır. İstiklâl Savaşı'nda Bilecik'in yakılması, gayrimüslimlerin yöreyi terk etmesi Bilecik ekonomisini kökünden çökertmiştir. Bu çöküşü, Bursa, Eskişehir, Adapazarı gibi yakın yörede oluşan endüstri ve ticaret merkezlerinin varlığı hızlandırmıştır⁴³. Ayrıca Bilecik merkezinin arazi yapısının çok engebeli oluşu da gelişmesini engelleyen bir diğer faktördür.

Son yıllarda bölgedeki fabrikaların çarpık bir uygulama ile kolay ve ucuza mal olsun diye düz tarım arazisi üzerine kurulmuş olması da engebeli Bilecik'in başka bir şansızlığını teşkil etmiştir.

Yakın zamana kadar düşük ekonomik yapısında tarım ağırlığını koruduğu halde, 1970'li yıllarda Bilecik'in kalkınmada öncelikli iller arasına sokulması, Bilecik çevresinde 53 adet orta ve büyük sanayi tesisinin kurulmasını sağlamıştır. Bilecik ve çevresi Türkiye'nin önemli bir seramik merkezi olmuştur. Toprak sanayiinin, seramik, fayans, yer karosu, seniteri ve refrakter fabrikaları vardır. Büyük mermercilik fabrikalarının ve bira sanayiinin hammaddeleri bu yörede bulunmaktadır. Bu hammaddelerin bulunduğu yerde sanayinin doğması yararlı sonuçlar vermeye başlamıştır. Bilecik merkezinde bulunan Organize Sanayi Bölgesi süratle fabrikalarla dolacaktır.

5. MİMARİ ELEMANLAR

5. MİMARİ ELEMANLAR

5.1. PENCERE BİÇİMLERİ

Ahşap yapılarda, genelde pencereler bozularak boyutları büyütülmüştür. Kargir yapılarda ise pencere düzenleri fazla bozulmadan günümüze kadar gelmiştir. Özelliği bozulmamış pencere biçimleri tesbit edilerek pencere kayıt düzenleri, ahşap yapılarda pencere sövesi biçimlenişi ve kargir yapılarda ise bezemeli sıva işçiliğinin pencere kenarlarında biçimlenişi incelenmiştir.

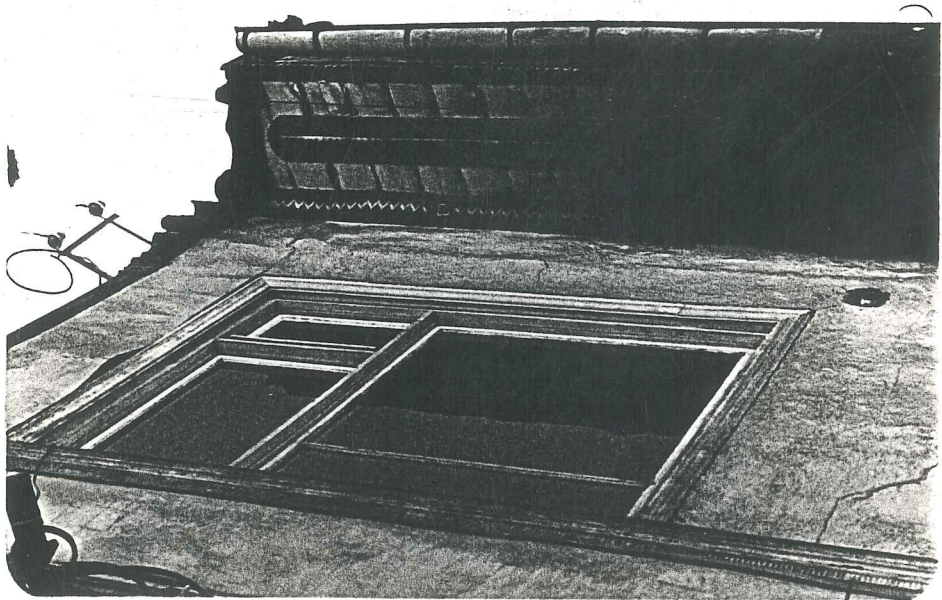
5.1.1. Pencere Kayıt Düzeni

Ahşap yapılarda genel karakter sürme pencerelerdir(Resim 63). Bazı yapılarda pencere kayıt düzeni değiştirilip kanatlı pencereye dönüştürülmüştür (Resim 64). Bir birimli ve iki birimli sürme pencere en çok rastlanan tiptir. Bazı yapılarda birim sayısı 4'e kadar çıkmaktadır (Tablo 1).

Kagir yapılarda ise genellikle iki birimli kanatlı pencerelere rastlanmaktadır (Resim 65). Bu yapılarda giriş kapısının üstünde yer alan pencerelerde boyut büyüyerek dört birime kadar ulaşmaktadır(Resim 66). Kagir yapılarda sürme pencereye rastlanmamıştır. (Tablo 2).

Resim 63

Resim 64

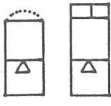
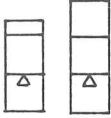
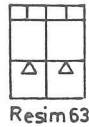
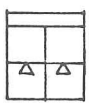
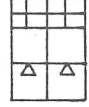
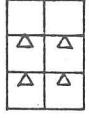
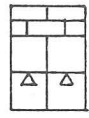
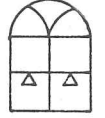
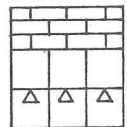
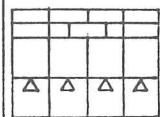
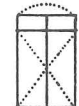
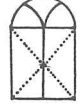
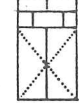
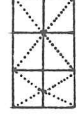
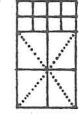
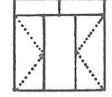

Resim 65

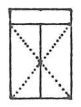
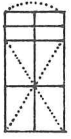
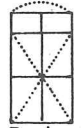
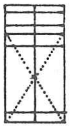
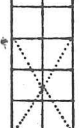
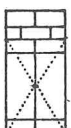
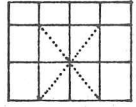
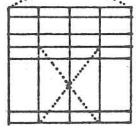
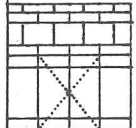

Resim 66

Tablo:1 AHŞAP YAPILARDA PENCERE AÇILIMLARI VE KAYIT DÜZENLERİ ANALİZİ

SÜRME PENCERELER				KANATLI PENCERELER	
BİR BİRİMLİ	İKİ BİRİMLİ	ÜÇ BİRİMLİ	DÖRT BİRİMLİ	İKİ BÖLÜNTÜLÜ İKİ KANATLI	ÜÇ BÖLÜNTÜLÜ İKİ KANATLI
 	 Resim 63 			 	

Tablo:2 KAGIR YAPILARDA PENCERE AÇILIMLARI VE KAYIT DÜZENLERİ ANALİZİ

BODRUM KAT.		ZEMİN VE NORMAL KAT			
KANATLI P.		KANATLI PENCERELER			
BİR KANATLI	İKİ KANATLI	BİR KANATLI	İKİ BÖLÜNTÜLÜ İKİ KANATLI	DÖRT BÖLÜNTÜLÜ İKİ KANATLI	
			    Resim 65 	 Resim 66 	

5.1.2. Ahşap Yapılarda Pencere Söve Biçimlenişi

Eski Bilecik Türk konut tipinde de sürme pencere görülmekle beraber abartılı ahşap pencere sövelerine rastlanmamaktadır (Resim 67). Fakat 19.YY'dan kalan gayrimüslim evlerinde ahşap bezemeli pencere söveleri görülmektedir (Resim 44). Cumhuriyet'in ilk dönemine ait ahşap yapılarda ise pencere sövelerindeki ahşap işçiliği çok fazla abartılmıştır (Resim 68, 69, 70), (Tablo 3).

5.1.3. Kagir Yapılarda Sıva Biçimlenişi

Kagir yapılarda pencere kenarlarında sıva ile oluşturulmuş bezemeler görülmektedir (Resim 71,72). Giriş kapısının üstünde boyutu büyütülen pencerelerde bezeme abartılmış ve rozetlerle cepheye hareket kazandırılmıştır (Resim 66), (Tablo 4).

5.2. KAPI GİRİŞLERİ

Kapı girişi ortada olan ahşap yapılarda kapının her iki tarafında birer oda bulunmaktadır (Resim 73). Eğer kapı girişi bir kenarda ise diğer kenarda bir oda yer alır (Resim 47). Kapının üstündeki ve kenarlarındaki dar pencerelerden giriş bölümü aydınlatılmaktadır. Kapı birkaç basamakla çıkılan bir niş içinde ise bu basamaklar içeride de devam ederek bodrum katlarının ışık alması sağlanmıştır. Eğer hiç basamak olmadan sokaktan giriş yapılmışsa bu konutlarda bodrum katlarının olmadığı görülür (Resim 57).

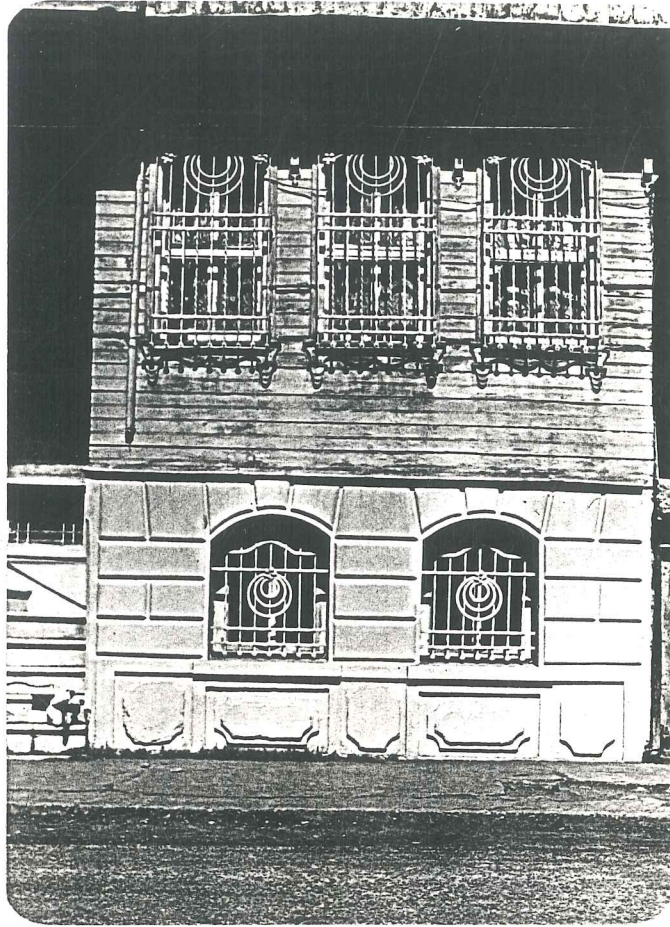
Kagir yapılarda ise orta kısımda gösterişli girişler göze çarpmaktadır. Basamaklarla ortada büyük bir kemer kenarlarda ise küçük kemerlerin kapattığı niş içindeki giriş kapısına ulaşılır. Bu kapının her iki yanında girişi aydınlatan büyük pencereler bulunur. Girişin her iki tarafında odalar sıralanmıştır (Resim 74,75), (Tablo 6).

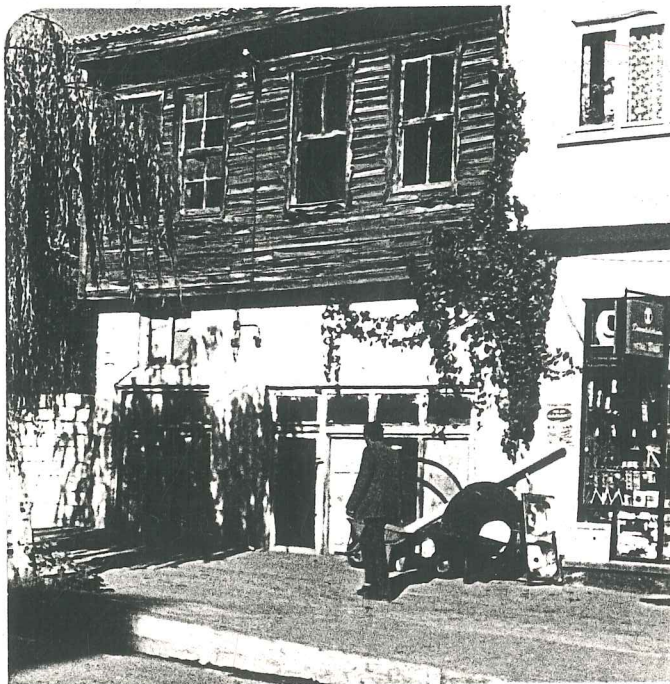
Resim 67

Resim 68

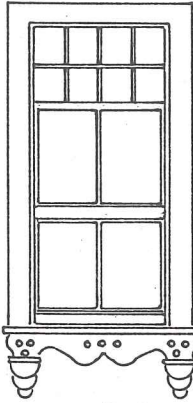
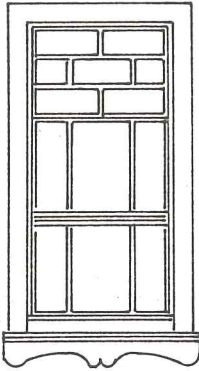
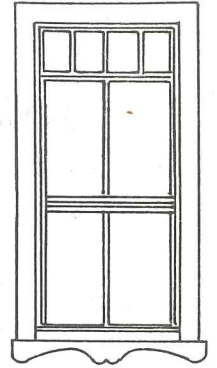
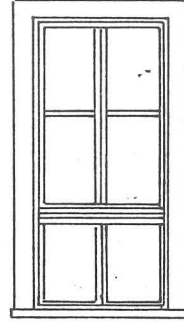
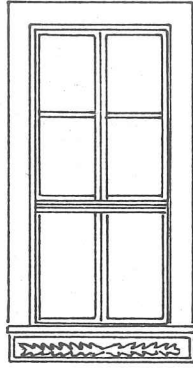
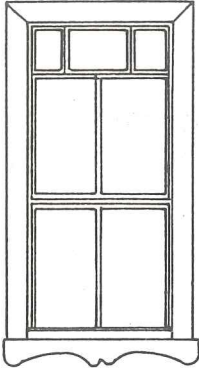

Resim 69

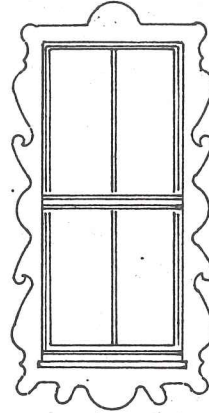

Resim 70

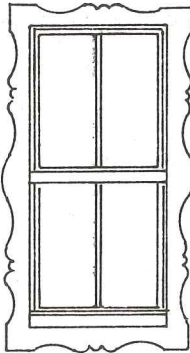
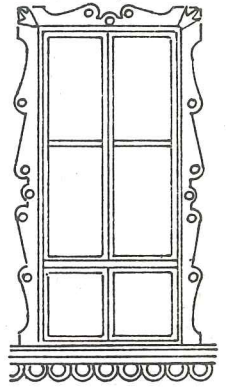
Tablo:3 AHŞAP YAPILARDA PENCERE KAYIT DÜZENLERİ VE SÖVE BİÇİMLENİŞİ ANALİZİ

Resim 69

Resim 68

Resim 70

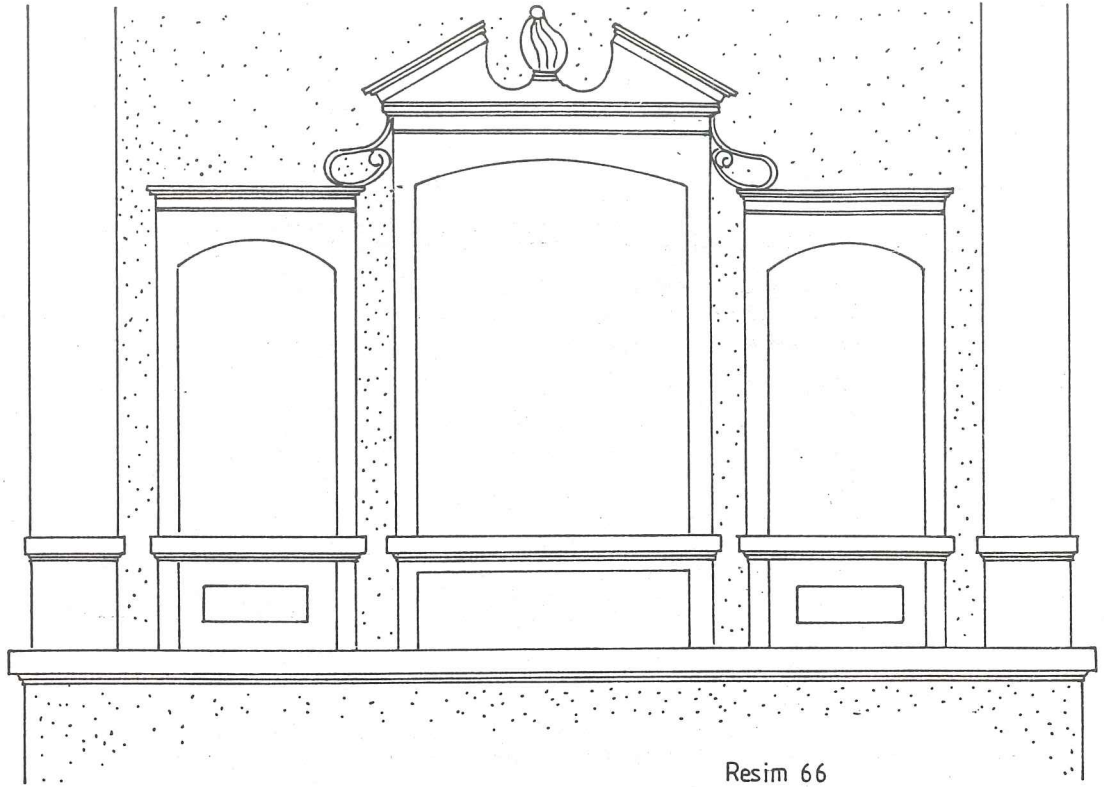

Resim 71

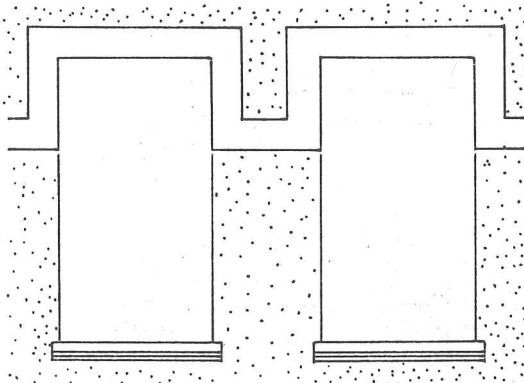

Resim 72

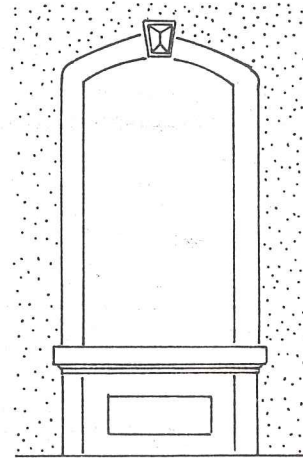
Tablo:4 KAGIR YAPILARDA PENCERE YÜZEYİNDE SIVA BİÇİMLENİŞİ ANALİZİ

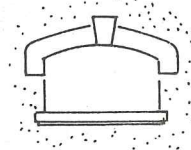
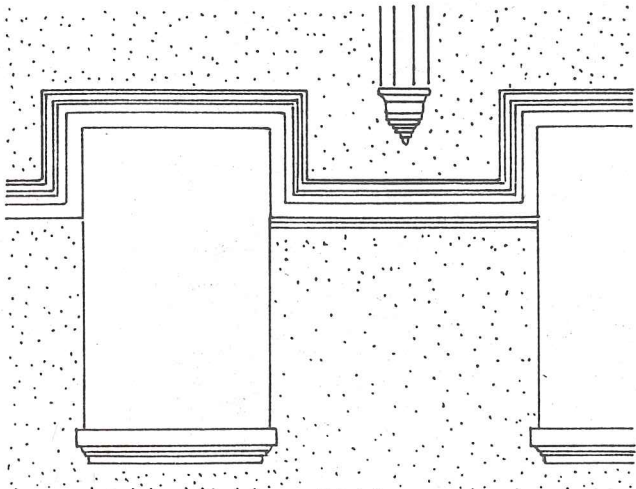
Resim 66

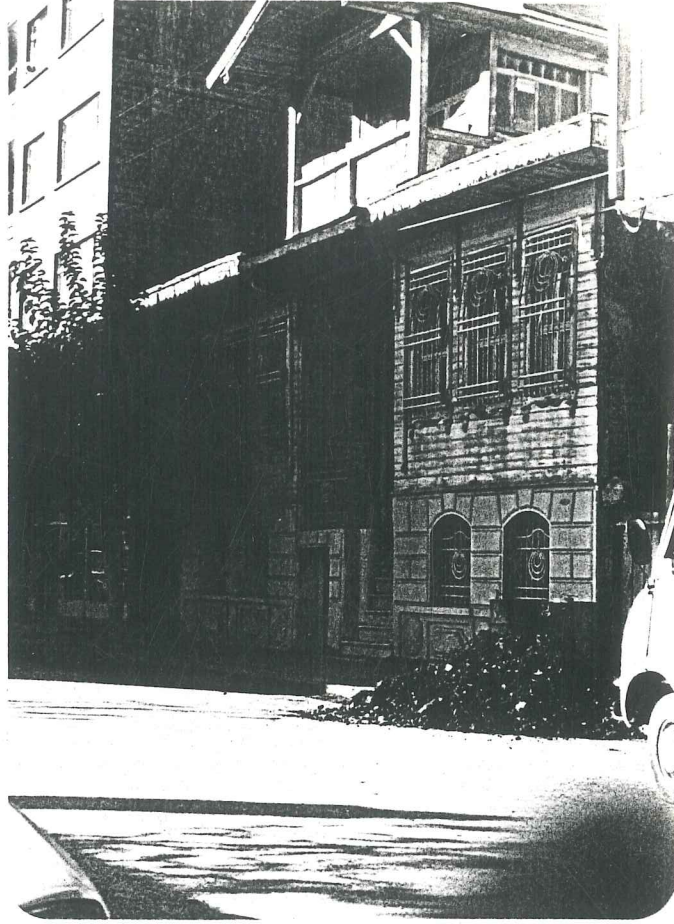

Resim 71

Resim 72

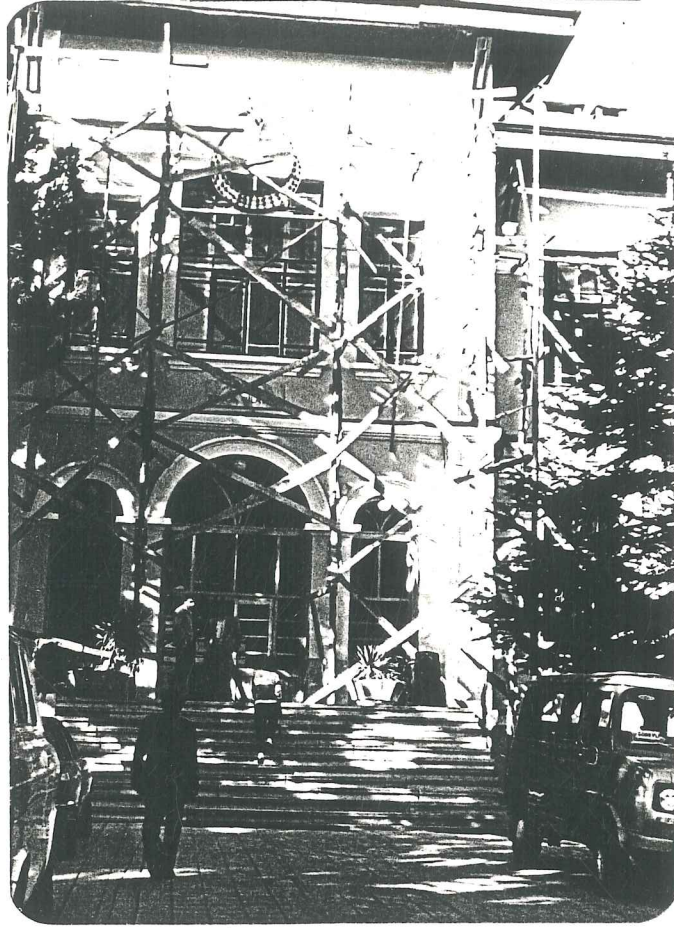

Resim 73

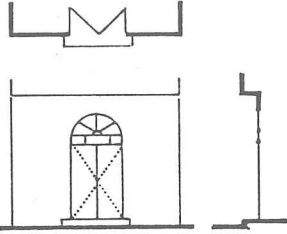
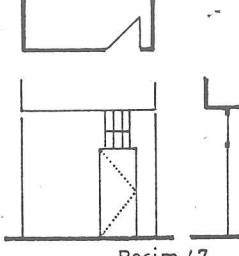
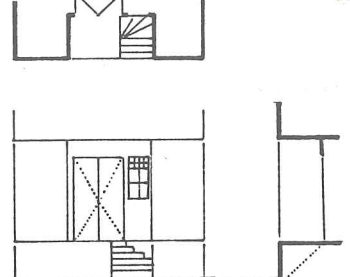
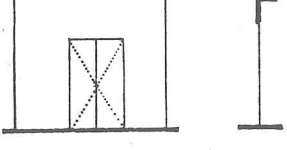
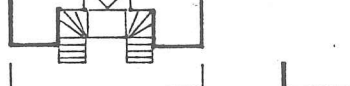
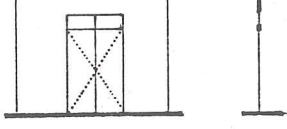
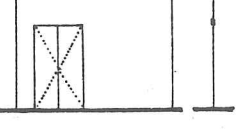
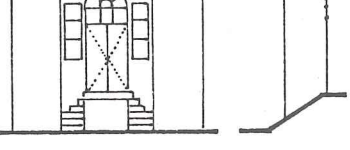

Resim 74

Resim 75

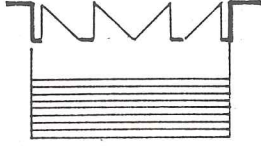
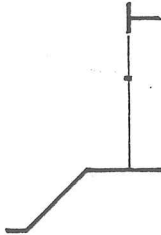
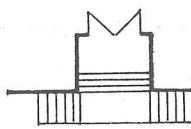
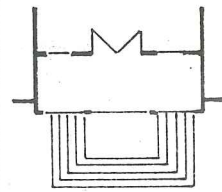
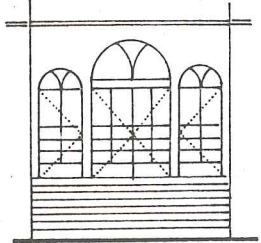
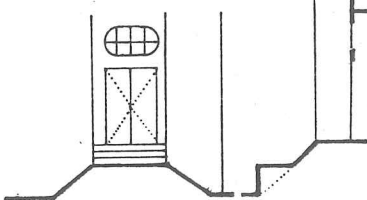
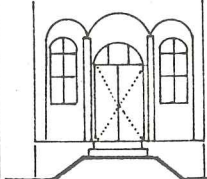
Tablo:5 AHŞAP YAPILARDA GİRİŞ KAPILARININ PLANLAMADAKİ YERİ VE BİÇİMLENİŞİ

BİR YÜZDE		NIŞ İÇİNDE
ORTASINDA	BİR KENARINDA	ORTASINDA
		
		
		

Resim 47

Resim 73

Tablo:6 KAGIR YAPILARDA GİRİŞ KAPILARININ PLANLAMADAKİ YERİ VE BİÇİMLENİŞİ

BİR YÜZDE		NIŞ İÇİNDE	
ORTASINDA		BİR KENARINDA	ORTASINDA
			
			

Resim 75

Resim 74

5.3. ÇIKMALAR

5.3.1. Plandaki Düzenlerine Göre Çıkmalar.

Ahşap yapılarda genel karakter bütün cephe boyunca devam eden çıkmalardır. Sokak ve parsel ilişkisine göre bazen düz çıkma yapıldığı görülmektedir. Sokakların parsel çizgisine dik gelmediği durumlarda ise düzeltme çıkmaları yapılarak odalarda düzgünlük sağlanmıştır (Resim 76). Bütün cephe boyunca devam eden çıkmalarda genişliklerin 30-40 cm.yi geçmediği görülür (Resim 70). Bu tip çıkmaların yer kazanmaktansa payande ve kat silmeleri ile birlikte cepheye hareket kazandırdıkları görülür. Köşe yapılarda ise çıkma her iki köşede de boydan boya devam eder (Resim 68), (Tablo 7).

Kagir yapılarda çıkmaya rastlanmamıştır.

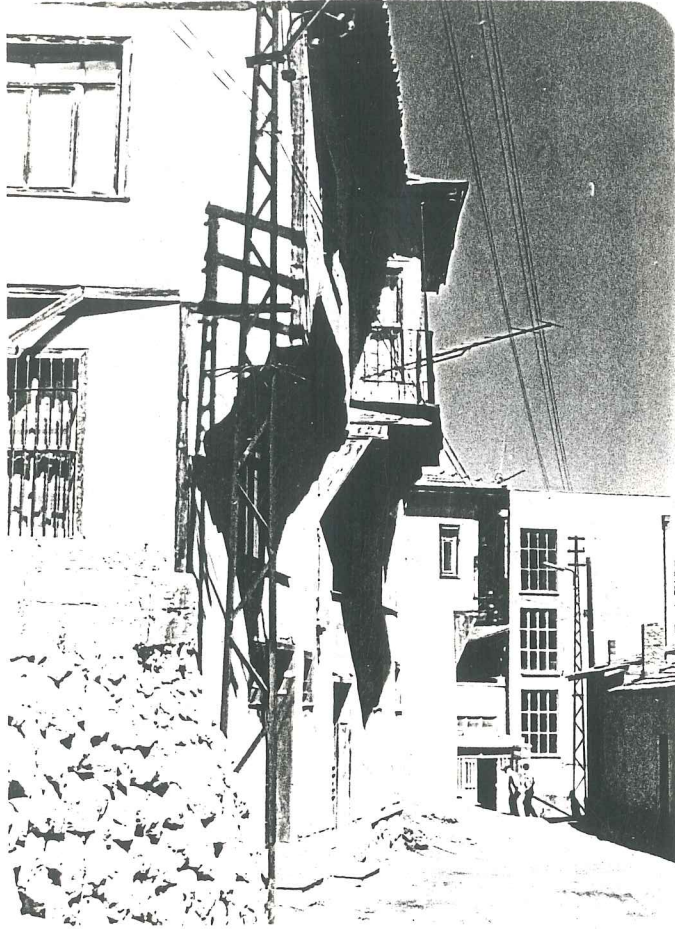
5.3.2. Payandalar

Ahşap yapılarda çok çeşitli payanda tipleri görülmektedir. Kimisi sadece taşıyıcı amaçla yapılmıştır (Resim 77). Fakat genel karakter hem taşıyıcı hem süsleyici amaçla yapılmış payandalardır (Resim 78,79,80,81,82,83). Payanda tiplerinin fazla tekrar ettiği görülmekle beraber belli dairesel parçaların varyasyonlarından oluştuğları gözlenir (Tablo 8).

5.4. KAT SİLMELERİ

Kagir yapılarda kat silmeleri sivadan oluşturulmuştur (Resim 84). Kat silmelerinde sadelik göze çarpar (Tablo 9).

Ahşap yapılarda ise, ahşap çita profillerle oluşturulmuş kat silmelerinde özenli bir ahşap işçiliği görülür (Resim 85,86), (Tablo 10).

Resim 76

Resim 77

Resim 78

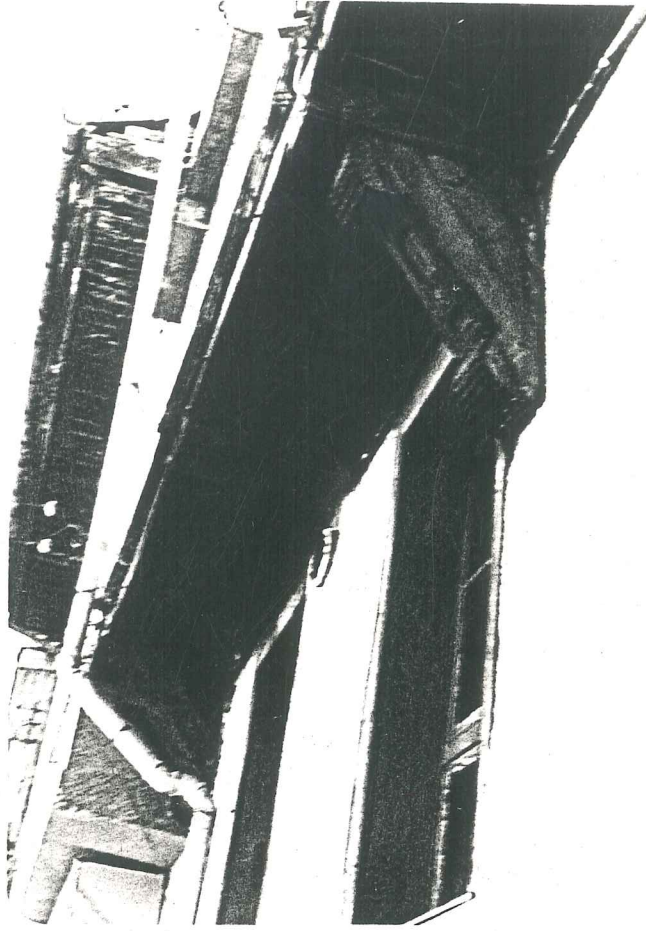
Resim 79

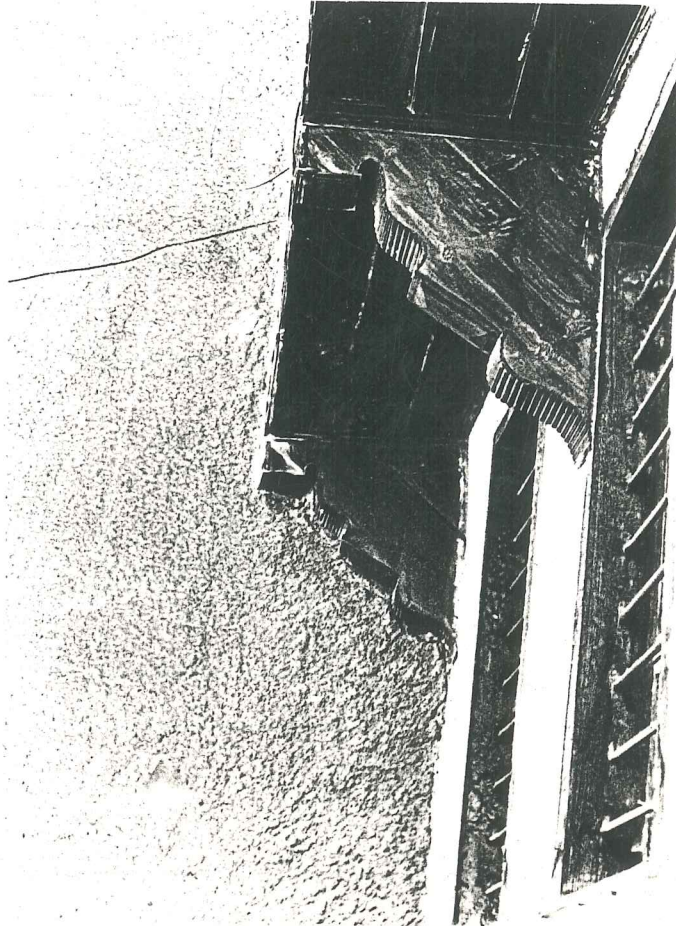
Resim 80

Resim 81

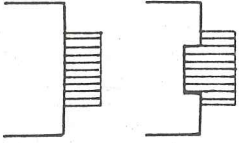
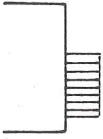
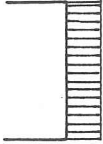
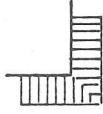
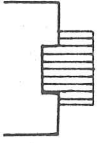
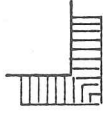
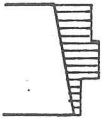

Resim 82

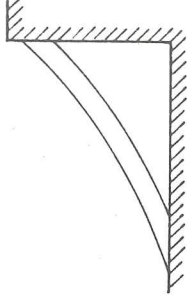
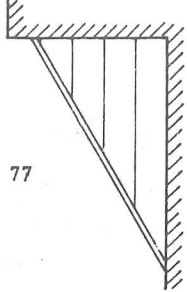
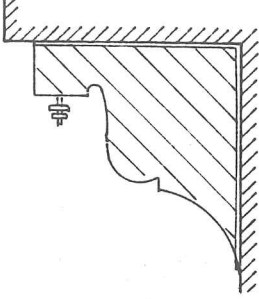
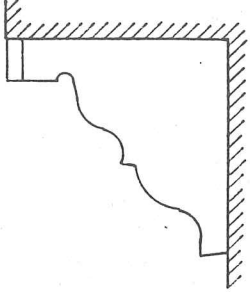
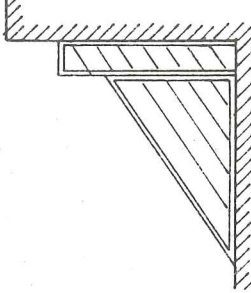
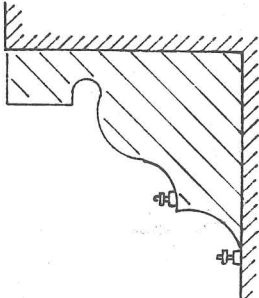
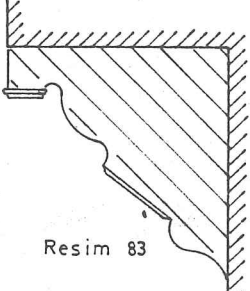
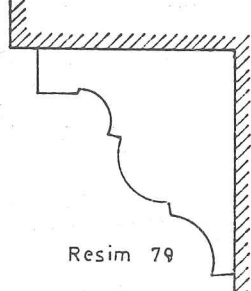
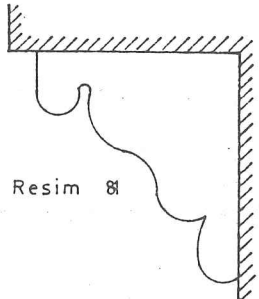
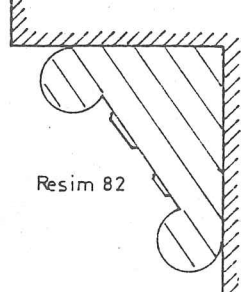
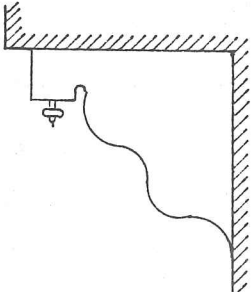

Resim 83

Tablo:7 AHŞAP YAPILARDA PLANDAKİ DÜZENLERİNE GÖRE ÇIKMALAR

				
			 Resim 77	
			 Resim 76	
				

Tablo: 8 AHŞAP YAPILARDA PAYANDA TIPLERİ

TAŞIYICI	 Resim 77
HEM TAŞIYICI HEM SÜSLEYİCİ	 Resim 81 Resim 83 Resim 79 Resim 82

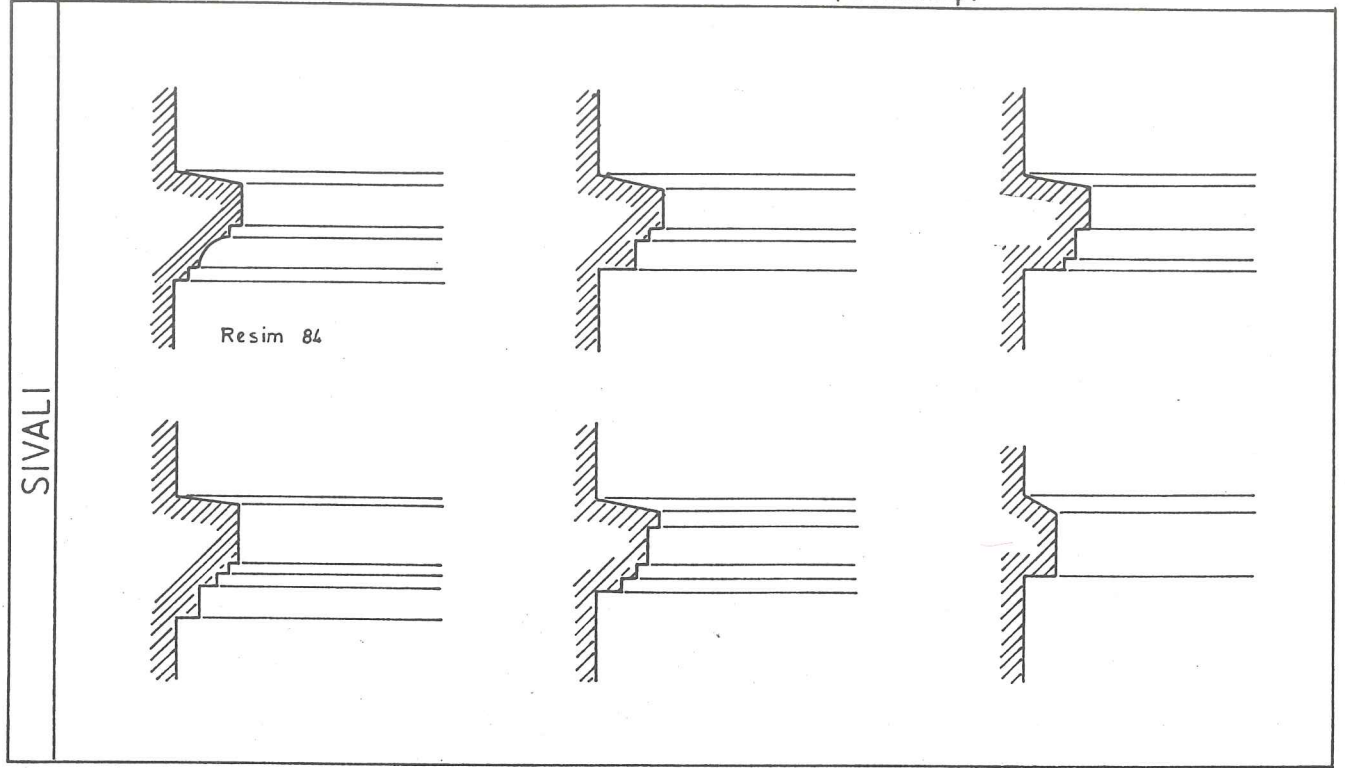

Resim 84

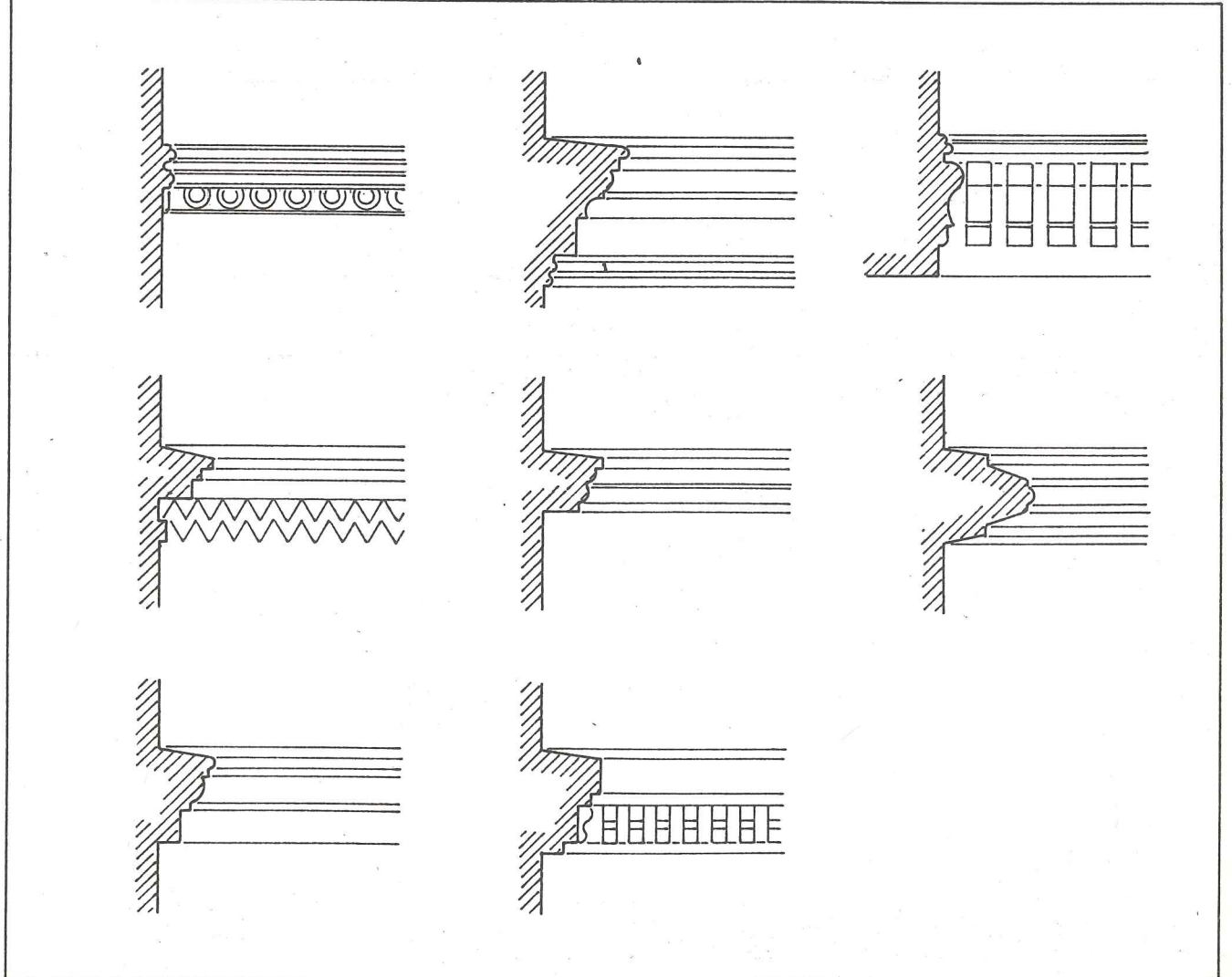

Resim 85

Tablo:9 KAGIR YAPILARDA KAT SİLMESİ BİÇİMLENİŞİ

Tablo:10 AHSAP YAPILARDA KAT SİLMESİ BİÇİMLENİŞİ

5.5. SAÇAKLAR

Ahşap ve kagir yapılarda saçaklar ahşaptan oluşturularak yağmur oluğunun altına oturtulmuşlardır. 60-70 cm. çıkma yaptıkları görülür.

5.5.1. Saçak Silmeleri

Kagir yapılarda saçak silmeleri sade ahşap profillerle oluşturulmuştur (Resim 84,87), (Tablo 11).

Ahşap yapı saçak silmelerinde ise, zengin bir ahşap işçiliği göze çarpar. Ahşap çıka profillerle oluşturulan saçak silmelerini saçak uçlarındaki jestonlar tamamlar (Resim 88,89,90,91), (Tablo 12).

5.5.2. Saçak Payandaları

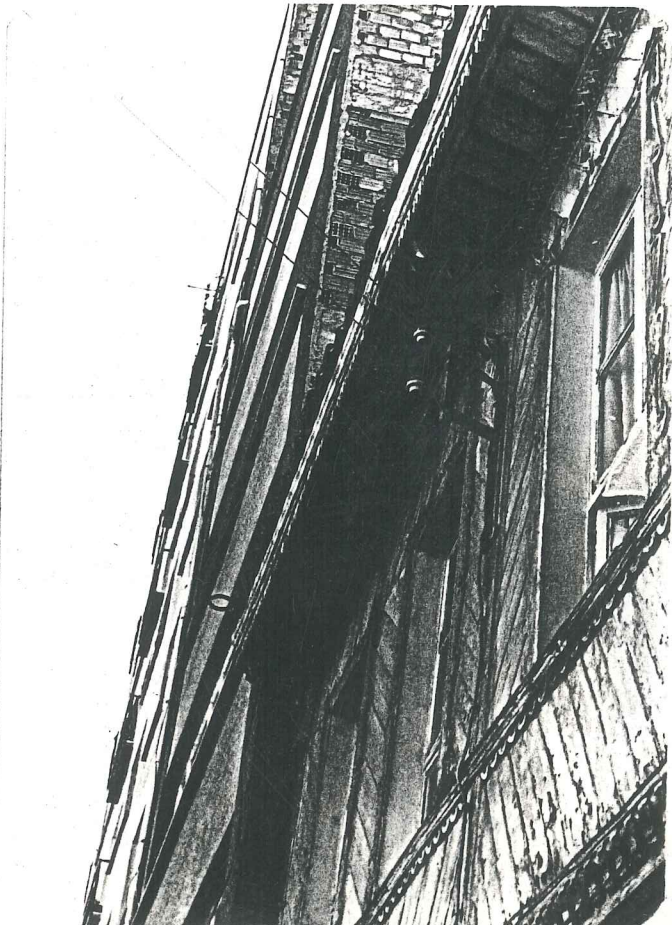
Kagir ve ahşap yapılarda saçakların fazla çıkmasından dolayı hem taşıyıcı hem de süsleyici maksatla saçak payandaları yapılmıştır (Resim 92).

Kagir yapılarda ahşaptan yapılan payandaların bazen siva ile oluşturulmuş bir ayak üzerine oturtulduğu görülür (Resim 93), (Tablo 13).

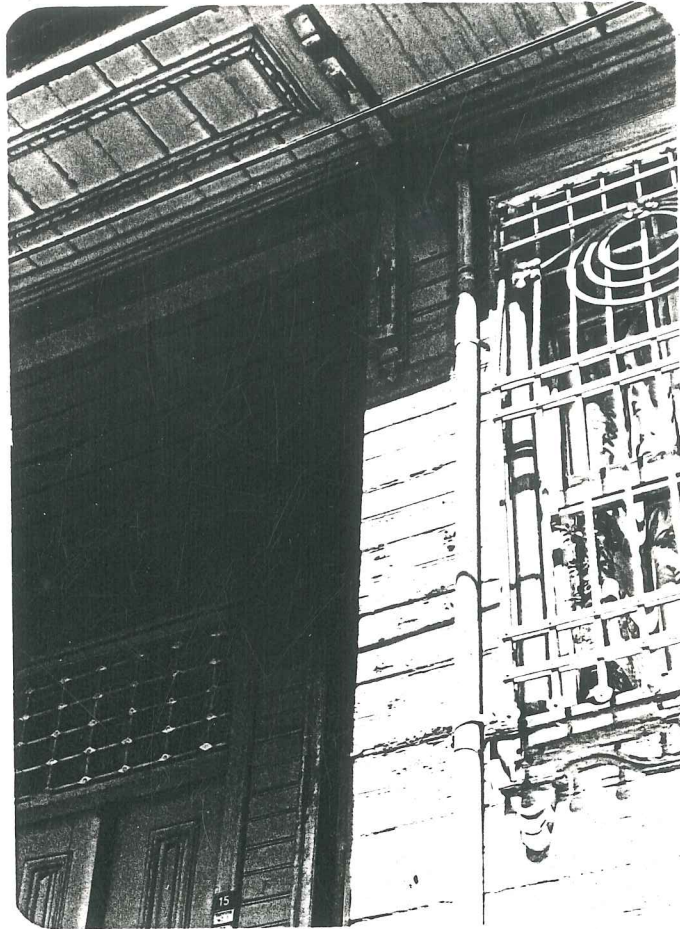
Ahşap yapılarda ise, zarif ahşap payandalara rastlanır (Resim 94,95,96). Payanda tiplerinin fazla tekrar ettiği görülmemekle beraber belli dairesel parçaların varyasyonlarından oluştuğu gözlenir (Tablo 14).

Resim 87

Resim 88

Resim 89

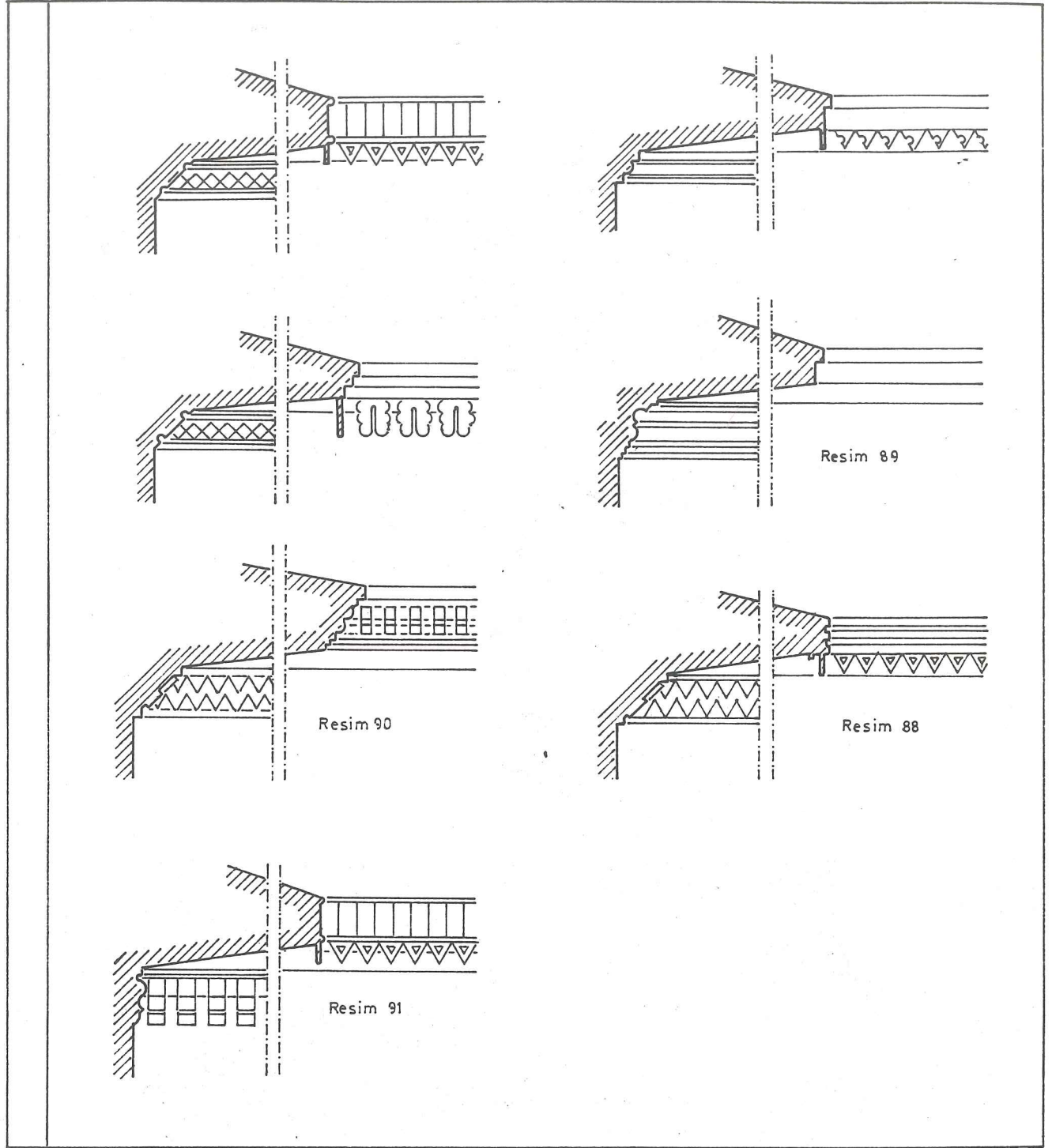

Resim 90

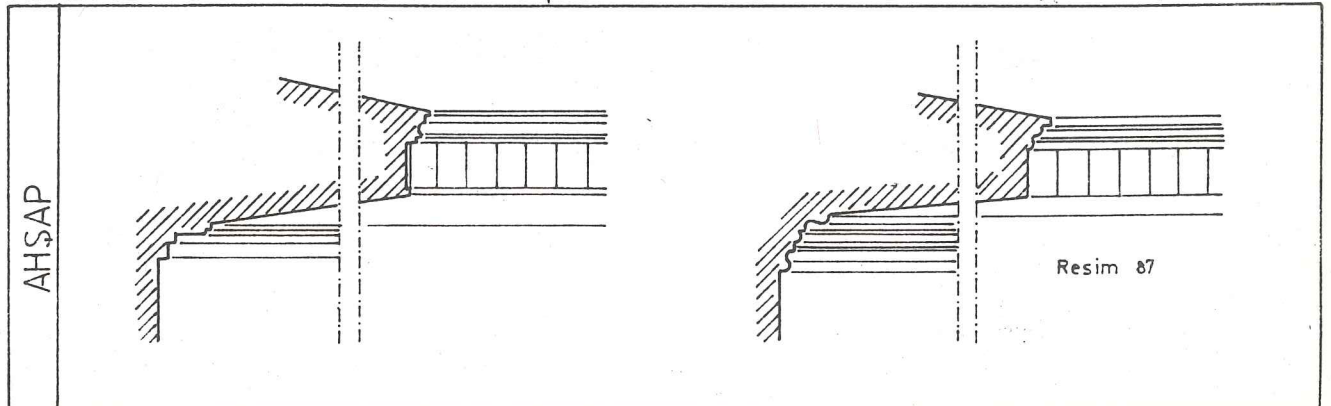

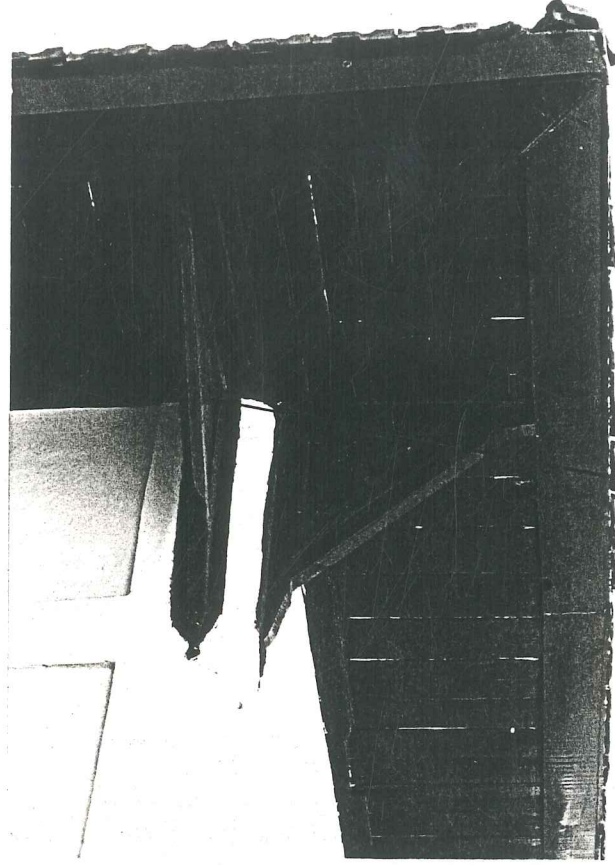
Resim 91

Tablo: 11 AHŞAP YAPILARDA SAÇAK VE SAÇAK SİLMESİ BİÇİMLENİŞİ

Tablo: 12 KAGIR YAPILARDA SAÇAK VE SAÇAK SİLMESİ BİÇİMLENİŞİ

Resim 92

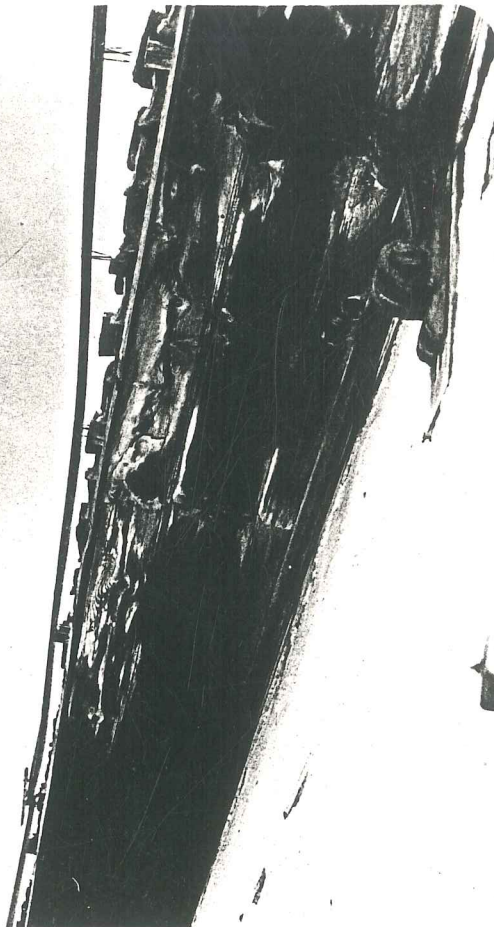
Resim 93

Resim 94

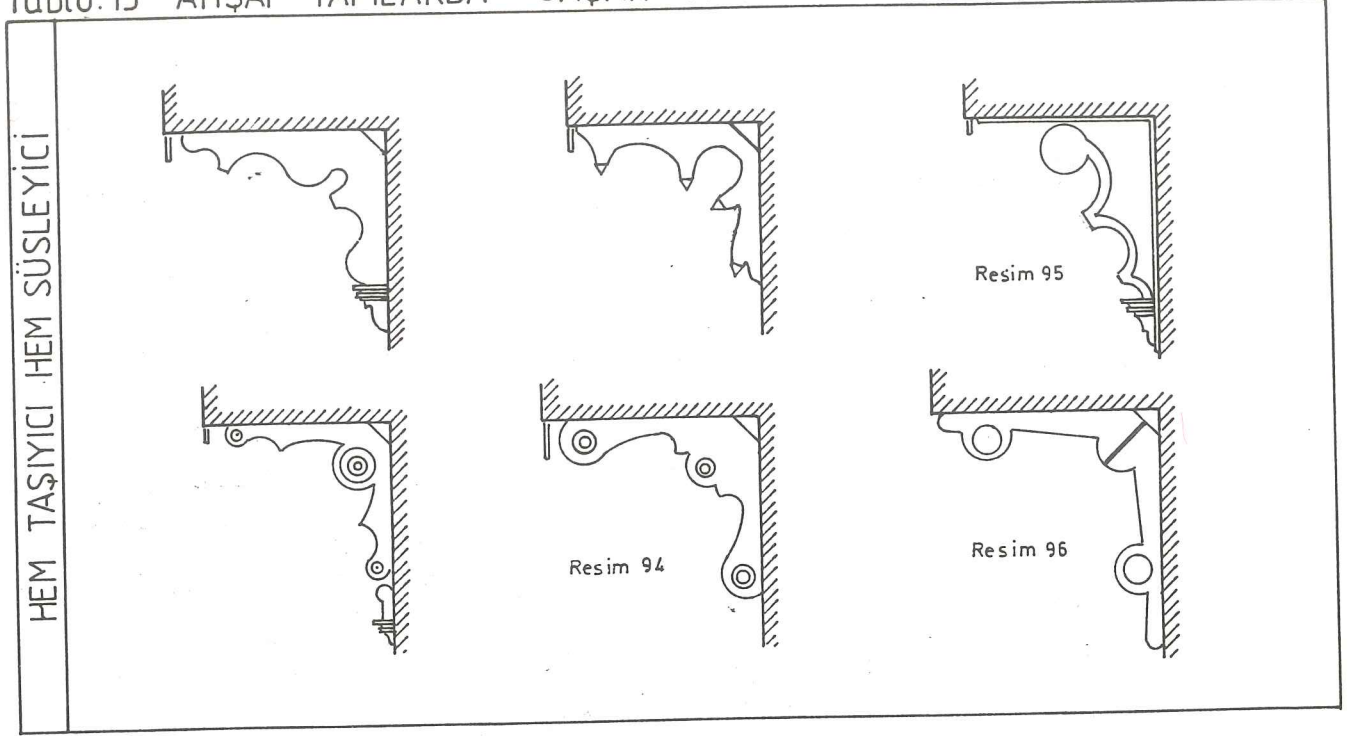

Resim 95

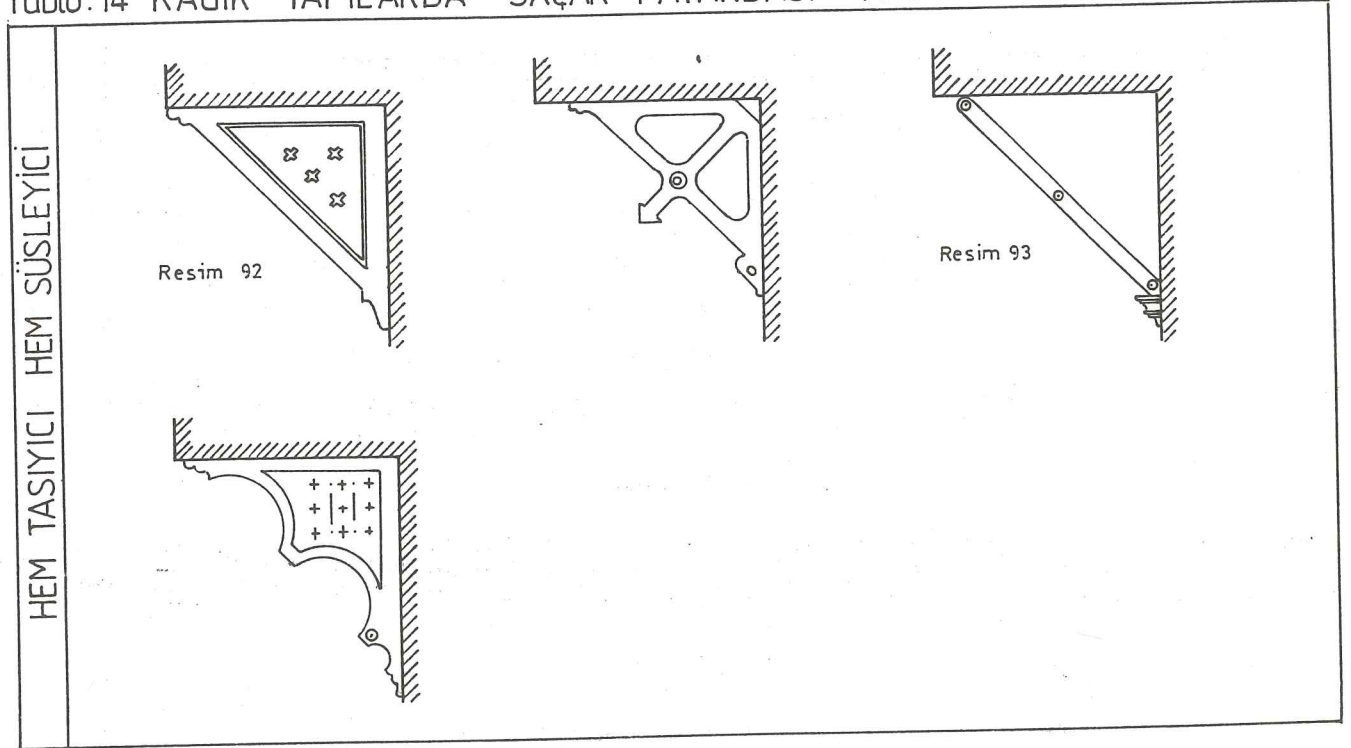

Resim 96

Tablo:13 AHŞAP YAPILARDA SAÇAK PAYANDASI TİPLERİ

Tablo:14 KAGIR YAPILARDA SAÇAK PAYANDASI TİPLERİ

6. SONUÇ

6. SONUÇ

Bilecik " Fiziki Tanım ", " Tarihi Gelişim ", " Sosyal Yapı " ve " Mimari Elemanlar " adı altında 4 ana grupta incelenmiştir. İlk çağlardan itibaren çeşitli uygarlıkların uğrak yeri olan Bilecik, 1299'da da Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna sahne olarak kısa bir süre devlete merkezlik yapmıştır. Osmanlı egemenliği altında uzun yıllar yerli gayrimüslimler ve müslüman Türkler birlikte yaşamışlar, ekonomik ve sosyal yaşamda karşılıklı birbirlerini etkileyerek ortak bir kültür oluşturmuşlardır.

Osmanlılar Bilecik Tekfurluğu'nu ele geçirip devleti kurduktan sonra Osman Gazi, Orhan Gazi ve Edebali zaviyelerinin bulunduğu engebeli araziye yerleşmişlerdir. Gayrimüslimler ise yukarı Bilecik'te yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

6 Ekim 1922'de Yunanlılar'ın Bilecik'i yakıp tamamen yok etmesinden sonra gayrimüslimler yöreyi terk etmişlerdir. Türkler'de bugünkü Bilecik'in olduğu yere yeniden yerleşmişlerdir. Tamamen yok olan eski Bilecik'teki Türk sivil yapılarından hemen hemen hiçbir örnek kalmamıştır. İlk Osmanlı dönemine ait; ayrıca 19.YY.'dan kalan ve de Yunan yangınından kurtulabilen birkaç dini yapı günümüze gelebilmiştir. Fakat eski Bilecik'te bugün yerleşim olmadığından ve eserlere gereken ilgi gösterilmediğinden buradaki eserler de zamanla tahribat büyümüştür.

19.YY. gayrimüslim yerleşiminden kalan ahşap konutlar zamanla eldeğiştirmiş, ihtiyaçlar doğrultusunda gerek içmekanlar, gerekse dış cephelerde değişiklikler yapılmış ve yapıların özgünlükleri bozulmuştur. Bu yapılar dolayısıyla zamanla yıkılıp yok olmaktadırlar.

Cumhuriyet'in ilk dönemlerinden kalan kagir resmi yapılar bugün iyi durumdadır. Yine aynı dönemde inşaa edilen gayrimüslim konut tipinin de özelliklerini yansıtan ahşap konutlardan çarşı içinde olanlarının giriş katları değiştirilerek ticaret maksadıyla kullanılmaya

başlanmıştır. Üst katlarda konut olarak kullanılmaya devam etmektedir. Diğer ahşap yapılar ise şehrin içinde dağınık bir şekilde konut olarak işlevlerini sürdürmektedir. Bu yapılar korunmaya alınmadığından her an yıkılmaları söz konusu olabilmektedir.

Fakat halkın ve yetkililerin eski eserlerin birer birer yok edildiğinin farkında olması, kurtarılmaları için çaba sarfetmeleri sevindiricidir. Öncelikle eski Bilecik'teki eserlerin acil müdahale edilip kurtarılmaları gerekmektedir. Daha sonra şehrin içinde günümüze kadar gelebilmiş ahşap konutlar korumaya alınmalı, pratik ve sağlıklı çözümlerle günümüz kullanımına uygun konuma getirilmeleri sağlanmalıdır. Aksi takdirde yüzyıllar boyu dünya siyasi tarihine imzasını atmış Osmanlı Devleti'nin beşiği olan Bilecik'te o günleri yansıtan hiçbir eser kalmıyacaktır.

EKLER

TESPİT – RÖLÖVE – RESTİTÜSYON VE
RESTORASYON ÖNERİ PAFTALARI

NOTLAR

- 1- Anonim, Cumhuriyetin 50. Yılında Bilecik....., s.13.
- 2- " Bilecik", Türkiye Klavuzu, s.542.
- 3- Bayındırlık Bakanlığı, " Yapı ve İmar İşleri Reisliği....." s.1.
- 4- İbid, s.1-2.
- 5- Anonim, Cumhuriyetin 50.Yılında Bilecik.....,s.17.
- 6- Baykut, " Bilecik İmar Planı.....", s.1.
- 7- Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bilecik Tanıtma Rehberi, s.19.
- 8- " Bilecik " Türkiye Klavuzu, s.549.
- 9- Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Op.Cit., s.73.
- 10- " Bilecik " Türkiye Klavuzu, s.550-552.
- 11- Anonim, Cumhuriyetin 50.Yılında Bilecik....., s.1.
- 12- İbid, s.54-55. Beşiktaş adı verilen lahitin 1973'den sonra Rahmi Koç tarafından İstanbul'a getirildiği söylenmektedir.
- 13- Erken, Türkiye'de vakıf Abideler ve Eski Eserler, s.55.
- 14- Anonim, Cumhuriyetin 50. Yılında Bilecik....., s.1-2.
- 15- Ayverdi, İstanbul Mi'mârî Çağının Menşe'i....., s.55.
- 16- "Bilecik", Türkiye Klavuzu, s.553.
- 17- Anonim, Cumhuriyetin 50. Yılında Bilecik....., s.2.
- 18- Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, s.99-109.
- 19- İbid, s.103.
- 20- Heildeberg Üniversitesi Sosyoloji ve Etnoloji enstitüsü, araştırma uzmanlarından Ulla Sahansen'in 1961 yılında Türk Oymakları üzerine yaptığı araştırma notlarının eskizlerinden yararlanılmıştır. Kendisiyle herhangi bir bağlantı kurulamamıştır.
- 21- Erken, Op.Cit., s.56-57.
- 22- Kuran, İlk Devir Osmanlı Mimarisinde Cami, s.16.
- 23- Ayverdi, Op.Cit., s.105.
- 24- Erken, Op.Cit., s.30-34.
- 25- İbid, s.68.
- 26- Ayverdi, Op.Cit., s.35.
- 27- Şeyh Edebâli Anadolu'daki büyük tarikatlardan Ahiler'in reisi olup Eskişehir civarındaki İtburnunda otururdu. Uzunçarşılı, Op.Cit. ,s.105.
- 28- Erken, Op.Cit., s.69-71.

- 29- " Bilecik ", Türkiye Klavuzu, s.554.
- 30- Bilecik'in yaşlıları, 1922'den önce Osman Bey'in evini hatırladıklarının söylemektedir. Yağlıboya tablonun orijinali Niyazi Dalmaz'ın evindedir.
- 31- Erken, Op.Cit., s.72.
- 32- Ayverdi, Op.Cit., s.36-40.
- 33- Erken, Op.Cit., s.67.
- 34- İbid, s.72.
- 35- Anonim, Cumhuriyetin 50.Yılında Bilecik....., s.9.
- 36- İbid, s.19.
- 37- İbid, s.102.
- 38- İbid, s.10.
- 39- Bu yapı incelememiz sırasında yıkılmış ve yerine yeni inşaat çalışmaları başlamıştır.
- 40- Anonim, Cumhuriyetin 50.Yılında Bilecik....., s.19-20.
- 41- " Bilecik ", Türkiye Klavuzu, s.551.
- 42- Uzunçarşılı, Op.Cit., s.105-106.

BİBLİYOGRAFYA

- Ayverdi, Ekrem Hakkı, İstanbul Mi'marî Çağının Menşem'i Osmanlı Mi'mârisinin İlk Devri 630-805 (1230-1405), Cilt I, İstanbul Fetih Cemiyeti İstanbul Enstitüsü, Yayın No: 57, İstanbul, 1966.
- Baykut, Behçet, " Bilecik İmar Planı araştırmaları ", Bilecik Belediyesi Yayınlanmamış araştırma raporu, 1973.
- Erken, Sabih, Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler, Cilt II, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1977.
- Köprülü, Fuat, Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu, 2.Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XIII.Seri no: 8a, Ankara, 1984.
- Kuran, Abdullah, İlk Devir Osmanlı Mimarisinde Cami, O.D.T.Ü.Mimarlık Fakültesi yayınları, no:1, Ankara, Tarih yok.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, Bizans ve Selçuklularla Germiyan ve Osmanlı oğulları zamanında Kütahya Şehri, İstanbul, Kendi Yayını, 1932.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, Osmanlı Tarihi, Cilt I, 4.Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, XIII.Seri-No: 16^a, Ankara, 1982.
- WITTEK, Paul, Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğuşu, Çeviri ve Ekler : Fahriye Arık, İstanbul, Kendi yayınları, 1947.
- Anonim, Hüdavendigar Vilâyeti Salnamesi, Hüdavendigar Vilâyeti, Bursa 1325 (1909).
- Anonim, Cumhuriyetin 50.Yılında Bilecik 1973 İl Yıllığı, Ankara, Bilecik Valiliği, 1973.

Bayındırlık Bakanlığı, "Yapı ve İmar İşleri Reisliği Bilecik ili Yapı Malzemesi ve Mahalli Şartlar", Araştırma ve Geliştirme Dairesi Mahalli Şartlar Fen Heyeti Müdürlüğü, Yayınlanmamış raporu, Ankara, 1971.

"Bilecik", Türkiye Klavuzu, Cilt I, Ankara, Kendi Yayını, 1946, s.540-567.

"Bilecik", Yurt Ansiklopedisi, Cilt 2, 1982, s.1242-1245.

Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bilecik Tanıtma Rehberi, İstanbul, Kültür ve Turizm Müdürlüğü yayını, 1986.

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı : Tanja Tan

Doğum Yeri,Yılı : Erzurum-1961

İlk Öğrenim : Ertuğrul Gazi İlkokulu-Bilecik (1967-1972)

Orta Öğrenim : Kız Lisesi - Bursa (1972-1978)

Yüksek Öğrenim : Yıldız Üniversitesi - İstanbul (1978-1984)

Öğrenim Sonrası: Eral Mimarlık, Mühendislik ve Pazarlama A.Ş. Mimari
Büro Elamanı (1983-1984) TOPRAK Seramik Pazarlama
ve Ticaret A.Ş. Mimari Büro Elamanı (1986).